

सारांश

वि.सं. २०५८ सालमा शिवपुरी राष्ट्रिय निकुञ्ज स्थापना भएकोमा २०६५ सालमा १५ वर्ग कि.मि. नागार्जुन वन क्षेत्र समेत थप भई जम्मा १५९ वर्ग कि.मि. ओगटेको नेपालको मध्यपहाडी पारिस्थिकीय प्रणालीको प्रतिनिधित्व गर्ने निकुञ्ज हो । क्षेत्रफलमा सानो भएता पनि यसको उचाईगत विविधता (१००० मी. देखि २७३२ मी.) ले गर्दा वन, वन्यजन्तु, वनस्पति तथा पारिस्थिकीय प्रणालीको विविधता छ । यस क्षेत्रभित्र विभिन्न चार प्रकारका वन पाइन्छन् । यसैगरि यस निकुञ्ज क्षेत्रभित्र ३५ प्रजातीका गैरकाष्ठ वन पैदावार, १२९ प्रजातीका च्याउ, तथा ५० प्रजातीका रैथाने समेत गरि २१२२ प्रजातीका फूल फूलने वनस्पति रेकर्ड गरिएको छ भने २० प्रजातीका स्तनधारी, ३११ प्रजातीका चरा, १०२ पुतलीहरू पाईन्छ । यस आ.व. मा तयार गरिएको वनस्पति प्रजातीको चेकलिष्ट अनुसार फूल फूलने र नफूलने गरि १२४९ प्रजाती फेला पारिएको छ । यो निकुञ्ज काठमाण्डौं उपत्यकाको खानेपानीको आपूर्तीको प्रमुख श्रोत समेत हो ।

पर्यापर्यटनका हिशावले यो निकुञ्ज निकै महत्वपूर्ण छ । यस आ.व.मा १५५८७३ जना नेपाली तथा ११९५७ जना विदेशी गरि जम्मा १६७८३० जना पर्यटकहरूले निकुञ्ज भ्रमण गरेका थिए । विभिन्न शिर्षकहरूबाट यस आ.व.मा रू. ५६ लाख ७४ हजार ५ सय ६७ पैसा ९७ राजश्व संकलन गरिएको थियो ।

नेपाल सरकारबाट स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम लक्ष्य अनुसारका सम्पूर्ण कार्यक्रमहरू शत प्रतिशत सम्पन्न भएका छन् जसमध्ये भौतिक पूर्वाधार निर्माण सुधार कार्यक्रम, जनचेतना अभिवृद्धि कार्यक्रम, पर्यापर्यटन प्रवर्धन, प्रजाती संरक्षण तथा अनुसन्धान मुख्य रहेका थिए । यसको अतिरिक्त नेपाल पर्यावरण तथा पर्यटन जागरण आधारशीला (NETIF) लाजिम्पाट र पर्यटन पुर्वाधार विकास आयोजना, शिंहदरवारको सहयोगमा विभिन्न पर्यटन पुर्वाधार निर्माण तथा मर्मत सुधार कार्यक्रम संचालन भए ।

नियमित रूपमा संचालनमा रहेको मृग अनुसन्धान केन्द्र गोदावरी तथा सुनौलो कालिज पालन केन्द्र यस आ.व.मा पनि संचालन भयो । यस आ.व. को विशेष उपलब्धिको रूपमा यस निकुञ्जमा ध्वांसे चितुवा (Clouded leopard) को अस्थित्व प्रमाणित भएको छ भने चरीवाघ (Leopard cat) र शालक (Indian pangolin) गरी ३ संकटापन्न प्रजाती समेत भेटिएका छन् । यसै गरि यस आ.व. मा १२४९ प्रजातीका रूख विरूवाको लिष्ट तयार भएको छ । घटनाको रूपमा यस आ.व.मा जम्मा १ वटा भाले चितुवालाई काठमाण्डौं उपत्यका खानेपानी लिमिटेडको Reserve Tank मा डुवेको अवस्थाबाट उद्धार गरि शिवपुरी नागार्जुन अन्तर्गत नागार्जुन वन क्षेत्रमा छाडिएको छ ।

खण्ड १

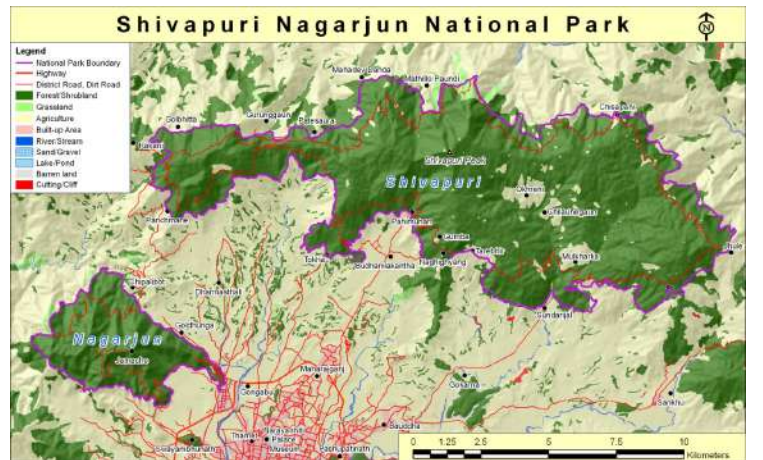
परिचय

काठमाण्डौ उपत्यकाको उत्तर शिरानमा अवस्थित काठमाण्डौ उपत्यकाको खानेपानीको मूल श्रोतको रूपमा रहेको शिवपुरी क्षेत्रमा बढ्दो जनसंख्याको चापवाट भएको वन विनास र भूक्षयलाई नियन्त्रण गर्न आ.व. २०३१/३२ मा शिवपुरी जलाधार तथा वन्यजन्तु आरक्ष परियोजना संचालन गरियो । जम्मा १४४ वर्ग कि.मि. क्षेत्रफलमा फैलिएको उक्त क्षेत्रलाई पछि वि.सं. २०५८ सालमा राष्ट्रिय निकुञ्ज घोषणा गरिएकोमा २०६५ साल फाल्गुन १२ गते देखि काठमाण्डौ तथा धादिङ जिल्लामा अवस्थित नागार्जुन वनक्षेत्र (१५ व.कि.मी.) समेत थप भई कुल १५९ वर्ग कि.मि. क्षेत्रफल रहेको छ । मध्य पहाडी पारिस्थिकीय प्रणालीलाई प्रतिनिधित्व गर्ने यस क्षेत्र वनस्पति तथा जीवजन्तुहरूको विविधताको दृष्टिले धनी मानिन्छ । समुन्द्र सतहदेखि १००० मी देखि २७३२ मी. को उचाईसम्म फैलिएको यस निकुञ्जमा मुख्यतया Sub tropical देखि Temperate forests र यसै संग सम्बन्धित वन तथा वनस्पतीहरू पाईन्छन् । हालसम्म काठमाण्डौ उपत्यकाको खानेपानीको मुख्य आपूर्ती यसै निकुञ्जवाट भईरहेको हुनाले यसको संरक्षण महत्वपूर्ण मानिन्छ ।

शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज क्षेत्रलाई विशेष गरी क) मध्य पहाडी क्षेत्रको जैविक विविधताको दृष्टिले धनी क्षेत्र, ख) काठमाण्डौ उपत्यकाको लागी खानेपानीको आपूर्ती केन्द्र, ग) सांस्कृतिक सम्पदा तथा पर्यटन केन्द्र ३) अध्ययन तथा अनुसन्धानको क्षेत्र र ड) काठमाण्डौ उपत्यकाको प्रदुषण नियन्त्रण गर्ने क्षेत्रको रूपमा चिनिन्छ (रा.प्र.सं.कोष, २००४) ।

१.१ भौतिक अवस्थिती

काठमाण्डौ उपत्यकाको उत्तरी सिमानामा अवस्थित यस निकुञ्जले काठमाण्डौ, नुवाकोट, सिन्धुपाल्चोक, र धादिङ जिल्लामा फैलिएको छ । भौगोलिक रूपमा यसको अवस्थिती २७°४५'-२७°५२' उत्तर अक्षांश तथा ८५°१५'-८५°३०' पूर्व देशान्तरसम्म फैलिएको छ । निकुञ्जको पूर्व पश्चिम लम्वाई २०-२४ कि.मि. तथा उत्तर दक्षिण चौडाई ८-१० कि.मि. रहेको छ । यसै गरि

काठमाण्डौ, नुवाकोट र धादिङ गरि ३ जिल्लामा फैलिएको नागार्जुन वन क्षेत्रको ८५°१३'५१" देखि ८५°१८'२४" पूर्वी देशान्तर तथा २७°४३'३७" देखि २७°४६'२४" उत्तरी अक्षांश सम्मको भूभाग मिति

२०६५।११।१२ को नेपाल सरकारको निर्णयवाट यस रा.नि.मा थप भएको छ । यस निकुञ्जलाई राजधानी शहर तथा अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलवाट सबैभन्दा नजिक रहेको मानिएको छ । यस निकुञ्जको पूर्वमा सिन्धुपाल्चोक जिल्लाको चिसापानी देखि पश्चिममा नुवाकोट जिल्लाको ककनी हुँदै धादिङ जिल्लाको सानागाउँसम्म फैलिएको छ ।

१.२ निकुञ्ज स्थापनाका उद्देश्यहरू

मुख्य रूपमा निकुञ्जको उद्देश्यहरू निम्न वमोजिम रहेका छन्:

- जैविक विविधता संरक्षण गर्ने ।
- जलाधार क्षेत्रलाई उचित व्यवस्थापन गरि दिगो रूपमा खानेपानी उत्पादन गर्ने ।
- पर्यापर्यटनको माध्यमबाट पर्यटन व्यवसायको विकास गर्ने ।
- संरक्षण शिक्षाका लागि निकुञ्ज क्षेत्रलाई नमुनाको रूपमा विकास गर्ने ।
- मध्यवर्ती क्षेत्र कार्यक्रम मार्फत जैविक विविधता संरक्षण तथा सामुदायिक विकासमा स्थानिय वासिन्दाहरूको सहभागीता वढाउने ।

२. जैविक विविधता

२.१ वन तथा वनस्पती

यस निकुञ्जले नेपालको मध्य पहाडी क्षेत्रको जैविक विविधताको प्रतिनिधित्व गर्दछ । मुख्यतया प्राकृतिक पुनरूत्पादनवाट हुर्केको वन पाईने भए पनि केही नांगो डांडाहरूमा वृक्षारोपण गरि विकास गरिएको वन क्षेत्रले २००० हे. क्षेत्र ओगटेको छ । क्षेत्रफलमा सानो क्षेत्र भएता पनि यसको उचाईगत विविधता (१००० मी. देखि २७३२ मी.) ले गर्दा वनस्पतीहरूको विविधता प्रचुर छ । यस क्षेत्रभित्र विभिन्न चार प्रकारका वन पाइन्छन् । यसैगरि यस निकुञ्ज क्षेत्रभित्र ३५ प्रजातीका गैरकाष्ठ वन पैदावार पाईन्छ जसमध्ये लोकता, वोभो, धसिंगरे, १२९ प्रजातीका च्याउ (श्रेष्ठ र जोशी, १९९६ महत्वपूर्ण छन् । यस निकुञ्जमा जम्मा ५० प्रजातीका रैथाने समेतका २१२२ प्रजातीका फूल फूलने वनस्पती प्रजाती पाईन्छन् (शाक्य र साथीहरू, १९९७) । यस आ.व. को वार्षिक कार्यक्रम अनुसारको वनस्पती प्रजातीको चेकलिष्ट तयारी कार्यक्रम संचालन गर्न श्री वायोडाईभर्सिटी रिसर्च सेन्टरलाई जिम्मा दिईएकोमा उक्त सेन्टरको प्रतिवेदन अनुसार यस निकुञ्ज क्षेत्रमा ७८८ प्रजाती Vascular plants (Dicotyledons), ३२४ प्रजातीका Vascular plants (Monocotyledons) ६ प्रजातीका Gymnosperm, १३२ प्रजातीका Pteridophytes गरि जम्मा १२४९ प्रजाती रहेको पाईएको छ ।

वनका प्रकारहरू

1. Lower Mixed Hardwood Forests: 1000-1500 m

<i>Schima wallichii</i>	<i>Castanopsis spp</i>
<i>Alnus nepalensis</i>	<i>Myrica esculanta</i>
<i>Toona ciliata</i>	<i>Madhuca indica</i>
<i>Albizia sp</i>	

2. Chirpine Forests: 1000-1600 m

<i>Pinus roxburghii</i>	<i>Castanopsis indica</i>
<i>Myrica esculanta</i>	<i>Pyrus pashia</i>

3. Upper Mixed Hardwood Forests: 1500-2700 m

<i>Aesculus sp</i>	<i>Acer sp</i>
<i>Juglans regia</i>	<i>Fraxinus sp</i>
<i>Alnus nepalensis</i>	<i>Salix sp</i>
<i>Quercus sp</i>	<i>Lithocarpus sp</i>
<i>Celtis sp</i>	

4. Oak Forests: 2300-2700 m

<i>Quercus semicarpifolia</i>	<i>Eurya accuminata</i>
<i>Quercus leucotricophora</i>	<i>Illex dipyrens</i>
<i>Michellia champaca</i>	<i>Rhododendron arboretum</i>
<i>Symplocus sp</i>	<i>Lithocarpus sp</i>

२.२ जीवजन्तु

स्तनधारी:

शिवपुरी नागार्जुन रा.नि.क्षेत्रमा २० प्रकारका स्तनधारी प्रजाती पाईन्छन् जसमा ध्वांसे चितुवा (Clouded leopard), चितुवा (Common leopard), रातो वांदर (Rhesus macaque), लंगुर (Common langur), मलसांप्रो (Yellow throated martin), घोरल (Goral), हिमाली कालो भालु (Tibetan black bear) (BPP, 1995), लगायत १० प्रजातीहरू CITES को विभिन्न अनुसूची भित्र पर्दछन् । अन्य प्रजातीहरूमा चरीवाघ (Leopard cat), शालक (Inian Pangolin), नीर विरालो (Large Indian Civet), Himalayan Palm Civet, वन विरालो (Jungle Cat), जरायो (Sambar deer), रतुवामृग (Barking Deer), वंदेल (Wild Boar) , दुम्सी (Indian Crested Porcupine), लोखर्के (Squirrels), तथा विभिन्न प्रजातीका चमेरा (Bats) पाईन्छ । यसको अतिरिक्त यस निकुञ्जको धापक्षेत्रमा हालसम्म प्रजाती थाहा हुन नसकेको एक स्तनधारी प्रजाती फेला परेको छ ।

ध्वांसे चितुवा

चरीवाघ

पंछी:

रैथाने तथा वसाईसराई गरि आउने चराहरूले समेत यस निकुञ्जलाई प्राकृतिक वासस्थानको रूपमा प्रयोग गरेको पाईन्छ । यस निकुञ्ज क्षेत्रमा जम्मा ३११ प्रजातीका चराहरू रेकर्ड गरिएको छ जसमध्ये ११७ प्रजातीका वसाई सराई गरि आउने चराहरू पर्दछन् । यस निकुञ्जमा पाईने चराहरूमध्ये White backed vulture, Himalayan griffon, Black vulture, Beard vulture (Nepali, H.S. and Suwal R. 2007), Dark kite, Hen harrier, Northern goshawk, Sparrow hawk, Sikhra, Common buzzard, Asian Black eagle, Steppe eagle (BPP, 1995) पाईन्छन् । यसको अतिरिक्त Falco severus, Common tailorbird, Orange bellied leafbird, Green Magpie, Blue-throated Flycatcher, Bushchat, White rumped vulture, Indian Cuckoo, Eurasian Cuckoo, Bulbul, Blue robbin, Swift, Warbler and Bablers, Kalij pheasant आदि महत्वपूर्ण छन् ।

किटपतंगः

यस निकुञ्जमा १०२ प्रजातीका पुतलीहरू रेकर्ड गरिएको ५ जसमध्ये Kaise-I-hind butterfly (*Teinopalpus imperialis*), Susceptible endemic sub species of *Oryolyce verdhana nepalica* (Smith, 1996), Himalayan dragonfly (*Epiophlebia laidla*) महत्वपूर्ण छन् ।

३. जलसम्पदा

पहाडी भूभागवाट वग्ने स्थायी तथा अस्थायी नदी तथा खोलाहरू गरि यस निकुञ्जमा सीमसार क्षेत्रहरू छन् । नेपालका महत्वपूर्ण सप्तकोशी, सप्तगण्डकी र वागमती नदी प्रणाली गरि तीनवटा नदीमा यहाका खोलाहरू गई मिसिन्छन् । यी मध्ये अधिकांश सिमसार वाग्मती जलाधार भित्र पर्दछन् भने उत्तरी भाग त्रिशुली नदिमा र पुर्वी भागवाट ईन्द्रावती नदिमा मिसिन्छ । वागमती नदीमा मिसिने प्रमुख खोलाहरूमा वागमती, स्यालमती, नागमती, विष्णुमती, अल्लेखोला आदि हुन भने त्रिशुली नदीमा मिसिने खोलाहरूमा चिसापानी खोला, ढुङ्गे खोला, रोह्ले खोला, ककनी खोला प्रमुख छन् । यसको अतिरिक्त ईन्द्रावती नदीमा मिसिने खोलामा न्त्यु खोला, ठाडोखोला, हैवुड खोला प्रमुख हुन् (ShNP, 2063/64) । उल्लेखित नदीहरूमध्ये वागमती नदी प्रणाली अन्तर्गतका खोला तथा खोल्सा खोल्सीहरूवाट वग्ने पानीवाट काठमाण्डौं उपत्यकाको ४० प्रतिशत खानेपानीको मागलाई आपूर्ति गर्दै आएको छ (रा.प्र.सं.कोष, २००४) । मुख्यतया यस क्षेत्रवाट discharge हुने पानी ecological services को अतिरिक्त सिंचाई, खानेपानी, पानीघट्ट संचालन तथा धार्मिक स्नान जस्ता क्षेत्रमा प्रयोग हुँदै आएको पाईन्छ ।

यस आ.व.मा शिवपुरी नागार्जुन रा.नि.वाट discharge हुने पानी मध्ये यस रा.नि. को प्रस्तावित मध्यवर्ती क्षेत्रहरूमा पर्ने विभिन्न उपभोक्ता समिती मार्फत स्थानिय स्तरमा खानेपानी आपूर्तीको लागी संकलन तथा पाईपलाईन विस्तार गर्न अनुमति दिईएको छ जसवाट उपभोक्ताहरू प्रत्यक्ष रूपमा लाभान्वित भएका छन् ।

४ भौतिक पुर्वाधार तथा मानव श्रोत साधनः

यस राष्ट्रिय निकुञ्जहुदै विभिन्न गाउँहरूमा जाने प्रयोजनको लागी तोकिएका सुविधाप्राप्त गोरेटो/घोडटो वाटोहरू तथा पर्यटक पैदलमार्गहरू संचालनमा रहेका छन् । आन्तरिक तथा वाह्य पर्यटकहरूको सुविधाको

लागी हाल जम्मा १८ वटा पिकनिक स्पट तथा क्याम्प साईटहरू संचालनमा छन् । निकुञ्ज सुरक्षाको लागि शिवपुरी क्षेत्रमा २२ स्थान तथा नागार्जुन क्षेत्रमा ८ स्थानमा सुरक्षा पोष्ट तथा प्रशासनिक कार्यालयहरू रहेकोमा हाल शिवपुरी क्षेत्रमा ९ वटा तथा नागार्जुन क्षेत्रमा ८ वटा मात्र सुरक्षा पोष्ट संचालनमा छन् भने निकुञ्जका कार्यालय तथा प्रवेशद्वारहरू सबै कार्यरत छन् । नेपाल सरकारबाट स्वीकृत दरवन्दि अनुसार यस निकुञ्ज सुरक्षा तथा व्यवस्थापनको लागि प्रशासनिक/वन प्राविधिक गरि जम्मा ६० जना कर्मचारी तथा सुरक्षाकर्मी तर्फ शिवपुरी क्षेत्र हेर्ने नेपाली सेनाको कालीवहादुर गण तथा नागार्जुन क्षेत्र हेर्ने भैरवप्रसाद गण कार्यरत छन् ।

५. मृग अनुसन्धान केन्द्र

मृग अनुसन्धान केन्द्र, गोदावरी नेपाल सरकार (राज्य मन्त्रिस्तर) को मिति २०४८ साल मंसिर १६ गतेको निर्णयानुसार नेपाल सरकार र University of Sydney/Dept. of Animal Health को संयुक्त प्रयासमा वि.सं. २०४९ माघमा स्थापित भएको थियो । नेपाल सरकारबाट ल.पु. जिल्लाको गोदावरीमा जम्मा १० हेक्टर क्षेत्रफल प्राप्त गरि २०५० साल पौष देखि अनुसन्धान कार्य थालनी भएका थियो । यस आ.व. को अन्त्य सम्ममा अनुसन्धान केन्द्रमा जम्मा ४ भाले तथा ६ पोथी तथा २ वटा वच्चा गरि जम्मा १२ रतुवा तथा भाले २५, पोथी १० तथा वच्चा ७ गरि जम्मा ४२ वटा चित्तल रहेका छन् (विस्तृत विवरण अनुसूची १ अनुसार) ।

६ सुनौलो कालिज पालन केन्द्र

जिल्ला वन कार्यालय, काठमाण्डौले सुनौलो कालिज पालन गर्दै आएकोमा नागार्जुन वन क्षेत्र शिवपुरी राष्ट्रिय निकुञ्जमा थप भए पछि यस शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालयद्वारा व्यवस्थापन हुँदै आएको छ । हाल पालन केन्द्रमा ६३ वटा भाले, ५२ वटा पोथी रहेका छन् (विस्तृत विवरण अनुसूची १ अनुसार) ।

खण्ड २

वार्षिक कार्यक्रम प्रगती

अनुसुची २ अनुसारका आ.व. २०६६।६७ मा शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय अन्तर्गत सम्पन्न भएका कार्यक्रमहरूको संक्षिप्त प्रतिवेदन :

अ) पुंजीगत खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू

१. मेशिनरी औजार खरिद

यस आ.व.मा मेशिनरी औजार खरिदमा जम्मा रू २० हजार विनियोजन भएकोमा कार्यालय प्रयोजनको लागी अत्यावश्यक Canon Digital Camera खरिद गरिएको छ ।

२. फर्निचर खरिद

यस आ.व.मा रू ३० हजारको लागतमा नवनिर्मित वार्डेन क्वार्टरमा आवश्यक फर्निचर खरिद गरिएको छ । वजेटको सिमितताको कारण उक्त भवनमा पर्याप्त फर्निचरको व्यवस्था गर्न नसकिएको तथा फिल्डमा अत्यावश्यक हुने फर्निचरको व्यवस्था गर्न कठिनाई भएको छ ।

३. रविस पिट निर्माण:

रविस पिट निर्माणको लागी यस आ.व. मा रू. १५० हजार विनियोजन भएको थियो । निकुञ्जका अत्यन्त प्रदुषण भएका र प्रदुषण हुने सम्भावना भएका विभिन्न ७० स्थानहरूमा RCC Ring हरू बनाई सो मा सन्देशमुलक सूचना समेत लेखि रविस पिट निर्माण गरिएको छ । यसको अतिरिक्त सुन्दरीजल क्षेत्रमा नेपाल पर्यावरण जागरण आधारशिला (NETIF) को सहयोगमा ९० रविस पिट निर्माण गर्ने कार्य समेत सम्पन्न भएको छ । रविस पिटको निर्माण पछि निश्चित स्थानमा फोहोर संकलन हुन गई निकुञ्ज प्रदुषण हुने क्रममा कमी देखिएको छ ।

आ) चालु खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू

क) संरक्षण शिक्षा कार्यक्रम:

यस आ.व.मा जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्य अनुसार तोकिएका विभिन्न कार्यक्रमहरू तोकिएको मितिमा सम्पन्न भएका छन् ।

१. जनसमन्वय अन्तक्रिया

यस आ.व. मा निकुञ्ज क्षेत्रसंग सीमाना जोडिएका तथा प्रस्तावित मध्यवर्ती क्षेत्रको रूपमा लिईएका विभिन्न दुई स्थानमा जनसमन्वय अन्तक्रिया गोष्ठी कार्यक्रम सम्पन्न भएका छन् । विशेष गरि प्रस्तावित मध्यवर्ती क्षेत्रको सिमाना निर्धारण, सम्भावित उपभोक्ताहरूको क्षेत्र पत्ता लगाउने तथा निकुञ्ज सुरक्षाको लागी जनसहभागिता वढाउने सम्बन्धमा गाउँ तथा टोल स्तरसम्म पुगी छलफल तथा अन्तक्रिया समेत सम्पन्न गरिएको थियो । काठमाण्डौं जिल्लाको नयाँपाटी गा.वि.स. मा ३ पटक तथा गोलढुंगा र जितपुरफेदी गा.वि.स.मा १ पटक गरि ४ पटक जनसमन्वय अन्तक्रिया कार्यक्रम आयोजना गरिएको थियो ।

यसै गरि निकुञ्ज सुरक्षार्थ कार्यरत गणको वदली भई निकुञ्ज क्षेत्रमा कार्य अनुभव नभएका (नयाँ) गणहरू श्री कालीवहादुर गण र श्री भैरवप्रसाद गणका सुरक्षाकर्मी तथा निकुञ्जका प्राविधिकहरूको विचमा ३ पटकसम्म अन्तक्रिया गोष्ठी सम्पन्न गरियो । सो क्रममा निकुञ्ज सुरक्षाको लागी रणनीति तय गर्ने, कानुनी प्रक्रिया संचालनमा अन्तक्रिया तथा सुरक्षाको लागी संयुक्त गस्ति मनिटरिङ गर्ने योजनाहरू समेतमा छलफल भएको थियो ।

ख) साईनबोर्ड निर्माण तथा मर्मत

यस आ.व. को स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम अनुसार रू ६० हजार विनियोजन भएकोमा निकुञ्जका विभिन्न स्थानमा विभिन्न नाप साईजका १८ वटा साईनबोर्ड निर्माण गरिएको तथा पुराना र विग्रीएका साईनबोर्ड मर्मत सुधार गर्ने कार्य सम्पन्न भयो । यसै क्रममा यस कार्यालयको नाम समेत परिवर्तन भएको सन्दर्भमा पहिले निर्मित साईनबोर्डहरू सच्याउने कार्य समेत गरियो । पर्याप्त बजेट अभावको कारणले विभिन्न स्थानहरूमा Sign posting गर्ने तथा पर्याप्त मात्रामा सन्देशमुलक सूचना दिन सकिएन ।

३) दिवस समारोह

विश्व सिमसार दिवस:

सन् १९७१ देखि प्रत्येक वर्ष फेब्रुअरी २ मा मनाउदै आईरहेको विश्व सिमसार दिवस यस वर्ष Caring for wetlands; an answer to the climate change (अर्थात गरे सीमसारको स्याहार न्युन हुन्छ जलवायु परिवर्तनको भार) भन्ने नाराका साथ सुन्दरीजल क्षेत्रमा शिवपुरी नागर्जुन रा.नि., रा.नि. सुरक्षार्थ खटिएको श्री गोरखनाथ गण, स्थानिय ओखेनी मा.वि. का शिक्षक तथा विद्यार्थी, र स्थानिय वासिन्दाहरूको सहभागीतामा फोहोर संकलन गर्ने तथा फोहोर व्यवस्थापन समेत गर्ने कार्यक्रम गरि मनाईएको थियो । यस क्रममा निकुञ्जका प्राविधिकहरूवाट सिमसार क्षेत्रको परिभाषा, यसको जैविक विविधतामा महत्व तथा समग्र सामाजिक सांस्कृतिक क्षेत्रमा रहेको महत्वको बारेमा समेत प्रकाश पार्ने कार्य भएको थियो । निकुञ्जको महत्वपूर्ण पर्यटक आकर्षण क्षेत्र तथा काठमाण्डौं उपत्यकाको खानेपानीको प्रमुख श्रोतको रूपमा रहेको उक्त क्षेत्रलाई सरसफाई गरि प्रदुषित वातावरण सफा पार्ने प्रयास गरिएको थियो ।

विश्व पानी दिवस २०१०:

यस वर्षको मार्च २२ मा पर्ने विश्व पानी दिवस मनाउने सन्दर्भमा यस आ.व. मा काठमाण्डौं जिल्लाको वज्रयोगिनी गा.वि.स. मा पर्ने श्री वनदेवी प्राथमिक विद्यालयमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरू विच वन, वातावरण, जलसम्पदा तथा समग्र वातावरण भल्कने विषयवस्तुहरूमा आधारित रहेर विद्यार्थीहरू विच चित्रकला प्रतियोगिता कार्यक्रम सम्पन्न गरिएको थियो ।

वन्यजन्तु सप्ताह २०६६:

जैविक विविधता संरक्षण तथा पारिस्थिकिय प्रणाली संरक्षण गर्न जचचेतना अभिवृद्धी गर्ने उद्देश्य अनुसार नेपालमा प्रत्येक वर्ष वैशाख महिनाको पहिलो हप्तामा वन्यजन्तु सप्ताह मनाउँदै आईएकोमा यस वर्ष “वाघ वचाऔं अर्थात Save Wild Tigers” भन्ने नाराका साथ जैविक विविधता दिवस मनाउने कार्य सम्पन्न भयो । यस वर्ष राष्ट्रिय निकुञ्जमा आउने पर्यटकहरूको आवत जावत तथा क्याम्पिङ गर्ने स्थानहरूमा जम्मा भएका फोहोरहरू संकलन गरि व्यवस्थापन समेत गरिएको थियो । शिवपुरी नागार्जुन रा.नि. कार्यालय परिसर तथा पानीमुहान देखि नागी गुम्वा र पानीमुहान देखि छापभञ्ज्याङ हुँदै शिवपुरी पिक र वाघद्वार क्षेत्र सम्मको रूटमा सरसफाई गरिएको थियो । उक्त कार्यक्रम निकुञ्जका कर्मचारीहरू तथा निकुञ्ज सुरक्षार्थ कार्यरत नयां श्री कालीवहादुर गणका सुरक्षाकर्मीहरू र नागी गुम्वाका आनीहरू समेतको प्रत्यक्ष सहभागितामा सम्पन्न भएको थियो । यसै गरि रा.नि.तथा व.ज.सं. विभागको पानीमुहान क्षेत्रमा चरा गणना तथा वोट विरूवा चिनारी कार्यक्रम समेत सम्पन्न गरिएको थियो ।

जैविक विविधता दिवस:

प्रत्येक वर्ष मे २२ मा मनाउँदै आएको जैविक विविधता दिवस यस वर्ष “जैविक विविधता, विकास र गरिवी न्युनिकरण (Biodiversity, Development and Poverty Alleviation)” भन्ने नाराका साथ जैविक विविधता दिवस तथा “जैविक विविधता जीवन हो, जैविक विविधता हाम्रो जीवन हो अर्थात Biodiversity is life, Biodiversity is ourlife” भन्ने नाराका साथ अन्तर्राष्ट्रिय जैविक विविधता वर्ष श्री वौडेश्वर उ.मा.वि., भोर महाकालका शिक्षक तथा विद्यार्थीहरूको सहभागीतामा शिवपुरी नागार्जुन रा.नि.को जगात देखि गुर्जे भञ्ज्याङसम्मको क्षेत्र तथा

विद्यालय क्षेत्र समेतमा सरसफाई गरि सम्पन्न गरिएको थियो । यसै कार्यक्रमको दोश्रो शत्रमा निकुञ्जका प्राविधिकहरूबाट जैविक विविधताका सम्बन्धमा प्रकाश पार्ने कार्य समेत भएको थियो ।

विश्व वातावरण दिवश:

प्रत्येक वर्ष जुन ५ मा मनाउदै आईरहेको विश्व वातावरण दिवश यस वर्ष “विविध प्रजाती साभा धरती, हाम्रो भविष्य अर्थात Many Species. One Planet. One Future” भन्ने नाराका साथ यस वर्ष पनि सम्पन्न गरियो । निकुञ्जको प्रस्तावित वफर जोनमा पर्ने भोर महाकाल गा.वि.स.को श्री त्रिवेणी सदन बोर्डिङ स्कूलका विद्यार्थीहरूलाई वन, वन्यजन्तु तथा वातावरणका विविध पक्षवारे जानकारी गराउने उद्देश्य अनुरूप भोर महाकाल देखि नागी गुम्वासम्म निकुञ्ज अध्ययन भ्रमण गराईएको थियो । निकुञ्जका प्राविधिक तथा सम्बन्धित स्कूलका विषय शिक्षकहरूको प्रत्यक्ष सहभागीतामा भएको उक्त भ्रमणले विद्यार्थीहरूले वन, वन्यजन्तु तथा वातावरणका समस्त पक्षहरूमा व्यावहारिक ज्ञान हासिल गर्ने अवसर प्राप्त गरेका थिए ।

घ) वासस्थान संरक्षण सुधार

सिमसार क्षेत्र व्यवस्थापन तथा सुधार:

यस आ.व.मा रू २ लाखको लागतमा यस रा.नि.कै जैविक विविधताको दृष्टिले महत्वपूर्ण धाप क्षेत्रमा जीर्ण अवस्थामा रहेको ड्यामको मर्मत सुधार गर्ने कार्यक्रम सम्पन्न गरियो । यस कार्यक्रमले धाप पोखरीमा पानीको संचिती बढ्न गई ground water recharge हुने र वर्षादपछिको समयमा discharge बढ्ने देखिन्छ । यसको अतिरिक्त स्थानिय जलचरको वासस्थान सुधार भएको र वसाई सराई गरि आउने चराहरूलाई त्यस क्षेत्रमा विचरण गर्ने अवसर वृद्धि हुने देखिन्छ ।

सरसफाई कार्यक्रम:

विगत वर्ष देखि यस निकुञ्जमा पर्यटकको आवगमनमा वृद्धि भएको छ । विशेष गरि hiking, trekking, Excursion आदिको लागी आउने आन्तरिक तथा वाह्य पर्यटकको आवगमनको कारणले निकुञ्ज क्षेत्र प्रदुषित भएकोले विभिन्न मितिमा निकुञ्जका प्राविधिक, सुरक्षाकर्मी तथा स्थानिय ज्यामी समेत लगाई सरसफाई गर्ने कार्य सम्पन्न गरियो ।

खर्क व्यवस्थापन:

यस निकुञ्जवाट व्यवस्थापन गरिएको मृग अनुसन्धान केन्द्र, गोदावरीमा विगत वर्षदेखि नियमित रूपमा कण्टकारी, वनमारा, तथा विभिन्न जातका कांडेदार मिचाहा वनस्पती प्रजातीहरूको कारण मृगको चरिचरन गर्ने तथा विचरण गर्ने क्षेत्र घट्दै गईरहेको थियो । अनुसन्धान केन्द्रका मृगहरूको हितको लागि यस आ.व. मा खर्क व्यवस्थापन अन्तर्गत त्यस क्षेत्रका मिचाहा प्रजातीहरूलाई नियन्त्रण गर्ने कार्य सम्पन्न गरियो । यस प्रकारका मिचाहा प्रजातीका विउहरू मृगहरूले खाने तथा दिशामार्फत पुनः अंकुरण (Germination) हुने र पुनः भाडी बढ्न सक्ने सम्भावना यथावत रहेकोले आउने आ.व.हरूमा पनि यस प्रकारका कार्यक्रमहरू संचालन गर्नु पर्ने देखिन्छ ।

ड) प्रजाती संरक्षण तथा अनुसन्धान:

ध्वांसे चितुवाको अस्तित्व वारे अध्ययन:

यस आ.व.को स्वीकृत कार्यक्रम अनुसार यस वर्ष ध्वांसे चितुवा यस रा.नि.मा अस्तित्व वारे अध्ययन अनुसन्धान कार्य सम्पन्न भयो । यस कार्यक्रम सञ्चालनको लागि मुख्य रूपमा ४ वटा क्याम्प स्टेशन स्थापना गरि प्रत्येक क्याम्प अन्तर्गत रहेका क्यामेरा स्टेशनहरूमा ७ रातसम्म नियमित क्यामेरा राखिएको थियो । अध्ययन अनुसन्धानको लागि स्वीकृत बजेट न्यून भएकोले यो अध्ययनले प्रस्ताव गरिए अनुसार निकुञ्जको सम्पूर्ण क्षेत्रमा अध्ययन कार्य संचालन गर्न सकिएन ।

यस अध्ययन टोलीले विश्वमा नै दुर्लभ मानिएको र तुलनात्मक रूपमा कम चिन्हपट छाड्ने ध्वांसे चितुवाको जंगली अवस्थामा सम्भवतः पहिलोपटक फोटो खिचन सफल भएको छ र यस प्रकार प्राप्त भएको फोटोले ध्वांसे चितुवा यस शिवपुरी नागार्जुन रा.नि. क्षेत्रमा अस्थित्वमा रहेको प्रमाणित भएको छ । यसको अतिरिक्त रा.नि. तथा व.ज.सं. ऐन, २०२९ ले संकटापन्न अवस्थामा रहेका भनिएका थप दुई प्रजाती चरीवाघ (Leopard Cat) तथा शालक (Inidan Pangolin) समेतको फोटो रेकर्ड गर्न सफल भएको छ । यसैगरि चितुवा (Common Leopard), वनविरालो (Jungle Cat), नीरविरालो (Lanrge Inidan Civet), Himalayan Palm Civet, दुम्सी (Indian Crested Porcupine), मलसाप्रो (Yellow Troated martin), रातो वांदर (Rhesus Monkey), रतुवा मृग (Barking Deer), कालिज (Kalij Pheasant), खरायो (Indian Hare), वंदेल (Wild Boar) जस्ता प्रजातीहरूको समेत अस्तित्व रहेको पुष्टि भएको छ ।

वनस्पती प्रजातीको चेकलिष्ट तयारी:

यस आ.व.को स्वीकृत कार्यक्रम मध्ये शिवपुरी नागार्जुन रा.नि.मा अस्तित्वमा रहेका वनस्पतिहरूको चेकलिष्ट तयारी गर्ने कार्य श्री बायोडाईभर्सिटी रिसर्च सेन्टर प्रा.लि. लाई दिईएकोमा उक्त रिसर्च सेन्टरले अध्ययन अनुसन्धान गरि यस निकुञ्जमा सो को प्रतिवेदन पेश गरेको छ । प्राप्त प्रतिवेदन अनुसार यस निकुञ्जमा फूल फूलने र नफूलने गरि जम्मा १२४९ प्रजाती भएको पुष्टि भएको छ । प्रतिवेदन अनुसार Pteridophytes

१३२ प्रजाती, Gymnosperm ६ प्रजाती (जसमा ३ प्रजाती वृक्षारोपण गरिएका), Monocotylelons ३२४ प्रजाती तथा Dicotyledons ७८७ प्रजाती रहेको पत्ता लागेको छ । यस अध्ययनको निष्कर्ष अनुसार यस निकुञ्जमा हाल पाईने वनस्पती प्रजातीको विवरण प्राप्त भएकोले प्रजाती केन्द्रित अध्ययन अनुसन्धान कार्यको लागी आधार प्राप्त भएको छ । यसको विस्तृत विवरण अनुसूची ६ मा दिईएको छ ।

च) पर्या पर्यटन तथा भौतिक पूर्वाधार

भवन मर्मत:

यस आ.व. को स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम अनुसार रू २ लाखको लागतका शिवपुरी नागार्जुन रा.नि. कार्यालय परिसरमा रहेका भवनहरू मर्मत सुधार गर्ने कार्य सम्पन्न भयो । विशेषगरि जाली खापा राख्ने, रिटेनिड बाल बनाउने, पेटी मर्मत गर्ने, रंगरोगन गर्ने, ग्रील तथा जाली राख्ने, ग्यारेज बनाउने आदी कार्य सम्पन्न भयो ।

खण्ड ३
राजश्व संकलन

शिवपुरी रा.नि.कार्यालयका जम्मा ८ वटा प्रवेशद्वार तथा पानीमुहान मुख्य कार्यालयवाट विभिन्न शिर्षकहरूमा राजश्व संकलन कार्य सम्पन्न भयो । यस रा.नि.वाट यस आ.व. मा जम्मा रू. ५६ लाख ७४ हजार ५ सय ६७ रूपैया पैसा ९७ राजश्व संकलन भएको छ । राजश्व आम्दानीका विभिन्न शिर्षकहरू मध्ये प्रमुख श्रोत प्रवेश शुल्क (५५,८४,२६०) रहेको छ भने दण्ड जरिवानावाट रू. ७६२५०, दरभाउ पत्र विक्रिवाट रू. ११३००, र वेरूजु फछ्चौटवाट रू. २७५७९७ रहेको छ (अनुसुची ३) । प्रवेशद्वारहरू मध्ये सुन्दरीजल प्रवेशद्वारमा विभिन्न शिर्षकहरूवाट सवैभन्दा वढी राजश्व संकलन भयो ।

खण्ड ४

पर्यटन

४.१ पर्यटन आकर्षणका केन्द्र:

आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटकहरूको लागी यस निकुञ्जको जैविक विविधता, मनोरम प्राकृतिक भूदृष्य महत्वपूर्ण आकर्षण क्षेत्रहरू हुन । यसको अतिरिक्त निकुञ्ज क्षेत्र भित्रका मठ मन्दिर, नदीनाला आदि धार्मिक/सांस्कृतिक पर्यटनको दृष्टिले महत्वपूर्ण मानिन्छ । नगरकोट देखि लाडटाडसम्मको प्रसिद्द टेकिङ रूट भित्र पर्ने हुनाले यस निकुञ्जको महत्व अझ बढेको छ ।

४.२ प्रवेश शुल्क:

रा.नि.तथा व.ज.सं. ऐन, २०२९ अनुसार यस राष्ट्रिय निकुञ्ज भित्र देहाय वमोजिमका प्रवेश शुल्क तथा उपकरणहरू प्रवेश वापत देहाय वमोजिमको प्रवेश शुल्क तोकिएको छ :

नेपाली नागरिक	रु. १०	विदेशी नागरिक	रु. २५०
मोटरसाईकल	रु. १५	ट्याक्सी	रु. ४०
कार/जीप	रु. ७५	मिनिबस/टक	रु. १५०
मुभि क्यामरा	रु. ३०००		

४.३ पर्यटक विवरण

यस आ.व.मा यस निकुञ्ज अन्तर्गतका जम्मा ८ वटा प्रवेशद्वारहरूबाट जम्मा १५५८७३ जना नेपाली तथा ११९५७ जना विदेशी गरि कुल १६७८३० पर्यटकहरूले निकुञ्ज भ्रमण गरेका थिए (पर्यटकहरूको मासिक रेकर्ड अनुसुची ४ मा विस्तृत रूपमा दिईएको छ । यस आ.व. मा प्रवेश शुल्क तिरि निकुञ्ज भ्रमण गर्नेको संख्या ११३०८५ जना, ३३४६ अध्ययन भ्रमणमा आउने, पूजाआजाको लागी आउने ५०५०, तथा सवारीचालकहरू ३४३९२ जना व्यक्तिहरूले निकुञ्ज भ्रमण गरेका छन् । विशेष गरि trekking, hiking, jungle walk, cycling, camping तथा अध्ययन भ्रमण, अध्ययन अनुसन्धान र धार्मिक अनुष्ठानका लागी पर्यटकहरू यस निकुञ्ज भ्रमण गरेका थिए । कार्यालयमा प्राप्त तथ्याङ्क अनुसार यस रा.नि. क्षेत्रमा भ्रमणमा आउने पर्यटकहरूको trend Figure no. १ र २ मा दिईएको छ ।

Figure 1: Domestic Tourist Arrival Trend:

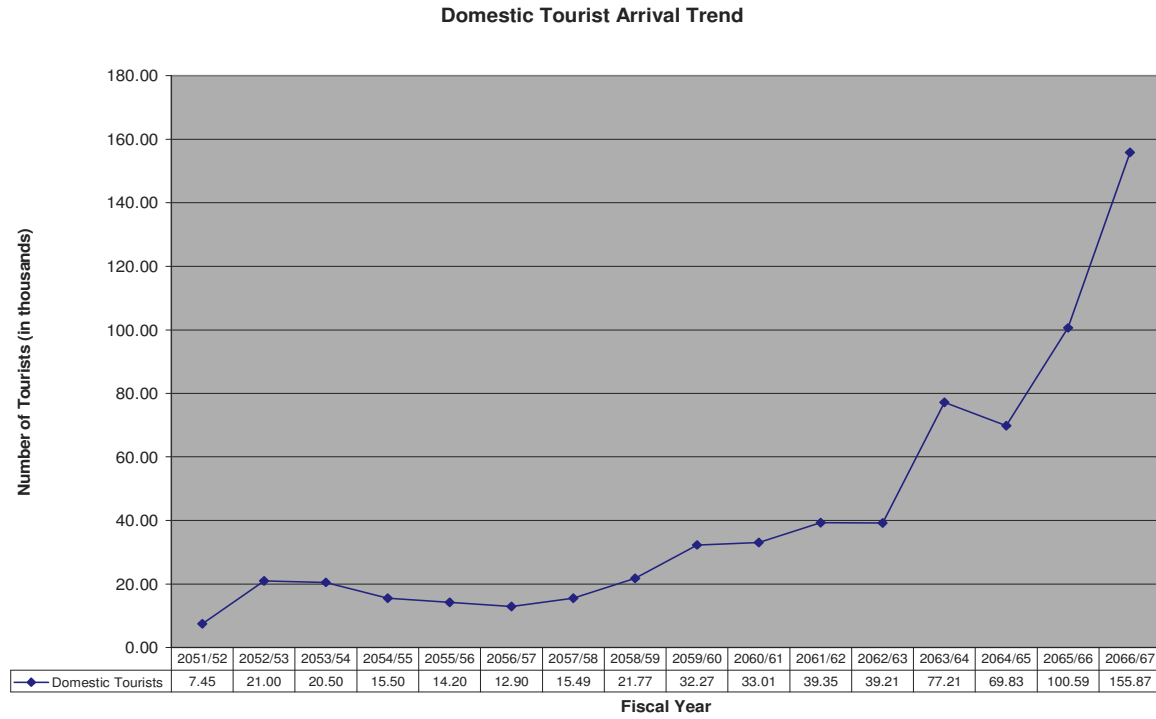
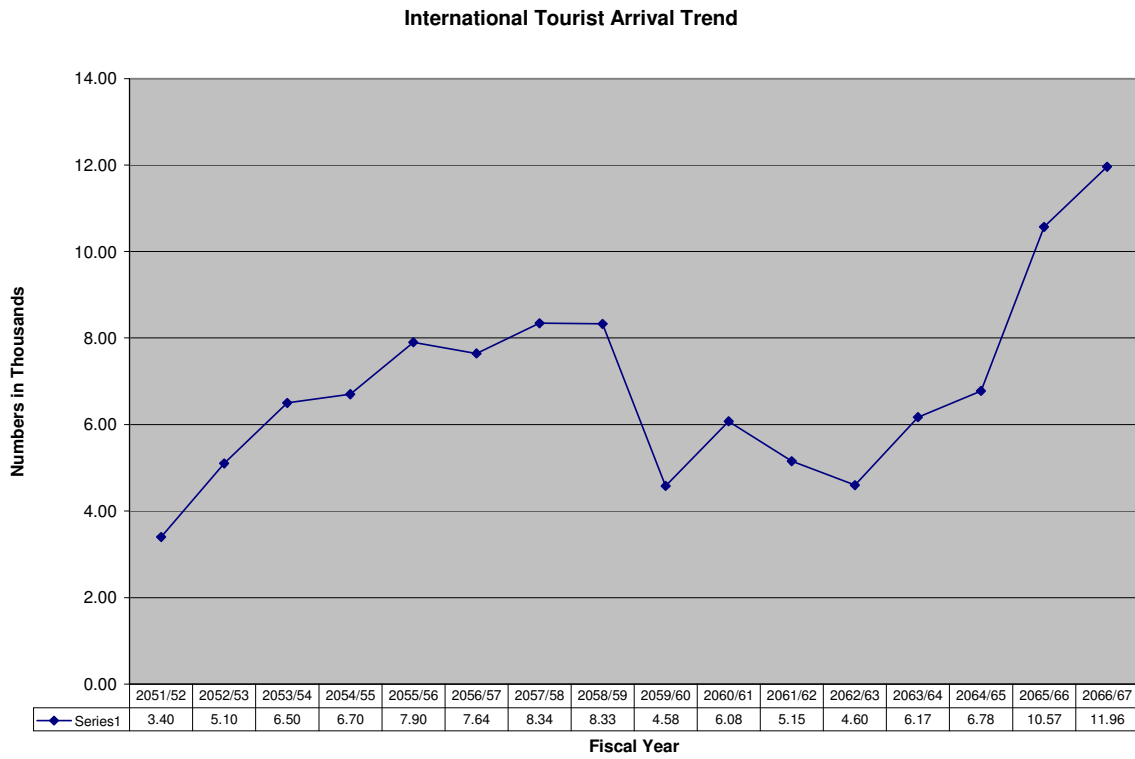

Figure 2: International Tourist Arrival Trend

४.४ पर्यटन पुर्वाधार सुधार:

यस आ.व. मा विभिन्न सहयोगी संस्थाहरूको आपसी सहयोग तथा समन्वयमा यस रा.नि. को विभिन्न क्षेत्रमा विशेषगरि पुर्वाधार सुधार तथा जनचेतना अभिवृद्धि लगायतका कार्यक्रम सम्पन्न भएका छन् ।

नेपाल पर्यावरण तथा पर्यटन जागरण आधारशिला (NETIF):

नेपाल पर्यावरण तथा पर्यटन जागरण आधारशिला (NETIF) को सहयोगमा उल्लेखित विकास निर्माण तथा जनचेतना अभिवृद्धिका कार्यक्रमहरू सम्पन्न भए । NETIF को कार्यक्षेत्र यस रा.नि. को मणिचुड सेक्टरमात्र रहेकोले उक्त संस्थाका कार्यक्रमहरू पूर्वी क्षेत्रमा मात्र केन्द्रित थिए ।

१. **पुर्वाधार निर्माण:** NETIF को सहयोगमा मुलखर्कमा सामुदायिक भवन निर्माण (१ वटा), ट्वाईलेट निर्माण (मुलखर्कमा १ वटा तथा सुन्दरीजल पोष्टमा आंशिक सहयोग), सुन्दरीजल प्रवेशद्वारमा १ वटा गेट, अन्दाजी २ कि.मि. पदमार्ग सुधार, तथा पदमार्ग सुधारका कार्यक्रम सम्पन्न भएका छन् ।

२. **फोहर व्यवस्थापन:** यस कार्यक्रम अन्तर्गत उक्त संस्थाले आफ्नै पहलमा २ पटक तथा यस कार्यालयको पहलमा १ पटक सरसफाई कार्यक्रममा सहभागी भएको थियो भने Waste Bin निर्माण (सुन्दरीजलमा ७० तथा अन्यभागमा गरि लगभग ९० को संख्यामा) तथा ईन्सिनेरेटर निर्माण (४ वटा) कार्य भएको थियो ।

३. **पर्यटकलाई सहयोग पुर्याउने उद्देश्यले** NETIF को सहयोगमा पर्यटक विश्रामस्थल (सुन्दरीजल, चिलाउने गाउँ, बोर्ल्याड, ठूलो धाप, सानो धाप, भुले क्षेत्रमा २ वटा), को निर्माण, पदमार्ग चिन्ह (७० वटा) राख्ने तथा सूचना बोर्ड (सुन्दरीजलमा १ तथा चिसापानीमा १) को व्यवस्था गरिएको छ ।

४. स्थानिय वासिन्दाको जीवनस्तर सुधारको लागी च्याउ तथा तरकारी खेती तालिम (२८ जना चिसापानी), होटल व्यवस्थापन तालिम (२८ जना चिसापानी) जस्ता कार्यक्रम समेत संचालन भएको थियो ।

५. NETIF को पहलमा चिसापानीमा १, मुलखर्कमा १ तथा सुन्दरीजलमा १ गरि ३ वटा फोहर व्यवस्थापन समिती निर्माण गरि ३०००/३००० कभभम न्यलभथ को व्यवस्था समेत भएको छ ।

पर्यटन पुर्वाधार विकास आयोजना:

यस आ.व.मा पर्यटन पूर्वाधार विकास आयोजनाको आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोगमा यस शिवपुरी नागार्जुन रा.नि. को शिवपुरी खण्ड तथा नागार्जुन खण्डमा पर्यटक पदमार्ग (Trekking Route) मर्मत तथा पुननिर्माण कार्य संचालन गरियो । विशेष गरि यस रा.नि. को पानीमुहान देखि छापभञ्ज्याङ खण्डको अन्दाजी ३.५ कि.मि. पदमार्ग, तौलुङ हेलिप्याड देखि वाघद्वार देउरालीसम्मका अन्दाजी १.५ कि.मि. खण्ड तथा नागार्जुन फुलवारीगेट देखि नागार्जुन हेलिप्याड सम्मको १ कि.मि. खण्डको पहिलेदेखि कायम रहेको पदमार्गमा ढुङ्गाको खुडकिला (Steps) बनाउने तथा नाली बनाउने कार्य सम्पन्न भएको छ । प्राविधिक रूपमा उक्त पदमार्गका steps निर्माण कार्यमा केही कमी कमजोरी भए पनि उक्त पदमार्ग मर्मत निर्माणले पदयात्रीहरूको आवागमनमा सहजता हुने देखिन्छ ।

खण्ड ५

अध्ययन अनुसन्धान/ अध्ययन भ्रमण

यस आ.व.मा नेपाल सरकारबाट स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम अनुसार ध्वांसे चितुवाको अस्तित्व वारे अध्ययन तथा वनस्पती प्रजातीको चेकलिष्ट तयारी गर्ने कार्यक्रम सम्पन्न भएका छन् । यसै गरि विभिन्न संघ संस्था, विश्व विद्यालय तथा स्वतन्त्र अनुसन्धानकर्ताहरूबाट यस निकुञ्जका वन, वातावरण तथा वासस्थान सम्बन्धि विविध विषयमा (अनसुची ५ मा उल्लेखित अनुसन्धानकर्ताहरूले) अध्ययन अनुसन्धान कार्य गरेका छन् । यसै गरि विभिन्न विद्यालयहरूबाट अध्ययन भ्रमण, अवलोकन भ्रमण, फिल्ड भिजिट आदिमा ३३४६ जना विद्यार्थीहरूले वन, तथा वातावरण एवं जैविक विविधता सम्बन्धि विविध विषयहरूमा अध्ययन गरेका थिए ।

१. ध्वांसे चितुवाको अस्तित्व वारे अध्ययन:

यस आ.व.को स्वीकृत कार्यक्रम अनुसार यस वर्ष ध्वांसे चितुवा यस रा.नि.मा अस्तित्व वारे अध्ययन अनुसन्धान कार्य सम्पन्न भयो । दोश्रो चौमासिकमा सम्पन्न गर्नुपर्ने भनी तोकिएकोमा अध्ययन अनुसन्धान सामग्री (Camera Trapping Equipment) को अभावले गर्दा तेश्रो चौमासिकमा मात्र यो अध्ययन कार्य सम्पन्न गरियो । विशेष गरि 3km*3km को Grid बनाई प्रत्येक Grid मा

क्यामेरा राख्ने र automatically triggering camera को सहयोगमा ध्वांसे चितुवाको movement हेर्ने गरि कार्यक्रम तय भएकोमा निकुञ्जका विभिन्न ४२ स्थानमा क्यामेराहरू राखिएको थियो । एउटा क्यामेरा देखि अर्को क्यामेरासम्मको दुरी १.५ कि.मि. राख्ने तय भएतापनि फिल्डको अवस्थाको आधार (Intersection of trails, presence of signs, kill stations) मा निर्धारित दुरिमा थपघट समेत भएको थियो । यस कार्यक्रमको मुख्य उद्देश्य नै ध्वांसे चितुवाको अस्तित्ववारे अध्ययन भएकोले उक्त प्रजातीको वढी movement हुन सक्ने क्षेत्र पहिचान गरि Camera station establish गर्दा प्रस्तावित गरिभन्दा केही manipulation समेत गरिएको थियो ।

यस कार्यक्रम सञ्चालनको लागि मुख्य रूपमा ४ वटा क्याम्प स्टेशन स्थापना गरि प्रत्येक क्याम्प अन्तर्गत रहेका क्यामेरा स्टेशनहरूमा ७ रातसम्म नियमित क्यामेरा राखिएको थियो । क्यामेरा सुरक्षाको दृष्टिले खतरापूर्ण ठानिएका स्थानहरूमा नियमित रूपमा क्यामेरा राख्न नसकिए पनि केही स्थानमा भने २४ सै

घण्टा क्यामेरा अपरेशनमा राखिएकोले दिनको समयमा विचरण गर्ने जनावरहरूको movement समेत record भएको थियो ।

अध्ययन अनुसन्धानको लागि स्वीकृत बजेट न्युन भएकोले यो अध्ययनले प्रस्ताव गरिए अनुसार निकुञ्जको सम्पूर्ण क्षेत्रमा अध्ययन कार्य संचालन गर्न सकिएन । विशेष गरि नागार्जुन वन क्षेत्रमा भएका जनावरको वारेमा यस अनुसन्धान कार्यक्रमको निष्कर्षले यथार्थ विवरण दिन सक्ने छैन । यसको अतिरिक्त यस अनुसन्धानको लागि उपर्युक्त भनी उल्लेख भएको February-March-April को समयमा आवश्यक उपकरण प्राप्त गर्न नसक्दा सो अवधीमा अध्ययन नभई जेष्ठ असारमा संचालन गर्नु पर्दा अनुसन्धानको क्रममा प्राप्त हुन सक्ने चिन्हहरू (Scratches, Pugmarks, Scent sprays) वर्षादको पानीले नष्ट हुने सम्भावना हुने भएकोले यथेष्ट चिन्ह प्राप्तीमा समेत असर परेको थियो तर यस सिजनमा मानिसहरूको उपस्थिती न्युन हुने हुंदा उपकरण सुरक्षामा सहजता महसुस गरिएको थियो ।

यस अध्ययनमा लागेको टोलीले विश्वमा नै दुर्लभ मानिएको र तुलनात्मक रूपमा कम चिन्हपट छाड्ने ध्वांसे चितुवाको जंगली अवश्यामा सम्भवतः पहिलोपटक फोटो खिचन सफल भएको छ र यस प्रकार प्राप्त भएको फोटोले ध्वांसे चितुवा यस शिवपुरी नागार्जुन रा.नि. क्षेत्रमा अस्थित्वमा रहेको प्रमाणित भएको छ । यस अनुसन्धानले आगामी दिनहरूमा उक्त प्रजातीको जंगली अवश्याको Ecological Studies को लागि अवसर समेत दिएको छ । हालसम्म

यस प्रजातीको अवस्था र संख्या अनिश्चित भएको अवस्थामा अवका दिनमा भने सरकारी, गैरसरकारी, विश्वविद्यालय तथा अन्य संघ संस्थामा आवद् तथा स्वतन्त्र अनुसन्धानकर्मीहरूलाई यस प्रजातीको वृहद अध्ययन गर्ने अवसरको सिर्जना भएको छ । यसको अतिरिक्त रा.नि. तथा व.ज.सं. ऐन, २०२९ ले संकटापन्न अवस्थामा रहेका भनिएका थप दुई प्रजानी चरीवाघ (Leopard Cat) तथा शालक (Inidan Pangolin) समेतको फोटो रेकर्ड गर्न सफल भए अनुसार यस रा.नि. संरक्षित वन्यजन्तुहरूको लागि उचित वासस्थान रहेको पुष्टि भएको छ । यसैगरि चितुवा (Common Leopard), वनविरालो (Jungle Cat), नीरविरालो (Lanrge Inidan Civet), Himalayan Palm Civet, दुम्सी (Indian Crested Porcupine), मलसाप्रो (Yellow Troated martin), रातो वांदर (Rhesus Monkey), रतुवा मृग (Barking Deer), कालिज (Kalij Pheasant), खरायो (Indian Hare), वंदेल (Wild Boar) जस्ता प्रजातीहरूको समेत अस्तित्व रहेको पुष्टि भएको छ । यस अनुसन्धानकार्यको अर्को सफलताको रूपमा यस रा.नि.को धाप क्षेत्रमा हालसम्म प्रजाती थाहा हुन नसकेको एक जनावर समेत फेला पारेको छ ।

२. वनस्पती प्रजातीको चेकलिष्ट तयारी:

यस आ.व.को स्वीकृत कार्यक्रम मध्ये शिवपुरी नागार्जुन रा.नि.मा अस्तित्वमा रहेका वनस्पतिहरूको चेकलिष्ट तयारी गर्ने कार्य श्री बायोडाईभर्सिटी रिसर्च सेन्टर प्रा.लि. लाई दिईएकोमा उक्त रिसर्च सेन्टरले अध्ययन अनुसन्धान गरि यस निकुञ्जमा सो को प्रतिवेदन पेश गरेको छ । प्राप्त प्रतिवेदन अनुसार यस निकुञ्जमा फूल फूलने र नफूलने गरि जम्मा १२४९ प्रजाती भएको पुष्टि भएको छ । प्रतिवेदन अनुसार Pteridophytes का १२ family का १३२ प्रजाती, Gymnosperm का ३ family का ६ प्रजाती (जसमा ३ प्रजाती वृक्षारोपण गरिएका), Monocotylelons का १३ families का ३२४ प्रजाती तथा Divotyledons का ११६ families का ७८७ प्रजाती रहेको पत्ता लागेको छ । यस अध्ययनको निश्कर्ष अनुसार यस निकुञ्जमा हाल पाईने वनस्पती प्रजातीको विवरण प्राप्त भएकोले प्रजाती केन्द्रित अध्ययन अनुसन्धान कार्यको लागी आधार प्राप्त भएको छ । पूर्ण विवरण सहितको चेकलिष्ट अनुसूची ६ मा दिईएको छ ।

खण्ड ६

मुद्दा सम्बन्धि विवरण

यस आ.व.मा शिवपुरी नागार्जुन रा.नि. अन्तर्गत पानीमुहान क्षेत्रमा पर्ने तारेभीर क्षेत्रमा रा.नि.को रिडरोडवाट निकुञ्जमा अवस्थित चुन गोन नाडकी थोडसाल लिड (नागी गुम्वा) का प्रमुख आनीमैया शाक्यको आदेशमा राधाकृष्ण श्रेष्ठ समेत संलग्न भएको निकुञ्ज क्षेत्रभित्र अनियमित रूपमा मोटरवाटो निर्माण गरि फलामे गेट हालेको सम्बन्धि मुद्दा थान १ यस शिवपुरी नागार्जुन रा.नि.का.मा दर्ता भई विचाराधीन अवस्थामा रहेकोमा मिति २०६७०२१२७ मा वसेको ईजलासले आनीमैया शाक्यलाई रू १० हजार तथा राधाकृष्ण श्रेष्ठलाई रू ५ हजार जरिवाना गर्ने को फैसला गरेको छ ।

यसैगरि निकुञ्ज क्षेत्रभित्र निषेधित कार्यहरू गर्ने व्यक्तिहरूलाई रा.नि. तथा व.ज.सं. ऐन, २०२९ अनुसार कसुरको मात्रा हेरी सचेत गराउने देखि जरिवाना तथा कैद सजाय समेत भएका थिए । यसक्रममा तालिका २ मा उल्लेख भए अनुसारका १८७ जना मानिसहरू कार्वाही गर्दा दण्ड जरिवाना स्वरूप जम्मा ७६२५० राजश्व समेत संकलन भएको छ ।

तालिका २: मासिक जरिवाना तथा सजाय सम्बन्धि विवरण:

क्र.सं.	महिना	संख्या	राजश्व	कैफियत
१	श्रावण	१७	३४००	
२	भाद्र	१	५००	
३	आश्विन	१९	५५००	
४	कार्तिक	३८	१११००	
५	मंसिर	४१	१९०५०	
६	पुस	२१	६१००	
७	माघ	१	५००	
८	फागुन	३	११००	
९	चैत्र	२२	८५००	
१०	वैशाख	१६	३९००	
११	जेष्ठ	६	६००	
१२	असार	२	१०००	
		१८७	६१२५०	
१३	आनीमैया शाक्य			
१४	राधाकृष्ण श्रेष्ठ	२	१५०००	
		१८९	७६२५०	

खण्ड ७

रातो वांदर पुनर्स्थापना:

पुनर्स्थापना:

नेपाल सरकार (माननीय मन्त्रिस्तर) को मिति २०६६।०१।११ को निर्णयानुसार श्री नेपाल वायोमेडिकल रिसर्च सेन्टर, लाजिम्पाटले लेले गा.वि.स.मा नियमानुसार अनुमति लिई पालन गरेका रातो वांदरका विउ प्राणी तथा सो वाट जन्मेका वच्चाहरूलाई प्राकृतिक वासस्थानमा पुनर्स्थापना गर्ने निर्णय भए अनुसार मिति २०६६।०३।३० मा रा.नि.तथा व.ज.सं. विभागका महानिर्देशकको अध्यक्षतामा वसेको बैठकको निर्णय अनुसार शिवपुरी नागार्जुन रा.नि. क्षेत्रमा पुनर्स्थापना गर्ने निर्णय गरे अनुसार यस निकुञ्जवाट नागार्जुन वन क्षेत्रको अंधेरी खोलामा ती वांदरहरू पुनर्स्थापना गराउने कार्यक्रम यस वर्ष सम्पन्न गरियो । पुनर्स्थापित वांदरहरूको अनुगमनको लागी कार्यालयले स.सं.अ. श्री रामचन्द्र खतिवडालाई संयोजक तोक्यो एक अनुगमन समिती समेत गठन गरेको थियो । यसै अनुसार उल्लेखित तालिका वमोजिमका विभिन्न मितिमा रातो वांदर पुनर्स्थापना कार्य सम्पन्न भएको थियो ।

पुनर्स्थापित वांदरहरूको विवरण:

क्र.सं.	पुनर्स्थापना मिति	स्थान	संख्या	कैफियत
१	२०६६।०९।०३	नागार्जुन वनको अंधेरीखोला क्षेत्र	४१	
२	२०६६।१०।२७	नागार्जुन वनको अंधेरी खोला क्षेत्र	४७	
३	२०६७।०१।०८	नागार्जुन वनको अंधेरी खोला क्षेत्र	११८	
४	२०६७।०१।०९			

मृत्यु:

पुनर्स्थापना गरिएका वांदरहरू मध्ये मिति २०६७।०१।१२ र १३ गते गरि दुई दिनको अवधिमा २९ र १ गरि जम्मा ३० वटा वांदरहरूको मृत्यु भएको छ । पुनर्स्थापित वांदरहरू प्रकृतिमा अनुकूलित भएका नभई कृत्रिम रूपमा हुर्की वढेका हुनाले प्रकृतिमा खानेकुरा खोज्ने वानी नभएका कारण यस प्रकार मृत्यु भएको हुन सक्ने अनुमान कार्यालयका प्राविधिकहरूले गरेका छन् । यसविच पुनर्स्थापित वांदरहरूलाई प्रकृतीसंग अनुकूलित हुने समयवधीसम्म जंगल क्षेत्रमा वैकल्पिक आहाराको व्यवस्थाको लागी विभागमा अनुरोध गरि पठाएकोमा हाल वैकल्पिक आहाराको व्यवस्था समेत भईरहेको छ ।

खण्ड ८

विविध गतिविधी

१. गत आ.व. मा यस निकुञ्ज सिमामा पर्ने चण्डेश्वरी क्षेत्रवाट उद्धार गरि ल्याईएको चितुवाको वच्चा (भाले १) लाई मृग अनुसन्धान केन्द्रमा राखी हेरचाह गरिएकोमा २०६६।४।१० गते मृत्यु भयो ।
२. श्रावण महिनामा सुन्दरीजल क्षेत्रमा स्यालमती भरना नजिकको खोला क्षेत्रमा पौडी खेलन गएका १ जना नेपाली पर्यटक (पुरुष) को ढुंगामा चिप्लेर मृत्यु भएको थियो ।
३. मिति २०६६।०६।२१ गतेका दिन यस रा.नि. अन्तर्गत नागार्जुन वन क्षेत्रमा १ वटा पोथी जरायो कालगतिले मरेको थियो ।
४. २०६६ साल कार्तिक महिनामा नेपाल तामाङ गुम्वा सेवा केन्द्रको सहयोगमा जामाचो गुम्बामा सोलार बत्ती राख्ने कार्य सम्पन्न भएको छ ।
५. यस वर्ष पुस महिना मै पहिलेको समयभन्दा पहिले गुरांस (*Rhododendron arboreum*) फुलेको पाईयो ।
६. यस आ.व. मा मिति २०६६।१२।१३ देखि २०६६।१२।१५ सम्म ३ दिन सम्म अन्दाजी २०० रोपनी क्षेत्रमा ground and crown firing भई विरूवाहरू नष्ट भएकोमा निकुञ्ज कार्यालयका प्राविधिक तथा सुरक्षाकर्मी र स्थानीय वासिन्दा समेतको निरन्तर सहयोगमा आगो निभाउने कार्य सम्पन्न भयो । यसको अतिरिक्त ढकालचौर सेक्टर अन्तर्गत पाटेश्वारा क्षेत्रमा २०६६।१२।१५ मा आगलागी सुरु भएकोमा धेरै क्षति हुनु अगावै नियन्त्रणमा लिईएको थियो ।
७. चैत्र महिनामा वाघद्वार धर्मस्थल सुधार समिती वुढानिलकण्ठको आर्थिक एवं प्राविधिक सहयोगमा वाघद्वार क्षेत्रमा पाटी जिर्णोद्धार कार्य सम्पन्न भयो भने दुई कोठे शौचालय समेत निर्माण गरियो ।
८. वैशाख महिनामा यस निकुञ्ज भित्रको टोखा वन क्षेत्रमा ३ पटक सम्म आगलागी भएकोमा कर्मचारी, सुरक्षाकर्मी, वारूणयन्त्रका प्राविधिक, एवं स्थानिय वासिन्दा समेतको सहयोगमा आगलागी नियन्त्रण गरिएको थियो । टोखा क्षेत्रमा अन्दाजी १५० रोपनी क्षेत्रफलमा ground fire भई भुईँ घांस, फाडि तथा साना विरूवा समेत नष्ट भएका थिए भने अनुगमनको क्रममा प्रजाती खुल्न नसकेको १ सर्प मरेको पाईएको थियो । यसैगरि १०० हे. भन्दा बढीकौ क्षेत्रफलमा ढकालचौर सेक्टर अन्तर्गतको जंगलमा ground fire र केही स्थानमा crown fire समेत भएको थियो ।
९. यसैगरि वैशाख महिनामा सुन्दरीजल टिकट काउन्टर मुनि सुन्दरीमाई मन्दिरको क्षेत्रमा खोलामा फोटो खिच्ने क्रममा जिल्ला नुवाकोट, रातमाटे गा.वि.स. वडा नं. ५ वस्ने वर्ष २१ को दिपक तामाङ भन्ने व्यक्ति चिप्लिएर मृत्यु भएको छ ।
१०. मिति २०६७।१।१६ गते मृग अनुसन्धान केन्द्र गोदावरीको यस कार्यालयका प्राविधिकहरूलाई आक्रमण गरि घाईते बनाउने भाले रतुवालाई शदर चिडियाखानाका प्राविधिकहरू समेतको सहयोगमा शिवपुरी नागार्जुन रा.नि.को स्यालमती जंगलमा छाडिएको छ ।

११. वैशाख महिनाको ३० गते यस निकुञ्जको तारेभीर क्षेत्रमा गाउंलेहरूले फेला पारि तारेभीरका पोष्टका सुरक्षाकर्मी मार्फत यस कार्यालयमा पठाएको नीर विरालो ढबिचनभ क्षलमष्वल ञ्खभतण को वच्चा आवश्यक स्याहार तथा उपचारको लागी शदर चिडियाखाना पठाएकोमा शदर चिडियाखानामा उक्त वच्चाको मृत्यु भयो ।
१२. असार महिनाको ३ गतेका दिन यस रा.नि. को नागार्जुन वन क्षेत्रमा रहेको काठमाण्डौ उपत्यका खानेपानी लिमिटेडको reserve tank मा चितुवा (Common Leopard) को भाले डुवेकोमा शदर चिडियाखानाका प्राविधिक समेतको सहयोगमा उद्धार गरि निकुञ्ज क्षेत्रमा छाडिएको छ ।
१३. यस आ.व. को असार २५ गते यस रा.नि. मा कार्यरत श्री कालीवहादुर गण, नागार्जुन वन क्षेत्रमा कार्यरत श्री भैरव प्रसाद गणमा कार्यरत सुरक्षा पोष्टका पोष्ट ईन्चार्ज लगायतका आर्मी अफिसर तथा निकुञ्ज कार्यालयका प्राविधिकहरूको संयुक्त बैठक सम्पन्न भएको थियो ।

खण्ड ९

शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्जमा विद्यमान समस्याहरू

१. कर्मचारीहरूको कमी

यो निकुञ्जको क्षेत्रफल सानो भए तापनि व्यवस्थापकिय हिसाबले यो कार्यालयमा कर्मचारीहरूको संख्या अत्यधिक कम रहेको छ । यो निकुञ्ज घोषणा हुंदाको बखतमा प्रवेशद्वारहरूको संख्या ६ वटा रहेको (चिसापानी, भुले, सुन्दरीजल, पानीमुहान, टोखा र ककनी) र सोही अनुरूप यहा रेञ्जर, खरिदार, सिनियर गेमस्काउट र गेमस्काउटहरूको संख्या क्रमशः १:१:१:४ का दरले ६:६:६:२४ गरी ४२ रहेकोमा हाल ती प्रवेशद्वारहरूको संख्या बढेर (महांकाल, र ढकालचौर) ८ वटा पुगेको छ । साथै तत्कालिन नागार्जुन शाही वन विगतमा जि.व.का. काठमाण्डौवाट व्यवस्थापन भइरहेकोमा मिति २०६५।११।१२ को राजपत्रमा प्रकाशित सूचना अनुसार सो क्षेत्रपनि यस निकुञ्जमा गाभिए तापनि थप जनशक्तिको व्यवस्था भएन । सो क्षेत्रमा पनि फूलवारी प्रवेशद्वार विगत देखिनै प्रचलनमा रहीरहेकोमा त्यसको अलावा थप ठाउंमा समेत प्रवेशद्वारहरू थप्नु पर्ने र संरक्षणको लागि अन्य पोष्टहरू समेत श्रृजना गर्नुपर्ने अवस्था रहेको हुंदा हुंदै पनि कर्मचारीको कमीले गर्दा सो हुन नसकी गर्नुपर्ने हदसम्मको संरक्षण कार्य हुन नसकेको अवस्था छ । यस निकुञ्जमा तैनाथ सुरक्षा निकाय विगतमा २२ वटा पोष्टमा छरिएर बसेकोमा माओवादी शसस्त्र द्वन्द पछि हाल नौ वटा पोष्टहरू मात्र संचालनमा रहेका छन । द्वन्द अधिको सुरक्षा निकायले प्रयोग गरेका सबै पूर्वाधारहरू लामो समय प्रयोग विहीन भई मानीसहरूले तोडफोड पारेको र वा काठ, छानामा प्रयोग भएका कर्कट जस्तापाता समेत चोरी लगेको तथा संरक्षण र मरम्मतको अभावमा अन्य भूचाल ढोकाका खापा, विद्युतीय तारहरू तथा शौचालयहरू पनि नष्ट भएको अवस्थामा सुरक्षा निकायका कर्मचारीहरू पनि पहिल्यैका पोष्टहरूमा बस्ने अवस्था नरहेको भन्दै नगएको अवस्था छ । यस्तो अवस्थामा सिमित निहत्था निजामती कर्मचारीहरूले मात्र प्रवेशद्वारमा बसी राजश्व उठाउंदा विगतमा कर्मचारीलाई हातपात गरेको, हाल कर्मचारीहरूलाई अटेर गरी राजश्व नतिरी हिड्ने, कर्मचारीलाई धम्क्याउने, संकलित राजश्व नै लुट्ने तथा संकलित राजश्व जम्मा गर्न सार्वजनिक यातायातको साधनद्वारा राष्ट्र बैक, थापाथलीमा जांदा राजश्व रकम चोरी भई कर्मचारीले पकाएको तलववाट तिर्नुपर्ने जस्ता समस्या भेल्लु परेको अवस्था छ । यसो हुंदा कर्मचारीहरू प्रवेशद्वारमा बस्न हिच्कीचाउने, कडाईका साथ राजश्व उठाउंदा आफूलाई विभिन्न अप्ठेरो पर्न सक्ने महसुस गरेकोले पनि प्रत्येक प्रवेशद्वारमा सुरक्षा निकायका कर्मचारीहरू कम्तीमा राजश्व उठाउने समयमा ड्युटीमा बस्ने व्यवस्था हुन अति नै आवश्यक छ जस्को लागि आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण हुनु आवश्यक छ । यसो भएमा कर्मचारीले सुरक्षाको प्रत्याभूती भई राजश्वमा समेत वृद्धि हुने हुन्छ ।

वर्तमान अवस्थामा निकुञ्जका निजामती कर्मचारीको उपलब्धतालाई हेर्ने हो भने निजामती कर्मचारीवाट वन जंगलको प्रभावकारी गस्ती गर्न नसकिएको अवस्था छ । यसका साथै सुरक्षा निकायले पनि सबै पुराना

पोष्टहरू संचालनमा नल्याएको अवस्था र हुनुपर्ने जति गस्ती नभइरहेको परिस्थितिमा निकुञ्ज भित्र चोरी शिकार तथा काठ दाउराको चोरी पनि बढि भइरहेको छ । यसर्थ यस निकुञ्जको संवेदनशिलताको ख्याल गरी मौजुदा कर्मचारी संगठन तालीकामा आवश्यक सूधार गरी कर्मचारीको संख्या बढाउनु पर्ने आवश्यकता छ । विगतमा सुरक्षा निकायले संचालनमा ल्याएका सबै पोष्टहरूलाई संचालनमा ल्याई गस्ती तथा निरिक्षण कार्यमा बृद्धि गर्ने अवस्थाको सृजना गर्न नेपाली सेनाको राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु आरक्ष निर्देशनालयसंग राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग र क्षेत्रीय वन निर्देशनालयले पहल गर्नु पर्ने देखिन्छ ।

२. श्रोत, साधन तथा पूर्वाधारमा कमी

क. कर्मचारी आवास

यस कार्यालयमा खटिई कामगर्ने कर्मचारीहरू नियमितरूपमा कार्यालय वा पोष्टमा बसी २४ सै घण्टा कार्यरत रहनु पर्ने हुन्छ तर यस कार्यालय र अन्तर्गतका पोष्टहरूमा कर्मचारीहरूलाई बस्ने क्वार्टर नभएको वा भइहालेको अवस्थामा मरम्मत संभारको अभावले बस्न योग्य अवस्थामा नभएको वा अति नै अपुग रहेको छ । बजेट विनियोजन गर्दा पूर्वाधार निर्माण तथा मरमत संभारको लागि विशेष ध्यान दिनु जरूरी देखिन्छ । सबै क्षेत्रमा एकै पटकमा बजेट विनियोजन गर्न नसकिए पनि वर्षेनी दुई वा भन्दा बढि पोष्टमा क्वार्टरको लागि बजेट विनियोजन गरी निर्माण नगरी नहुने अवस्था छ । यस कार्यको लागि रा.नि. तथा व.ज.सं. विभागबाट आवश्यक पहल हुन अनुरोध छ ।

ख. सवारी साधन

यस कार्यालयमा यातायातका साधन पनि त्यत्तीकै कमी छ । भू तथा जलाधार योजनादेखीको एक पिकअप गाडी चालु अवस्थामा छ । यसका अलावा दुईवटा मोटर साइकलमात्र चालु अवस्थामा छन् । जिन्सी खातामा एफ.ए.ओ. प्रोजेक्टका समयका गाडीहरू देखिन्छन् तर ती कुनै पनि गाडीहरू साधारण खर्च तथा मरमत गरी चल्ने अवस्थामा छैनन् तीनको आवश्यक कागजातको अभावमा लिलाम समेत गर्न नसकिएको अवस्था छ । दुईवटा सेक्टर र आठवटा प्रवेशद्वार भएको शिवपुरी रा.नि. मा नागार्जुन समेत थप हुंदा पनि श्रोत र साधन तथा पूर्वाधारमा थप भएन । प्रभावकारी संरक्षणको लागि सकेसम्म प्रत्येक सेक्टरको लागि एक गाडी र प्रत्येक प्रवेशद्वारमा एउटा मोटरसाइकल उपलब्ध गराउन राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग र क्षेत्रीय वन निर्देशनालयले पहल हुनु पर्ने देखिन्छ ।

ग. निकुञ्जको पर्खाल

यस निकुञ्जको शिवपुरी क्षेत्रलाई घेरेर बनाइएको १११ कि.मि. लामो पर्खाल (जुन सामान्य ज्ञान डाइजेष्टमा समेत उल्लेख छ) तथा २९ कि.मि. नागार्जुन क्षेत्रको पर्खाल बजेटाभावले गर्दा बनेदेखी हालसम्म मरम्मत

सम्भार हुन नसक्दा भग्नावशेषमा परिणत हुदैछ । त्यसैगरी नागार्जुनको पर्खाल समेत ठाउं ठाउंमा भत्केको छ । समयमै त्यसको मरम्मत सम्भार भएमा त्यती ठूलो समस्या आउदैन अन्यथा यो पनि निकट भविश्यमै भग्नावशेषमा परिणत हुने छ । जसले गर्दा निकुञ्ज भित्रका जंगली जनावरहरू (मुख्यगरी बंदेल प्रजाती) पर्खाल बाहिर निस्किएर स्थानिय वासिन्दाको बालीनाली नष्ट गरिदिन्छन् । नोक्सानीको क्षतीपूर्ती वा राहतसमेत निकुञ्जले दिन नसक्दा स्थानिय वासिन्दा र निकुञ्जविच वैमनस्यता बढी संरक्षणमा चुनौती थपिएको छ ।

घ. वनपथ

शिवपुरी तथा नागार्जुन दुवै क्षेत्रमा रिङ्गरोड आकारको वनपथ बनेकोमा बजेट अभभावले गर्दा बनेदेखी यदाकदा मात्रै मरम्मत सम्भार भएको छ । जसले गर्दा वनपथमा मोटर चलन गर्न अवस्था छैन । परिणामस्वरूप निकुञ्ज भित्र मोटरबाट छोटो समयमा गस्ती निरिक्षण हुन सकेको छैन । बाटोका विचविचमा विरूवाहरू हुर्केर रूख बनेका छन् । बाटो मरम्मत सम्भारको लागि बजेटको व्यवस्था हुन जरूरी छ ।

३. गोदावरी मृग अनुसन्धान केन्द्र

ललीतपुर जिल्लाको गोदावरीमा रहेको मृग अनुसन्धान केन्द्रमा रतुवा मृग र चित्तलहरू रही रहेका छन् । उक्त मृग अनुसन्धान केन्द्रमा रहेका मृगहरूमा कुनै किसिमको अनुसन्धान कार्य नभएतापनि ती मृगहरूको रेखदेख तथा स्याहार सुसार र दानापानीको व्यवस्था गर्न यस कार्यालयका कम्तीमा ४ जना कर्मचारी खटाउनु परेको छ । चित्तलहरूको लैङ्गिक अनुपात पनि मिलेको छैन । पोथीको भन्दा भालेको संख्या भण्डौ दोब्बर भन्दा बढि छ । यस अर्थमा पनि ती मृगहरूलाई यो अवस्थामा पालीरहुनु भन्दा कि अध्ययन अनुसन्धानको कार्य वैज्ञानिक हिसाबले गरिनु पर्दछ नत्र ती मृगहरूलाई प्राकृतिक वासस्थानमा पुनर्स्थापना गरि उक्त केन्द्र बन्द गर्न उचित हुन्छ । केन्द्रलाई निरन्तरता दिने हो भने त्यहाँका जिर्ण भएका Enclosures हरू मरम्मत गर्ने, सौर्य शक्तिबाट चल्ने Solar fencing लाई आवश्यक मर्मत सुधार गर्ने, Enclosures भित्रको वासस्थानमा भएका Unpalatable प्रजातीहरू र कांडाहरू हटाई व्यवस्थापन गर्ने कार्य हुन आवश्यक छ । त्यसको लागि समेत आवश्यक बजेटको व्यवस्था यथाशिघ्र हुनु अति जरूरी छ ।

४. नागार्जुनको सुनौला कालिज (Golden Pheasants)

नागार्जुनको रानीवन क्षेत्रमा स्वर्गवासी राजा विरेन्द्रले पालेका सुनौला कालिज (Golden Pheasants) हरू हाल ११४ को संख्यामा छन् । विगतमा सो कालिज व्यवस्थापन गर्न जि.व.का. काठमाण्डौले रेञ्जर, खरिदार, सहलेखापाल र वन रक्षकहरू खटाएको र तत्कालीन शिकारी अड्डाबाट ६ जना शिकारीहरू समेत उक्त कालिजहरूको रेखदेखको लागि खटाइएको रहेछ । हाल सो कालिज पालनको जिम्मा पनि निकुञ्जलाई सरेको अवस्थामा फेरी यस कार्यालयलाई कर्मचारीको कमीको चाप बढेको छ । त्यसैगरी कालिजलाई खुवाउने चारा

पनि विशेष प्रकृतिको (काजु, किसमिस, बदाम, हरियो सागपात र अन्य दाना) दिनु पर्ने रहेछ । जस्को लागि पनि बढि बजेटको विनियोजन आवश्यक हुन्छ । यसै गरी कालीजले वर्षमा एक सिजन फुल पार्ने तर आफैले ओथारो बसी चल्ला नकाढ्ने भएकोले वर्षेनी ती फुलहरूबाट चल्ला कोरलन ह्याचरीमा लानु पर्ने, लिएका फुलहरूबाट अति कम संख्यामा चल्ला कोरलीने (यो वर्ष ४६७ फुलहरूबाट जम्मा ४५ चल्ला कोरलीएको), कोरलिएका चल्ला हुर्काउन विशेष सावधानी तथा विशेष चाराको व्यवस्था गर्नुपर्ने हुन्छ । यसरी पालीएका कालीजहरू रा.नि. तथा व.ज.सं ऐनले न त विक्रि गर्न दिन्छ, न त ती कालीजलाई जंगलमा छाड्न (जंगलमा बाँच्न गाह्रो हुने वा तिनीहरूबाट नेपालका रैथाने चरा प्रजातीमा विविध रोगहरू सर्ने सम्भावना का साथै यी प्रजाती Alien invasive species हुन सक्ने सम्भावना रहेकाले त्यस सम्बन्धमा लामो अध्ययन अनुसन्धान गरीनु पर्ने) नै मिल्छ । यो अवस्थामा यो केन्द्रको औचित्यबारे समेत विभाग तथा क्षेत्रीय वन निर्देशनालयले गहन रूपले विचार गरि यस कार्यालयलाई आवश्यक निर्देशन हुन समेत जरूरी छ ।

५. वन्यजन्तुबाट हुने क्षतीको क्षतीपूर्ति वा राहत

निकुञ्जमा रहेका वन्यजन्तुहरू पर्खाल भत्केको कारणले गर्दा निकुञ्ज बाहिर निस्कने र धन जनको क्षती वा त्रास बढाउने अवस्थाको सृजना भइरहेको छ । यस सम्बन्धमा विशेष गरी चितुवा र जंगली बंदेल प्रजातीको भूमिका बढि रहेको छ ।

क. चितुवा

चितुवाहरू वस्तीमा निस्कने, जनमानसमा त्रास पैदा गराउने, त्यस्ता जनावरहरूलाई तत्काल उद्धार तथा पुनर्स्थापना गर्न आवश्यक संयन्त्र, श्रोत तथा साधनको व्यवस्था नभएको अवस्थामा उद्धार तथा पुनर्स्थापना छिटो छरितो रूपमा हुन नसक्दा एकातर्फ जनमानसमा संरक्षणको बारेमा नकारात्मक भावना बढ्न जाने अवस्थाको सृजना भएको छ भने अर्कातर्फ जनावर आफैलाई पनि खतरा बढ्दै जाने हुन्छ । यसैगरी उद्धार गरिएका मांसाहारी प्रजातीका जनावरहरूलाई सुरुमा केन्द्रीय चिडियाखानामा राखी तत्कालै वा लामो समयपछि यस निकुञ्जमा छाडिने प्रथा रहेकोले पनि भविष्यमा ठूलो क्षती ल्याउने सम्भावना रहन्छ । यसर्थ, यस निकुञ्जमा हाल रहेका त्यस्ता प्रजातीको संख्या एकिन गरी थप कति संख्यामा जनावर छाड्न सकिन्छ सो निकर्चौल हुनु पर्दछ । यदी मांसाहारी जनावर लामो समय चिडियाखानामा रहेर यस निकुञ्जमा पुनर्स्थापना गरिनु पर्ने भएमा त्यस्ता जनावरलाई रेडियो कोलार लगाई केही समयसम्म अनुगमन गरी आवश्यक भएमा क्षणिक समयसम्म कृत्रिम खानाको समेत व्यवस्था गरी सो जनावरको बाँच्ने अवस्थाको सुनिश्चितता गरिने व्यवस्था हुनु पर्दछ ।

ख. बंदेल

यस निकुञ्जमा बढि भन्दा बढि बालीनाली क्षती पु-चाउने जंगली जनावरमा बंदेल पर्दछ । विभिन्न ठांडमा पर्खाल भत्केको र सो को मरम्मत सम्भारको लागि समय समयमा आवश्यक बजेट विनियोजन हुन नसक्दा सहज रूपमा बंदेलहरू निजी जग्गामा प्रवेश गरी बालीनाली नोक्सानी हुने गरेको छ । यसरी नोक्सान गरिएको बालीनालीको क्षतीपूर्ति वा राहत राज्यले उपलब्ध गराउन नसकेको कारणले पनि स्थानिय बासिन्दा र निकुञ्ज बिच विवाद बढि संरक्षणमा चुनौती थपिएको छ । यसर्थ यस बारेमा पनि विभाग तथा क्षेत्रीय वन निर्देशनालयले गहनरूपले बिचार गरि आवश्यक व्यवस्था हुनु पर्ने देखिन्छ ।

खण्ड ३५ संख्या २१ नेपाल राजपत्र भाग ३ मिति २०४२।०५।१७ मा प्रकाशित सूचना अनुसार राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा आरक्षसंग जोडिएको खेत बारीमा आउने जंगली बंदेललाई हानीकारक घोषणा गरिएकोमा सो प्रावधान हालसम्म पनि कायमै हो वा होइन सो को स्पष्ट नभएकोले सो सम्बन्धमा अन्यौलता छाएको छ ।

६. सिमा व्यवस्थापन

यस निकुञ्जको शिवपुरी क्षेत्र वरिपरि पर्खाल भए तापनि पर्खाल भन्दा बाहिर पनि निकुञ्जको जग्गा रहेको र सिमा स्तम्भहरू प्रष्टरूपमा नरहेको अवस्था रहेकोले यहाको बहुमूल्य सरकारी जग्गा भू माफियाहरूको दृष्टिबाट टाढा छैन । नागार्जुन क्षेत्र वरिपरि पनि पर्खाल भए तापनि बालाजुदेखि मुड्खुसम्म उक्त पर्खाल बाहिर पासाड लहामु राजमार्ग भन्दा मुनिसम्म रहेको निकुञ्ज क्षेत्रलाई सिमांकन गरी व्यवस्थित गर्न सकिएको छैन । फलस्वरूप राजमार्ग भन्दा मुनि बग्नेली खुलेको लज रेष्टुरेन्टहरूले उक्त बहुमूल्य जग्गालाई अतिक्रमण गरेको अवस्था छ । नागार्जुन क्षेत्र निकुञ्जमा गाभिए तापनि उक्त क्षेत्रका चारक्ल्ला लगायत विगतमा भए गरेका गतिविधिहरूको अभिलेख जिल्ला वन कार्यालय, काठमाण्डौले हालसम्म यस कार्यालयलाई हस्तान्तरण गरेको छैन । यसर्थ उक्त क्षेत्रको व्यवस्थापन गर्न कठिनाई उत्पन्न भएको छ ।

७. नागार्जुन क्षेत्रमा रहेको सुरक्षा निकाय

पूर्व राजा ज्ञानेन्द्र शाहको सुरक्षार्थ जनपद प्रहरी, शसस्त्र प्रहरी, र नेपाली सेना समेत कार्यरत छन् । अन्य संरक्षित क्षेत्रमा नेपाली सेना कार्यरत रहेको त्यसको विपरीत यहां तीन वटै निकाय कार्यरत रहेको हुंदा उक्त क्षेत्रको व्यवस्थापनमा कठिनाई उत्पन्न भएको छ । पूर्व राजाको निवासलाई निकुञ्ज क्षेत्र बाहिर पारेर वा अन्य उपयुक्त व्यवस्था गरेर समस्याको दीर्घकालीन समाधान गर्नु पर्ने देखिन्छ ।

विगतमा उक्त क्षेत्रमा नेपाली सेनाको एउटा गुल्म मात्र कार्यरत रहेकोमा विगत केही महिनादेखि एउटा सिंगो गण (जस्मा विभिन्न पदका भण्डै ८५० जना सैनिकको दरबन्दी रहेको हुन्छ) श्री भैरव प्रसाद गण खटिएको छ । जम्मा १५ व.कि.मी. क्षेत्रमा एउटा गण नै कार्यरत रहंदा यसले जैविक विविधतामा नकारात्मक प्रभाव पार्छ । सानो क्षेत्रको संरक्षणको लागि त्यत्रो संख्यामा सेना खटिनुलाई कुनै पनि दृष्टिबाट

जायज मान्न सकिदैन । यस तर्फ शीघ्र ठोस कार्यवाही हुन विभाग तथा क्षेत्रीय वन निर्देशनालयलाई समेत अनुरोध छ ।

८. गणहरूसंगको समन्वय

कामको सहजताको हिसाबले संरक्षित क्षेत्र र गण र गुल्मको हेडक्वार्टर एकै ठाउँमा रहने प्रचलनको विपरीत यहाँ निकुञ्जको हेडक्वार्टर पानीमुहान र गणको हेडक्वार्टर टोखामा भएको कारणले दुईवटा निकायले नड र मासु जस्तै सम्बन्ध राखेर काम गर्नुपर्नेमा कहिलेकाही तालमेलको अभाव भएको देखिन्छ । दूरीको कारणले समेत गणको कर्मचारीले निरन्तर रूपमा संरक्षण सम्बन्धी जानकारी यथेष्ट मात्रामा पाउने गरेको छैन । यसको दीर्घकालीन समाधानको लागि विभाग र क्षेत्रीयले एक टोलीको गठन गरी आवश्यक पहल हुन जरूरी छ ।

यस निकुञ्जको क्षेत्रफल सानो भएता पनि यहा हाल श्री कालीबहादुर गण, लीपिकोट टोखामा र श्री भैरव प्रसाद गण नागार्जुनमा रहेका छन् । यसका साथै यसै निकुञ्जको अल्ले भन्ने स्थानमा श्री सिंहनाथ गण र टोखामा नेपाली सेनाको स्टाफ कलेज रहेको छ । नागार्जुनमा श्री भैरव प्रसाद गणको अलावा पूर्वराजाको सुरक्षार्थ खटिएको शसस्त्र प्रहरी बल र जनपथ प्रहरी समेत यसै ठाउँमा कार्यरत छन् । यसरी निकुञ्ज संरक्षणको लागि खटिएको नेपाली सेना, निकुञ्ज संरक्षणको लागि नखटिएको नेपाली सेनाका विविध गण, कलेज, शसस्त्र प्रहरी, जनपथ प्रहरी आदि संग समन्वय गर्न ति संगठनको कार्य प्रकृति अनुसार सहज छैन ।

कानूनले निकुञ्जको संपूर्ण जिम्मेवारी प्रमुख संरक्षण अधिकृतलाई दिइएको भएता पनि नागार्जुन क्षेत्रमा पूर्व राजा रहनुभएको कारणले प्रमुख संरक्षण अधिकृतलाई नै आफ्नो कार्य क्षेत्रमा प्रवेश गर्नलाई नै सहज नभइरहेकोले सो को निराकरणको लागि सम्बन्धित क्षेत्रबाट पहल हुन अत्यावश्यक छ ।

९. जि.वि.स. तथा अन्य सरकारी निकायबाट हुने विकाश निर्माणका कार्यहरू

यस निकुञ्ज काठमाण्डौ देखि सबभन्दा नजीकको संरक्षित क्षेत्र भएको हुनाले निकुञ्जको क्षेत्रलाई प्रयोग गरेर बाटोघाटो लगायतको पूर्वाधारहरू निर्माण गर्न बारम्बार प्रयास हुने गरेको छ । आर्थिक वर्षको अन्त्यमा ठूलोमात्रामा बजेट विनियोजन गर्ने र विकाश निर्माणको क्रममा वातावरण संरक्षण ऐन र रा.नि. तथा व.ज.स. ऐन, २०२९ का प्रावधान अनुसार प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण र वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन गर्न नखोज्ने र त्यसो गर्न लगाउँदा समयमा काम सम्पन्न हुन नसक्ने तथा बजेट फ्रिज हुनसक्ने संभावना रहने हुँदा यस कार्यालयलाई विकास विरोधीको रूपमा चित्रण गरिन्छ । तसर्थ जि.वि.स. लगायत भौतिक पूर्वाधारको विकासमा संलग्न हुने संस्थालाई कानूनको मर्म अनुरूप कार्य गरिदिनु पर्ने देखिन्छ ।

सन्दर्भ सामग्रीहरू

1. DNPWC, 2006: Shivapuri National Park, Brochure 2009.
2. DNPWC/MoF/GoN and Govt. of the Netherlands/Ministry of Foreign Affairs, 1995: Biodiversity Profile of the High Mountains and High Himal Physiographic Zones; Technical Report No. 14.
3. DNPWC: मृग अनुसन्धान केन्द्र गोदावरी ।
4. NTNC, 2004: Management Plan of Shivapuri National Park, Jawalakhel, Lalitpur.
5. ShNP, F.Y. 2063/64: Wetlands of Shivapuri National Park.
6. ShNP, F.Y. 2064/65: Monthly Reports
7. ShNP, F.Y. 2064/65: Monthly Reports.
8. ShNP/DNPWC/MoF, March 2008: Captive Deer Release Program, Shivapuri National Park
9. SNNP, F.Y. 2065/66 Annual Report
10. SNNP, F.Y. 2066/67: Monthly Reports

अनुसूची १

आ.व. २०६६।६७ को मृग तथा कालिजको मासिक विवरणः

प्रजाती	श्रावण	भाद्र	आश्विन	कार्तिक	मंसिर	पुस	माघ	फाल्गुन	चैत्र	वैशाख	जेष्ठ	असार
रतुवा भाले	३	३	३	३	३	३	३	३	३	४	४	४
रतुवा पोथी	७	७	६	६	६	६	६	६	६	६	६	६
वच्चा	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२
जम्मा	१२	१२	११	११	११	११	११	११	११	१२	१२	१२
चित्तल भाले	२४	२४	२४	२४	२४	२५	२५	२५	२६	२५	२५	२५
चित्तल पोथी	९	९	९	९	९	९	९	९	९	१०	१०	१०
वच्चा	६	६	६	६	८	८	८	८	७	७	७	७
जम्मा	३९	३९	३९	३९	४१	४२	४२	४२	४२	४२	४२	४२
सुनौला												
कालिज भाले	५८	५८	५८	६६	६७	६७	६७	६४	६३	६३	६३	६३
सुनौला												
कालिज पोथी	५९	५९	५९	५६	५६	५६	५६	५४	५३	५२	५२	५२
जम्मा	११७	११७	११७	१२२	१२३	१२३	१२३	११८	११६	११५	११५	११५

अनुसूची २

आ.व. २०६५/६६ को स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम अनुसारको प्रगती

क्र.सं.	क्रियाकलाप विवरण	ईकाई	आ.व.२०६५/६६ को						कैफियत
			वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगती			
			परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	वास्तविक खर्च	प्रगती प्रतिशत	
अ) पूँजीगत खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू									
भौतिक पूर्वाधार निर्माण सुधार									
१	मेशिनरी औजार	पटक	१	१।५६	२०		२०	१००	
२	फर्निचर	पटक	१	२।३४	३०	१	३०	१००	
३	रविस पिट निर्माण	वटा	५	११।७२	१५०	५	१५०	१००	
क)	पूँजीगत खर्च अन्तर्गतको जम्मा			१५।६२	२००		२००	१००	
आ) चालु खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू									
संरक्षण शिक्षा									
१	जन समन्वय अनतक्रिया	पटक	३	५।८६	७५	३	७५	१००	
२	साईनबोर्ड मर्मत सुधार तथा निर्माण	वटा	१५	४।६९	६०	१५	६०	१००	
३	दिवस समारोह	पटक	५	९।७७	१२५	५	१२५	१००	
वासस्थान संरक्षण सुधार									
१	सरसफाई कार्यक्रम	स्थान	२	३।९१	५०	२	५०	१००	
२	सिमसार क्षेत्र व्यवस्थापन तथा सुधार	स्थान	२	१५।६३	२००	२	२००	१००	
३	खर्क व्यवस्थापन	स्थान	१	७।८१	१००	१	१००	१००	
प्रजाती संरक्षण तथा अनुसन्धान									
१	ध्वांसे चितुवाको अस्थित्ववारे अध्ययन	पटक	१	७।८१	१००	१	१००	१००	
२	चराको आहारा		१	३।९१	५०	१	५०	१००	
३	वनस्पती प्रजातीको चेकलिष्ट तयारी	पटक	१	९।३८	१२०	१	१२०	१००	
पर्यटन तथा भौतिक पूर्वाधार सुधार									
१	भवन मर्मत	पटक	४	१५।६३	२००	४	२००	१००	
ख)	चालु खर्च अन्तर्गतको जम्मा			८४	१०८०		१०८०		
ग)	कार्यक्रम खर्च तर्फको जम्मा (अ+आ)			१००	१२८०	०	१२८०		
घ)	उपभोग संचालन र सेवा खर्च			१००	९७५८		९७५८	१००	
ङ)	कार्यालय संचालन खर्च				८०४		८०४	१००	
च)	कूल जम्मा खर्च (ग+घ+ङ)				११८४२	०	११८४२		

अनुसुची ३

आ.व. २०६६/७ को राजश्व विवरण:

कार्यालयको कोड न. २७५९/१४					खाता नं. क(११/०९०)	
सि.नं.	मिति	विवरण	शिर्षक	रकम रू.	बैंक भौचर नं.	कैफियत
१	२०६६/४/५	प्रवेश शुल्क	१/१/०७/५०	१९४१५/००	१६१६१३५६	पानीमुहान
२	२०६६/४/२०	दण्ड जरिवाना	१/१/०७/५०	२७००/००	१६१६१३६३	पानीमुहान
३	२०६६/४/२०	प्रवेश शुल्क	१/१/०७/५०	२८१००/००	१६१६१३६२	पानीमुहान
४	२०६५/४/३२	प्रवेश शुल्क	१/१/०७/५०	३०६१५/००	१६१६१३६४	पानीमुहान
५	२०६६/४/५	प्रवेश शुल्क	१/१/०७/५०	५०५३०/००	१६२५७८६५	सुन्दरीजल
६	२०६६/४/५	प्रवेश शुल्क	१/१/०७/५०	३५५०/००	१६२५७८६४	सुन्दरीजल
७	२०६६/४/५	प्रवेश शुल्क	१/१/०७/५०	४७५५/००	१६२५७८६३	सुन्दरीजल
८	२०६६/४/१३	प्रवेश शुल्क	१/१/०७/५०	९७९०/००	१६२५७८६७	सुन्दरीजल
९	२०६६/४/१३	दण्ड जरिवाना	१/१/०७/५०	६००/००	१६२५७८६८	सुन्दरीजल
१०	२०६६/४/२०	प्रवेश शुल्क	१/१/०७/५०	९९६०/००	१६२५७८६९	सुन्दरीजल
११	२०६६/४/२०	प्रवेश शुल्क	१/१/०७/५०	१७२५०/००	१६२५७८७०	सुन्दरीजल
१२	२०६६/४/२५	दण्ड जरिवाना	१/१/०७/५०	३००/००	१६२५७८७१	सुन्दरीजल
१३	२०६६/४/३२	प्रवेश शुल्क	१/१/०७/५०	२०४३०/००	१६२५७८७२	सुन्दरीजल
१४	२०६६/४/१४	प्रवेश शुल्क	१/१/०७/५०	२३११५/००	१६१९४८०४	टोखा
१५	२०६६/४/३२	प्रवेश शुल्क	१/१/०७/५०	३२०७५/००	१६१६१३६५	टोखा
१६	२०६६/४/२	प्रवेश शुल्क	१/१/०७/५०	७३९०/००	१६१६१३५३	चिसापानी
१७	२०६६/४/५	दण्ड जरिवाना	१/१/०७/५०	६००/००	१६१६१३५७	मणिचूढ
१८	२०६६/४/२	प्रवेश शुल्क	१/१/०७/५०	३५५०/००	१६१६१३५५	ककनी
१९	२०६६/४/५	प्रवेश शुल्क	१/१/०७/५०	१६३२५/००	१६२५४१५७	ढकालचौर
२०	२०६६/४/५	प्रवेश शुल्क	१/१/०७/५०	४९४५/००	१६१६१३५८	नागार्जुन
२१	२०६६/४/२०	प्रवेश शुल्क	१/१/०७/५०	१२०९०/००	१६१६१३६०	नागार्जुन
२२	२०६६/४/३२	प्रवेश शुल्क	१/१/०७/५०	८७९०/००	१६२४३४३७	नागार्जुन
२३	२०६६/४/३२	प्रवेश शुल्क	१/१/०७/५०	२०४०/००	१६१६१३६६	नागार्जुन
२४	२०६६/४/१०९	वेरूजु	१/१/०७/५०	२७५७/९७	१६१६१३५९	
		जम्मा		३११६७२/९७		
१	२०६६/५/१४	प्रवेश शुल्क	१/१/०७/५०	२६९९५/००	१६१९४९९६	पानीमुहान
२	२०६६/५/२१	प्रवेश शुल्क	१/१/०७/५०	१६०१०/००	१६०५१९८६	पानीमुहान
३	२०६६/५/३१	प्रवेश शुल्क	१/१/०७/५०	२०१५०/००	१६०५१९९०	पानीमुहान
४	२०६६/५/८	प्रवेश शुल्क	१/१/०७/५०	२७९०/००	१६२५७८७४	सुन्दरीजल
५	२०६६/५/८	प्रवेश शुल्क	१/१/०७/५०	३४५०/००	१६२५७८७५	सुन्दरीजल
६	२०६६/५/८	प्रवेश शुल्क	१/१/०७/५०	६४२६०/००	१६२५७८७३	सुन्दरीजल
७	२०६६/५/१४	प्रवेश शुल्क	१/१/०७/५०	१८०७०/००	१६२५७८७७	सुन्दरीजल
८	२०६६/५/१४	दण्ड जरिवाना	१/१/०७/५०	५००/००	१६२५७८७८	सुन्दरीजल
९	२०६६/५/३१	प्रवेश शुल्क	१/१/०७/५०	१६६५/००	१६२५७८८६	सुन्दरीजल
१०	२०६६/५/३१	प्रवेश शुल्क	१/१/०७/५०	३१७०/००	१६२५७८८४	सुन्दरीजल
११	२०६६/५/३१	प्रवेश शुल्क	१/१/०७/५०	६०००/००	१६२५७८८३	सुन्दरीजल
१२	२०६६/५/२१	प्रवेश शुल्क	१/१/०७/५०	२३०६०/००	१६०५१९८५	टोखा

१३	२०६६।५।३१	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	२९३००।००	१६०५।१९८७	टोखा
१४	२०६६।५।५	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	३८६९०।००	१६१९४९९२	चिसापानी
१५	२०६६।५।३०	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	९१३०।००	१६२९४७०९	चिसापानी
१६	२०६६।५।५	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	२३५०।००	१६१९४९९१	ककनी
१७	२०६६।५।५	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	३६३०।००	१६१९४९८९	ढकालचौर
१८	२०६६।५।७	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	३२८५।००	१६१६१३४९	ढकालचौर
१९	२०६६।५।०९	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	९८३५।००	१६२५९७६६	नागार्जुन
२०	२०६६।५।१७	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	८६४५।००	१६२६८०७६	नागार्जुन
२१	२०६६।५।३१	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	१४५५५।००	१६२६८०७४	नागार्जुन
		जम्मा		३५९५४०।००		
१	२०६६।६।८	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	१२७८०।००	१६०५।१९९२	पानीमुहान
२	२०६६।६।१९	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	४१४३०।००	१६०५।१९९३	पानीमुहान
३	२०६६।६।३०	दण्ड जरिवाना	१।१।०७।५०	५०००।००	१६०५।१९९७	पानीमुहान
४	२०६६।६।३०	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	५०२९०।००	१६०५।१९९८	पानीमुहान
५	२०६६।६।१८	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	४१०००।००	१६२५७८८७	सुन्दरीजल
६	२०६६।६।२५	दण्ड जरिवाना	१।१।०७।५०	५००।००	१६२५७८८८	सुन्दरीजल
७	२०६६।६।२५	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	२८०६०।००	१६२५७८८९	सुन्दरीजल
८	२०६६।६।३०	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	८१८३०।००	१६२५७८९०	सुन्दरीजल
९	२०६६।६।३०	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	१७९०।००	१६२५७८९२	सुन्दरीजल
१०	२०६६।६।३०	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	२४७५।००	१६२५७८९१	सुन्दरीजल
११	२०६६।६।२१	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	५२०४०।००	१६०५।१९९५	टोखा
१२	२०६६।६।३०	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	२१५००।००	१६०५।१९९९	टोखा
१३	२०६६।६।८	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	६५७०।००	१६१९४९९५	चिसापानी
१४	२०६६।६।३०	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	३७३३०।००	१६१९४९९८	चिसापानी
१५	२०६६।६।८	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	३०३०।००	१६१९४९९३	ककनी
१६	२०६६।६।३०	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	४९६०।००	१६१९४९९९	ककनी
१७	२०६६।६।८	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	८४७०।००	१६१९४९९४	ढकालचौर
१८	२०६६।६।२१	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	१७२०५।००	१६०५।१९९४	ढकालचौर
१९	२०६६।६।३०	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	१०२४५।००	१६०५।१९९६	ढकालचौर
२०	२०६६।६।१८	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	१३३१५।००	१६२६८०७९	नागार्जुन
२१	२०६६।६।२६	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	१७४६५।००	१६३९१३२९	नागार्जुन
२२	२०६६।६।३०	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	१६७३५।००	१६३९१३३०	नागार्जुन
		जम्मा		४७४०२०।००		
१	२०६६।७।९	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	४६३४०।००	१६१९४८१७	पानीमुहान
२	२०६६।७।१७	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	३३१९०।००	१६१९४८२३	पानीमुहान
३	२०६६।७।२४	दण्ड जरिवाना	१।१।०७।५०	३९००।००	१६१९४८२६	पानीमुहान
४	२०६६।७।२४	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	४१७६५।००	१६१९४८२५	पानीमुहान
५	२०६६।७।२९	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	३८९२०।००	१६१९४८२९	पानीमुहान
६	२०६६।७।८	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	३९३६०।००	१६२५७८९३	सुन्दरीजल
७	२०६६।७।११	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	३८९८०।००	१६२५७८९४	सुन्दरीजल
८	२०६६।७।१५	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	३५८२०।००	१६२५७८९५	सुन्दरीजल

९	२०६६।७२२	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	४१८५०।००	१६२५७८९६	सुन्दरीजल
१०	२०६६।७२९	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	२१८२०।००	१६२५७८९७	सुन्दरीजल
११	२०६६।७१७	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	३२७३०।००	१६१९४८२४	टोखा
१२	२०६६।७२९	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	२२५७५।००	१६१९४८२७	टोखा
१३	२०६६।७१७	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	४४२८०।००	१६१९४८२२	चिसापानी
१४	२०६६।७२९	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	५८४५०।००	१६१९४८३०	चिसापानी
१५	२०६६।७९	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	१२४२०।००	१६१९४८१९	ढकालचौर
१६	२०६६।७२२	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	१३७७०।००	१६२९२४३२	ढकालचौर
१७	२०६६।७४	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	७४००।००	१६३९१३३१	नागार्जुन
१८	२०६६।७१६	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	५०५००।००	१६३९१३३२	नागार्जुन
१९	२०६६।७२९	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	४१२७०।००	१६३९६९२९	नागार्जुन
		जम्मा		६२५३४०।००		
१	२०६६।८।१०	दण्ड जरिवाना	१।१।०७।५०	२०८००।००	१६१९४८३६	पानीमुहान
२	२०६६।८।१०	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	३६२७५।००	१६१९४८३५	पानीमुहान
३	२०६६।८।२९	दण्ड जरिवाना	१।१।०७।५०	२२५०।००	१६१९४८३९	पानीमुहान
४	२०६६।८।२९	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	५२५२५।००	१६१९४८३८	पानीमुहान
५	२०६६।८।८	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	४३६५।००	१६२४५९५०	सुन्दरीजल
६	२०६६।८।८	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	३३४०।००	१६२४५९४९	सुन्दरीजल
७	२०६६।८।८	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	३९९९०।००	१६२४५९५२	सुन्दरीजल
८	२०६६।८।२२	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	१६७५।०।००	१६२४५९५६	सुन्दरीजल
९	२०६६।८।२२	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	२२८९०।००	१६२४५९५५	सुन्दरीजल
१०	२०६६।८।२८	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	१६७५।०।००	१६२४५९५७	सुन्दरीजल
११	२०६६।८।२९	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	३०८८०।००	१६१९४८३७	टोखा
१२	२०६६।८।१६	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	७८३६०।००	१६३९४७९६	चिसापानी
१३	२०६६।८।३०	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	१९०२०।००	१६१९४८४१	चिसापानी
१४	२०६६।८।३	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	१४६२०।००	१६१९४८३४	ढकालचौर
१५	२०६६।८।२४	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	२८९९५।००	१६२९२४०४	ढकालचौर
१६	२०६६।८।१५	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	१४४७५।००	१६३९४६५०	नागार्जुन
१७	२०६६।८।२२	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	३६३००।००	१६३९४६२१	नागार्जुन
१८	२०६६।८।२९	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	११८३०।००	१६३९४६५१	नागार्जुन
१९	२०६६।८।३	दण्ड जरिवाना	१।१।०७।५०	१४००।००	१६१९४८३१	मणिचूड
२०	२०६६।८।३	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	१५९७०।००	१६१९४८३३	ककनि
		जम्मा		४६७७८५।००		
१	२०६६।९।१२	टेण्डर फर्म विक्रि	१।१।०७।५०	९२००।००	१६१९४८७०	पानीमुहान
२	२०६६।९।१२	दण्ड जरिवाना	१।१।०७।५०	१०५००।००	१६१९४८७१	पानीमुहान
३	२०६६।९।१२	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	४५३१०।००	१६१९४८७२	पानीमुहान
४	२०६६।९।२२	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	१६७८०।००	१६१९४८७५	पानीमुहान
५	२०६६।९।३०	दण्ड जरिवाना	१।१।०७।५०	५९००।००	१६१९४८८३	पानीमुहान
६	२०६६।९।३०	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	२८५३५।००	१६१९४८८२	पानीमुहान
७	२०६६।९।५	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	३९९०।००	१६२४५९५९	सुन्दरीजल
८	२०६६।९।५	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	३५२०।००	१६२४५९६०	सुन्दरीजल

९	२०६६११५	प्रवेश शुल्क	११०७५०	११६४२०१००	१६२४५९५८	सुन्दरीजल
१०	२०६६११९२	दण्ड जरिवाना	११०७५०	११००१००	१६२४५९६१	सुन्दरीजल
११	२०६६११९२	प्रवेश शुल्क	११०७५०	३१४५०१००	१६२४५९६३	सुन्दरीजल
१२	२०६६११३०	प्रवेश शुल्क	११०७५०	५०१०१००	१६२४५९६६	सुन्दरीजल
१३	२०६६११३०	प्रवेश शुल्क	११०७५०	२०१०१००	१६२४५९६५	सुन्दरीजल
१४	२०६६११३०	प्रवेश शुल्क	११०७५०	७५००१००	१६२४५९६४	सुन्दरीजल
१५	२०६६११९२	प्रवेश शुल्क	११०७५०	२४५५५१००	१६३९४७९५	टोखा
१६	२०६६११२२	प्रवेश शुल्क	११०७५०	११८३५१००	१६१९४८७३	टोखा
१७	२०६६११३०	प्रवेश शुल्क	११०७५०	३५२२०१००	१६१९४८७८	टोखा
१८	२०६६११९२	प्रवेश शुल्क	११०७५०	७६०५१००	१६१९४८४३	ढकालचौर
१९	२०६६११९२	दण्ड जरिवाना	११०७५०	८००१००	१६१९४८४२	ढकालचौर
२०	२०६६११३०	दण्ड जरिवाना	११०७५०	२५००१००	१६१९४८७९	ढकालचौर
२१	२०६६११९२	प्रवेश शुल्क	११०७५०	१७८१५१००	१६१९४८६६	नागार्जुन
२२	२०६६११२८	प्रवेश शुल्क	११०७५०	२००५०१००	१६४२४४३७	नागार्जुन
२३	२०६६११३०	प्रवेश शुल्क	११०७५०	३७८२०१००	१६३९४६५३	नागार्जुन
२४	२०६६११९२	प्रवेश शुल्क	११०७५०	३९४०१००	१६१९४८६७	ककनि
		जम्मा		५१३३६५१००		
१	२०६६१०११०	प्रवेश शुल्क	११०७५०	१९७०५१००	१६१९४८८७	पानीमुहान
२	२०६६१०१२६	प्रवेश शुल्क	११०७५०	३५०००१००	१६१९४८९०	पानीमुहान
३	२०६६१०१२६	दरभाउ पत्र विक्रि	११०७५०	२१००१००	१६१९४८८९	पानीमुहान
४	२०६६१०१२८	दण्ड जरिवाना	११०७५०	५००१००	१६१९४८९३	पानीमुहान
५	२०६६१०१२८	प्रवेश शुल्क	११०७५०	३१६२०१००	१६३९२९३५	पानीमुहान
६	२०६६१०१११	प्रवेश शुल्क	११०७५०	३०१५०१००	१६२४५९६७	सुन्दरीजल
७	२०६६१०१२८	प्रवेश शुल्क	११०७५०	७७७५०१००	१६२४५९६८	सुन्दरीजल
८	२०६६१०१२८	प्रवेश शुल्क	११०७५०	३७०५१००	१६२४५९६९	सुन्दरीजल
९	२०६६१०१२८	प्रवेश शुल्क	११०७५०	१६७०१००	१६२४५९७०	सुन्दरीजल
१०	२०६६१०११०	प्रवेश शुल्क	११०७५०	१५०२५१००	१६१९४८८८	टोखा
११	२०६६१०१२६	प्रवेश शुल्क	११०७५०	३७२००१००	१६१९४८९१	टोखा
१२	२०६६१०१४	प्रवेश शुल्क	११०७५०	३१७३५१००	१६१९४८७७	ढकालचौर
१३	२०६६१०१६	प्रवेश शुल्क	११०७५०	५९२५१००	१६२९२४०५	ढकालचौर
१४	२०६६१०१२८	प्रवेश शुल्क	११०७५०	११९२०१००	१६३९२९३४	ढकालचौर
१५	२०६६१०१४	प्रवेश शुल्क	११०७५०	५२९०१००	१६३९४६५२	नागार्जुन
१६	२०६६१०१४	प्रवेश शुल्क	११०७५०	७०६०१००	१६१९४८८६	ककनि
१७	२०६६१०१४	प्रवेश शुल्क	११०७५०	२७७००१००	१६१९४८८५	चिसापानी
१८	२०६६१०११५	प्रवेश शुल्क	११०७५०	१२०००१००	१६३९२७२८	नागार्जुन
१९	२०६६१०१२२	प्रवेश शुल्क	११०७५०	३०५२५१००	१६४२१२६५	नागार्जुन
२०	२०६६१०१२८	प्रवेश शुल्क	११०७५०	३३३८५१००	१६३९३७४६	नागार्जुन
		जम्मा		४१९९६५१००		
१	२०६६११११२	प्रवेश शुल्क	११०७५०	३९४७०१००	१६२८२६७४	पानीमुहान
२	२०६६११११७	प्रवेश शुल्क	११०७५०	१५११०१००	१६२८२६७५	पानीमुहान
३	२०६६१११२८	दण्ड जरिवाना	११०७५०	१०००१००	१६३८७८३९	पानीमुहान

४	२०६६।१।२८	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	५२८६५।००	१६३८७८४१	पानीमुहान
५	२०६६।१।१९	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	४१२५।०।००	१६२४६८४०	सुन्दरीजल
६	२०६६।१।२३	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	४५३५।०।००	१६२४६८४२	सुन्दरीजल
७	२०६६।१।२७	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	५२९५।०।००	१६२४६८४४	सुन्दरीजल
८	२०६६।१।२७	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	२१५।०।००	१६२४६८४५	सुन्दरीजल
९	२०६६।१।२७	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	५०५।०।०।००	१६२४६८४३	सुन्दरीजल
१०	२०६६।१।१४	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	१२२८५।०।००	१६३९२९४०	ढकालचौर
११	२०६६।१।१४	दण्ड जरिवाना	१।१।०७।५०	२०।०।०।००	१६३९२९४१	ढकालचौर
१२	२०६६।१।२०	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	१०१९।०।०।००	१६३८७६८३	ढकालचौर
१३	२०६६।१।१४	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	१४७३।०।०।००	१६३९२९३८	ककनि
१४	२०६६।१।१४	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	१६९७।०।०।००	१६३९२९३९	चिसापानी
१५	२०६६।१।१४	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	१५६६।०।०।००	१६३९२९३६	टोखा
१६	२०६६।१।१७	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	३४३३।५।०।००	१६४६३८८९	टोखा
१७	२०६६।१।२७	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	२७३९।५।०।००	१६३८७८३७	टोखा
१८	२०६६।१।१९	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	१५४१।०।०।०।००	१६४६३९१४	नागार्जुन
१९	२०६६।१।११४	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	२३२४।५।०।०।००	१६२५९७६७	नागार्जुन
२०	२०६६।१।११९	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	२२७५।५।०।०।००	१६३८७५४५	नागार्जुन
२१	२०६६।१।२८	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	२५२२।५।०।०।००	१६३८७८३८	नागार्जुन
		जम्मा		४७१३९०।००		
१	२०६६।१।२।५	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	२०५७।५।०।०।००	१६३८७८४५	पानीमुहान
२	२०६६।१।२।७	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	४६१७।५।०।०।००	१६३८३८८८	पानीमुहान
३	२०६६।१।२।३१	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	८०५।०।०।०।०।००	१६३८९८९०	पानीमुहान
४	२०६६।१।२।३१	दण्ड जरिवाना	१।१।०७।५०	७००।०।०।०।०।००	१६१६१३३२	पानीमुहान
५	२०६६।१।२।९	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	४२४५।०।०।०।००	१६२४६८४६	सुन्दरीजल
६	२०६६।१।२।१५	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	४१६५।०।०।०।००	१६२४६८४७	सुन्दरीजल
७	२०६६।१।२।२२	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	४८५।०।०।०।०।००	१६२४६८४८	सुन्दरीजल
८	२०६६।१।२।२२	दण्ड जरिवाना	१।१।०७।५०	१२०।०।०।०।०।००	१६२४६८४९	सुन्दरीजल
९	२०६६।१।२।२९	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	७५।०।०।०।०।०।००	१६२४६८५२	सुन्दरीजल
१०	२०६६।१।२।२९	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	७१२५।०।०।०।०।००	१६२४६८५३	सुन्दरीजल
११	२०६६।१।२।२९	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	१६८।०।०।०।०।०।००	१६२४६८५१	सुन्दरीजल
१२	२०६६।१।२।३०	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	३००।०।०।०।०।०।००	१६२४५९७१	सुन्दरीजल
१३	२०६६।१।२।१	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	९४१।०।०।०।०।०।००	१६३८९६३३	ढकालचौर
१४	२०६६।१।२।१	दण्ड जरिवाना	१।१।०७।५०	१००।०।०।०।०।०।००	१६३८९६३४	ढकालचौर
१५	२०६६।१।२।५	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	९४८५।०।०।०।०।००	१६३८७८४३	ढकालचौर
१६	२०६६।१।२।३१	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	२९८१।५।०।०।०।००	१६३८७६८४	ढकालचौर
१७	२०६६।१।२।३१	दण्ड जरिवाना	१।१।०७।५०	३००।०।०।०।०।०।००	१६३८७६८५	ढकालचौर
१८	२०६६।१।२।५	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	१५७१।०।०।०।०।००	१६३८७८४४	ककनि
१९	२०६६।१।२।५	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	१५६९।०।०।०।०।००	१६३८७८४२	चिसापानी
२०	२०६६।१।२।३१	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	४८६४।०।०।०।०।००	१६३८७८४६	चिसापानी
२१	२०६६।१।२।७	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	२६९२।०।०।०।०।००	१६३८९८८९	टोखा
२२	२०६६।१।२।३१	प्रवेश शुल्क	१।१।०७।५०	६४४९।०।०।०।०।००	१६१६१३३३	टोखा

२३	२०६६१२२	प्रवेश शुल्क	११०७५०	६८२०१००	१६२५९७६८	नागार्जुन
२४	२०६६१२१०	प्रवेश शुल्क	११०७५०	११०३५१००	१६३८९८८७	नागार्जुन
२५	२०६६१२२२	प्रवेश शुल्क	११०७५०	४०१७५१००	१६३९३७४७	नागार्जुन
२६	२०६६१२३१	प्रवेश शुल्क	११०७५०	२८४१०१००	१६३३५३२८	नागार्जुन
		जम्मा		६७८४८०१००		
१	२०६७१५	प्रवेश शुल्क	११०७५०	२८४६०१००	१६१६१३३६	पानीमुहान
२	२०६७१२८	प्रवेश शुल्क	११०७५०	८६१३०१००	१६३३५५३९	पानीमुहान
३	२०६७१२८	दण्ड जरिवाना	११०७५०	३६००१००	१६३३५५४०	पानीमुहान
४	२०६७१३१	प्रवेश शुल्क	११०७५०	९७७५१००	१६३३७४७१	पानीमुहान
५	२०६७१५	प्रवेश शुल्क	११०७५०	१२०००१००	१६२४६८५४	सुन्दरीजल
६	२०६७१५	प्रवेश शुल्क	११०७५०	४८५००१००	१६२४६८५५	सुन्दरीजल
७	२०६७११५	प्रवेश शुल्क	११०७५०	५१२५०१००	१६३८८७६५	सुन्दरीजल
८	२०६७१२६	प्रवेश शुल्क	११०७५०	३७४५०१००	१६३८८७६६	सुन्दरीजल
९	२०६७१३०	दण्ड जरिवाना	११०७५०	३००१००	१६३८८७६७	सुन्दरीजल
१०	२०६७१३०	प्रवेश शुल्क	११०७५०	७०४००१००	१६३८८७६८	सुन्दरीजल
११	२०६७१३०	प्रवेश शुल्क	११०७५०	७५००१००	१६३८८७७०	सुन्दरीजल
१२	२०६७१३१	प्रवेश शुल्क	११०७५०	३३५४०१००	१६३३७२६३	ढकालचौर
१३	२०६७१५	प्रवेश शुल्क	११०७५०	१६३३०१००	१६१६१३३५	ककनि
१४	२०६७१५	प्रवेश शुल्क	११०७५०	१९९८०१००	१६१६१३३७	टोखा
१५	२०६७१२७	प्रवेश शुल्क	११०७५०	२०७४५१००	१६३३५५३८	टोखा
१६	२०६७१३१	प्रवेश शुल्क	११०७५०	२७९५५१००	१६३३५५४१	टोखा
१७	२०६७११४	प्रवेश शुल्क	११०७५०	१८०४५१००	१६३३५५३९	नागार्जुन
१८	२०६७११५	प्रवेश शुल्क	११०७५०	२९५९५१००	१६४०९५३५	नागार्जुन
१९	२०६७१३१	दण्ड जरिवाना	११०७५०	१०००१००	१६४०५१२१	नागार्जुन
२०	२०६७१३१	प्रवेश शुल्क	११०७५०	२९५००१००	१६४०५१२०	नागार्जुन
		जम्मा		५५२०५५१००		
१	२०६७२१७	प्रवेश शुल्क	११०७५०	४१६२०१००	१६३३७४७६	पानीमुहान
२	२०६७२२५	प्रवेश शुल्क	११०७५०	३५४४५१००	१६४०३४८३	पानीमुहान
३	२०६७२३१	प्रवेश शुल्क	११०७५०	२१३१५१००	१६४०३४८५	पानीमुहान
४	२०६७२१४	प्रवेश शुल्क	११०७५०	२८२५०१००	१६३८८७७१	सुन्दरीजल
५	२०६७२१४	प्रवेश शुल्क	११०७५०	१५००१००	१६३८८७७२	सुन्दरीजल
६	२०६७२२३	प्रवेश शुल्क	११०७५०	२८२५०१००	१६३८८७७३	सुन्दरीजल
७	२०६७२३०	प्रवेश शुल्क	११०७५०	११३२५१००	१६३८८७७६	सुन्दरीजल
८	२०६७२३०	प्रवेश शुल्क	११०७५०	७२५००१००	१६३८८७७९	सुन्दरीजल
९	२०६७२३१	प्रवेश शुल्क	११०७५०	१४५२०१००	१६४९३४८६	ढकालचौर
१०	२०६७२३	प्रवेश शुल्क	११०७५०	११४१०१००	१६३३७४७४	ककनि
११	२०६७२१७	प्रवेश शुल्क	११०७५०	२५८४५१००	१६३३७४७५	टोखा
१२	२०६७२२५	प्रवेश शुल्क	११०७५०	३००९०१००	१६३३७४७७	टोखा
१३	२०६७२३१	प्रवेश शुल्क	११०७५०	२७५४०१००	१६४०३४८४	टोखा
१४	२०६७२१४	प्रवेश शुल्क	११०७५०	१६४६५१००	१६५१०७९४	नागार्जुन
१५	२०६७२१६	प्रवेश शुल्क	११०७५०	१०२६०१००	१६४०९५११	नागार्जुन

१६	२०६७२३१	प्रवेश शुल्क	१११०७५०	२४३४०१००	१६३३५३३०	नागार्जुन
१७	२०६७२३२५	दण्ड जरिवाना	१११०७५०	१००१००	१६४०३४८२	मणिचुड
१८	२०६७२३३	प्रवेश शुल्क	१११०७५०	६४७५०१००	१६३३७४७३	चिसापानी
१९	२०६७२३१	प्रवेश शुल्क	१११०७५०	१४३५०१००	१६४०९२५२	चिसापानी
		जम्मा		४७९८७५१००		
१	२०६७३११०	प्रवेश शुल्क	१११०७५०	१७१४०१००	१६४०९२५१	पानीमुहान
२	२०६७३१२०	प्रवेश शुल्क	१११०७५०	२२०२०१००	१६४०९८०४	पानीमुहान
३	२०६७३१३१	प्रवेश शुल्क	१११०७५०	२६४००१००	१६४५३९२६	पानीमुहान
४	२०६७३१२१	प्रवेश शुल्क	१११०७५०	४५००१००	१६३८८७५९	सुन्दरीजल
५	२०६७३१२१	प्रवेश शुल्क	१११०७५०	७०२५०१००	१६३८८७५८	सुन्दरीजल
६	२०६७३१३२	प्रवेश शुल्क	१११०७५०	४५०१००	१६३८८७६१	सुन्दरीजल
७	२०६७३१३२	प्रवेश शुल्क	१११०७५०	५३०००१००	१६३८८७६०	सुन्दरीजल
८	२०६७३१३२	प्रवेश शुल्क	१११०७५०	४४४०१००	१६४५३९२३	ढकालचौर
९	२०६७३११०	प्रवेश शुल्क	१११०७५०	५३६०१००	१६४०९२४८	ककनि
१०	२०६७३११०	प्रवेश शुल्क	१११०७५०	३३९३०१००	१६४०९२५०	टोखा
११	२०६७३१२०	प्रवेश शुल्क	१११०७५०	२४६७०१००	१६४०९८०६	टोखा
१२	२०६७३१३१	प्रवेश शुल्क	१११०७५०	३१५४०१००	१६४५३९२५	टोखा
१३	२०६७३११५	दण्ड जरिवाना	१११०७५०	१०००१००	१६४०९५१२	नागार्जुन
१४	२०६७३११५	प्रवेश शुल्क	१११०७५०	१०८३५१००	१६३३५३३१	नागार्जुन
१५	२०६७३१३२	प्रवेश शुल्क	१११०७५०	१५७४५१००	१६४५४०३८	नागार्जुन
१६	२०६७३११०	दण्ड जरिवाना	१११०७५०	६००१००	१६४०९२४९	मणिचुड
		जम्मा		३२१०८०१००		

अनुसुची ४

वार्षिक पर्यटक विवरण

आ.व. २०६६।०६७ को वार्षिक पर्यटक विवरण

सि.नं	सेक्टर/ प्रवेशद्वार	नेपाली					विदेशी	कूल पर्यटक
		साधारण पर्यटक	अध्ययन भ्रमण	धार्मिक पर्यटक	सवारी चालक	नेपाली जम्मा		
१	ककनी	३०५	०	०	०	३०५	३८०	६८५
२	टोखा	८२००	०	०	११७२६	१९९२६	६९४	२०६२०
३	पानीमुहान	१७८९९	१४३१	५०५०	७१७०	३१५५०	३०२०	३४५७०
४	सुन्दरीजल	७०८४७	१५१५	०	३९११	७६२७३	४२६३	८०५३६
५	भुले	०	०	०	०	०	०	०
६	चिसापानी	१३३१	०	०	०	१३३१	१५७०	२९०१
७	ढकालचौर	३७८	०	०	७७३२	८११०	१५७	८२६७
८	नागार्जुन	१४१२५	४००	०	३८५३	१८३७८	१८७३	२०२५१
	जम्मा	११३०८५	३३४६	५०५०	३४३९२	१५५८७३	११९५७	१६७८३०

मासिक पर्यटक विवरण:

२०६६ साल श्रावण महिनाका पर्यटक विवरण

सि.नं	सेक्टर/ प्रवेशद्वार	नेपाली					विदेशी	कूल पर्यटक
		साधारण पर्यटक	अध्ययन भ्रमण	धार्मिक पर्यटक	सवारी चालक	नेपाली जम्मा		
१	ककनी	१०			०	१०	९	१९
२	टोखा	७८२			९५६	१७३८	४५	१७८३
३	पानीमुहान	१६१७	७२		४७४	२१६३	२२२	२३८५
४	सुन्दरीजल	६०३९	१३५		१८६	६३६०	२५९	६६१९
५	भुले	०			०	०		०
६	चिसापानी	१४४			०	१४४	१४९	२९३
७	ढकालचौर	३६			१८०	२१६	९	२२५
८	नागार्जुन	५१३			२२१	७३४	५४	७८८
	जम्मा	९१४१	२०७	०	२०१७	११३६५	७४७	१२११२

२०६६ साल भाद्र महिनाको पर्यटक विवरण

सि.नं	सेक्टर/ प्रवेशद्वार	नेपाली					विदेशी	कूल पर्यटक
		साधारण पर्यटक	अध्ययन भ्रमण	धार्मिक पर्यटक	सवारी चालक	नेपाली जम्मा		
१	ककनी	३			०	३	१२	१५
२	टोखा	५६६			९१०	१४७६	४७	१५२३
३	पानीमुहान	१०७३	१२७		३७३	१५७३	१६९	१७४२
४	सुन्दरीजल	४३९४	६०		१११	४५६५	१४८	४७१३

५	भुले				०	०		०
६	चिसापानी	७			०	७	२४	३१
७	ढकालचौर	९०			२४१	३३१	७	३३८
८	नागार्जुन	६०२			१५५	७५७	८९	८४६
	जम्मा	६७३५	१८७	०	१७९०	८७१२	४९६	९२०८

२०६६ साल आश्विन महिनाको पर्यटक विवरण

सि.नं	सेक्टर/ प्रवेशद्वार	नेपाली					विदेशी	कूल पर्यटक
		साधारण पर्यटक	अध्ययन भ्रमण	धार्मिक पर्यटक	सवारी चालक	नेपाली जम्मा		
१	ककनी	२१			०	२१	१९	४०
२	टोखा	५८४			११०७	१६९१	७६	१७६७
३	पानीमुहान	१४२७	१८६		५५०	२१६३	३००	२४६३
४	सुन्दरीजल	३९४३	१२४		१६५	४२३२	४४३	४६७५
५	भुले				०	०		०
६	चिसापानी	१२३			०	१२३	१४४	२६७
७	ढकालचौर	६			८९०	८९६	१०	९०६
८	नागार्जुन	१०७२			१९३	१२६५	१५०	१४१५
	जम्मा	७१७६	३१०	०	२९०५	१०३९१	११४२	११५३३

२०६६ साल कार्तिक महिनाको पर्यटक विवरण

सि.नं	सेक्टर/ प्रवेशद्वार	नेपाली					विदेशी	कूल पर्यटक
		साधारण पर्यटक	अध्ययन भ्रमण	धार्मिक पर्यटक	सवारी चालक	नेपाली जम्मा		
१	ककनी	४७			०	४७	६२	१०९
२	टोखा	७०३			९२१	१६२४	७३	१६९७
३	पानीमुहान	२१८४	२८८		६६२	३१३४	४७५	३६०९
४	सुन्दरीजल	६५२४	५३		२९१	६८६८	७००	७५६८
५	भुले				०	०		०
६	चिसापानी	२०३			०	२०३	१६९	३७२
७	ढकालचौर	२७			७७४	८०१	२३	८२४
८	नागार्जुन	१३६२			२८९	१६५१	२६३	१९१४
	जम्मा	११०५०	३४१	०	२९३७	१४३२८	१७६५	१६०९३

२०६६ साल मंसिर महिनाको पर्यटक विवरण

सि.नं	सेक्टर/ प्रवेशद्वार	नेपाली					विदेशी	कूल पर्यटक
		साधारण पर्यटक	अध्ययन भ्रमण	धार्मिक पर्यटक	सवारी चालक	नेपाली जम्मा		
१	ककनी	१९			०	१९	१५	३४
२	टोखा	४६७			७५४	१२२१	४७	१२६८
३	पानीमुहान	११५१	२८१		४१८	१८५०	२५२	२१०२
४	सुन्दरीजल	५६२४	२४०		२६६	६१३०	३८०	६५१०

५	भुले				०	०		०
६	चिसापानी	२६३			०	२६३	३४९	६१२
७	ढकालचौर	६०			७७१	८३१	१९	८५०
८	नागार्जुन	८७८	४००		२०७	१४८५	२४७	१७३२
	जम्मा	८४६२	९२१	०	२४१६	११७९९	१३०९	१३१०८

२०६६ साल पुस महिनाको पर्यटक विवरण

सि.नं	सेक्टर/ प्रवेशद्वार	नेपाली					विदेशी संख्या	कूल पर्यटक
		साधारण पर्यटक	अध्ययन भ्रमण	धार्मिक पर्यटक	सवारी चालक	नेपाली जम्मा		
१	ककनी	३१			०	३१	२७	५८
२	टोखा	६०६			८८५	१४९१	५१	१५४२
३	पानीमुहान	१४२७	५७		४८८	१९७२	२४५	२२१७
४	सुन्दरीजल	४४४६	११४		३३४	४८९४	२३०	५१२४
५	भुले				०	०		०
६	चिसापानी	९५			०	९५	१०७	२०२
७	ढकालचौर	२४			९२५	९४९	२८	९७७
८	नागार्जुन	१२८४			२२५	१५०९	१४२	१६५१
	जम्मा	७९१३	१७१	०	२८५७	१०९४१	८३०	११७७१

२०६६ साल माघ महिनाको पर्यटक विवरण

सि.नं	सेक्टर/ प्रवेशद्वार	नेपाली					विदेशी	कूल पर्यटक
		साधारण पर्यटक	अध्ययन भ्रमण	धार्मिक पर्यटक	सवारी चालक	नेपाली जम्मा		
१	ककनी	२३			०	२३	५८	८१
२	टोखा	५३२			९३८	१४७०	५१	१५२१
३	पानीमुहान	१२०५			६०६	१८११	२१७	२०२८
४	सुन्दरीजल	४४६७	६४		२४७	४७७८	२५६	५०३४
५	भुले				०	०		०
६	चिसापानी	४७			०	४७	६६	११३
७	ढकालचौर	२६			२४२	२६८	१	२६९
८	नागार्जुन	१९४१			३२१	२२६२	२१८	२४८०
	जम्मा	८२४१	६४	०	२३५४	१०६५९	८६७	११५२६

२०६६ साल फाल्गुन महिनाको पर्यटक विवरण

सि.नं	सेक्टर/ प्रवेशद्वार	नेपाली					विदेशी	कूल पर्यटक
		साधारण पर्यटक	अध्ययन भ्रमण	धार्मिक पर्यटक	सवारी चालक	नेपाली जम्मा		
१	ककनी	१६			०	१६	३६	५२
२	टोखा	७०६			९९०	१६९६	६६	१७६२
३	पानीमुहान	६०३	९८		६०६	१३०७	१११	१४१८
४	सुन्दरीजल	४५६५			३५३	४९१८	३६२	५२८०

५	भुले				०	०		०
६	चिसापानी	४४			०	४४	६१	१०५
७	ढकालचौर	२६			८९५	९२१	१६	९३७
८	नागार्जुन	२२३५			५०२	२७३७	१३७	२८७४
	जम्मा	८१९५	९८	०	३३४६	११६३९	७८९	१२४२८

२०६६ साल चैत्र महिनाको पर्यटक विवरण

सि.नं	सेक्टर/ प्रवेशद्वार	नेपाली					विदेशी	कूल पर्यटक
		साधारण पर्यटक	अध्ययन भ्रमण	धार्मिक पर्यटक	सवारी चालक	नेपाली जम्मा		
१	ककनी	३३			०	३३	६५	९८
२	टोखा	७०९			११४९	१८५८	१२३	१९८१
३	पानीमुहान	१९७७	४५		६३८	२६६०	४४१	३१०१
४	सुन्दरीजल	७६८०	२००		५००	८३८०	५३७	८९१७
५	भुले				०	०		०
६	चिसापानी	११४			०	११४	१९०	३०४
७	ढकालचौर	४२			७८७	८२९	१७	८४६
८	नागार्जुन	११४५			९९४	२१३९	१७२	२३११
	जम्मा	११७००	२४५	०	४०६८	१६०१३	१५४५	१७५५८

२०६७ साल वैशाख महिनाको पर्यटक विवरण

सि.नं	सेक्टर/ प्रवेशद्वार	नेपाली					विदेशी	कूल पर्यटक
		साधारण पर्यटक	अध्ययन भ्रमण	धार्मिक पर्यटक	सवारी चालक	नेपाली जम्मा		
१	ककनी	४१			०	४१	४४	८५
२	टोखा	९२४			१३१०	२२३४	२८	२२६२
३	पानीमुहान	२४७८	२५	२५००	८७०	५८७३	३२९	६२०२
४	सुन्दरीजल	८१००			५००	८६००	५५४	९१५४
५	भुले				०	०		०
६	चिसापानी	२५०			०	२५०	२४९	४९९
७	ढकालचौर	२४			१०१२	१०३६	२५	१०६१
८	नागार्जुन	१४५४			३०२	१७५६	२१३	१९६९
	जम्मा	१३२७१	२५	२५००	३९९४	१९७९०	१४४२	२१२३२

२०६७ साल जेष्ठ महिनाको पर्यटक विवरण

सि.नं	सेक्टर/ प्रवेशद्वार	नेपाली					विदेशी	कूल पर्यटक
		साधारण पर्यटक	अध्ययन भ्रमण	धार्मिक पर्यटक	सवारी चालक	नेपाली जम्मा		
१	ककनी	३६			०	३६	२०	५६
२	टोखा	८६८			१४५८	२३२६	५९	२३८५
३	पानीमुहान	२२०९	९०	२५००	९००	५६९९	१८९	५८८८
४	सुन्दरीजल	८३९०			६२८	९०१८	१६८	९१८६

५	भुले				०	०		०
६	चिसापानी	३५			०	३५	५६	९१
७	ढकालचौर	१२			७१५	७२७	२	७२९
८	नागार्जुन	१०३७			२५७	१२९४	१२९	१४२३
	जम्मा	१२५८७	९०	२५००	३९५८	१९१३५	६२३	१९७५८

२०६७ साल असार महिनाको पर्यटक विवरण

सि.नं	सेक्टर/ प्रवेशद्वार	नेपाली					विदेशी	कूल पर्यटक
		साधारण पर्यटक	अध्ययन भ्रमण	धार्मिक पर्यटक	सवारी चालक	नेपाली जम्मा		
१	ककनी	२५			०	२५	१३	३८
२	टोखा	७५३			३४८	११०१	२८	११२९
३	पानीमुहान	५४८	१६२	५०	५८५	१३४५	७०	१४१५
४	सुन्दरीजल	६६७५	५२५		३३०	७५३०	२२६	७७५६
५	भुले				०	०		०
६	चिसापानी	६			०	६	६	१२
७	ढकालचौर	५			३००	३०५		३०५
८	नागार्जुन	६०२			१८७	७८९	५९	८४८
	जम्मा	८६१४	६८७	५०	१७५०	१११०१	४०२	११५०३

अनुसूची ५

Researchers/Research Works

S.N.	Name of the Reseacher	University/College	Title of the Study	Duration
1	Prakash Chandra Aryal and Group	Companions for Amphibians and Reptiles of Nepal (CARON)	Inventory of Herpatofaunal Diversity in Nagarjun Forests and Shivapuri National Park, Nepal	Shrawan 16-Kartik 30
2	Niranjali Bhakta Ranjitkar	TU, Central Department of Botany, Kirtipur	Estimation of Carbon Stock in Shivapuri National Park	September 20- December 30
3	Ramchandra Sapkota	Himalayan College of Agriculture Sciences and Technology (HICAST), Kathmandu	Prevalence of Helminthes in Deer of Central Zoo, Pashupati Forests and Godawari Deer Farm	Ashwin 27- 26 Kartik
4	Sujani Rana	TU, Central Department of Rural Development, Kirtipur	Problems and Prospects of Ecotourism in Nepal: a case study of Shivapuri Nagarjun National Park, Kathmandu.	Kartik 20- Mangsir 19
5		Small Mammals Conservation and Research Foundation	Bat Study in Panimuhan	Asadh 2- Ashadh 4
6	Ram Prasad Choudhary	TU, Central Department of Botany, Kirtipur	Legal Frameworks for Conservation of Biodiversity and Ecosystem Services in the Himalayas.	May 10- May 27
7	Sushila Shrestha and Bhumika Kshetri	TU, Central Department of Botany, Kirtipur	Bacterial Colonization of the Phyllosphere of Some Woody and Herbaceous Species and Their Leaf Traits.	Ashadh 31- Mangsir 30
8	Laxmi Dhungel	TU, Central Department of Sociology/Anthropology, Kirtipur	Park People Conflict	Kartik 24- Mangsir 24

अनुसूची ६

Checklist of Vascular plants of Shivapuri-Nagarjun National Park: Dicotyledons

SN	Species	Synonym	Family	Habit	Place of occurrence	Altitude (m)	Local name
1	<i>Acanthopanax cissifolium</i> (Griff.) Harm.		Araliaceae	Climber	Shivapuri	2500	
2	<i>Acer oblongum</i> Wall. ex DC.		Aceraceae	Tree	Gokarna and Nagarjun	1300-1500	Firfire
3	<i>Achyranthes bidentata</i> Blume		Amaranthaceae	Herb	Gokarna	1300	
4	<i>Aconitum ferox</i> Wall. ex. Seringe		Ranunculaceae	Herb	Sivapuri	2100	Bikh
5	<i>Actinidia callosa</i> Lindl.		Theaceae	Trailing shrub	Shivapuri	1700	
6	<i>Actinodaphne reticulate</i> Meisn. In DC.		Lauraceae	Tree	Baghdwar	2500	
7	<i>Adenocaulon himalaicum</i> Edgew.	<i>Adenocaulon bicolor</i> Hook. sensu Hook. f.	Compositae	Herb	Shivapuri	2500	
8	<i>Adenostemma lavenia</i> (Linn.) O. Kuntze	<i>Adenostemma viscosum</i> Forst.	Compositae	Herb	Gokarna and Nagarjun	1300-1500	Rato danthe ghans
9	<i>Adhatoda vasica</i> Nees in Wall.		Acanthaceae	Shrub	Gokarna and Nagarjun	1300-1500	Asuro, Kalo bhasak
10	<i>Aeginetia indica</i> Linn.		Orobanchaceae	Parasitic herb	Gokarna	1400	
11	<i>Aegle marmelos</i> (Linn.) Correa		Rutaceae	Tree	Cultivated at Gokarna	1400	Bel
12	<i>Aeschynanthus parviflorus</i> (D. Don) Sprengel	<i>Aeschynanthus ramosissima</i> Wall.	Gesneriaceae	Epiphytic sub-shrub	Sundarijal	1600	
13	<i>Aesculus indica</i> (Gamb.) Hook.		Hippocastanaceae	Tree	Nagarjun	1300	Naru, Lekh pangro, Bankhor
14	<i>Ageratum conyzoides</i> Linn.		Compositae	Herb	Nagarjun	1500	Ganamane ghans
15	<i>Agrimonia pilosa</i> Ledeb. var. <i>nepalensis</i> (D. Don) Nakai	<i>Agrimonia nepalensis</i> D. Don	Rosaceae	Herb	Nagarjun	1600-2300	
16	<i>Ainsliaea latifolia</i> (D. Don) schul	<i>Ainsliaea pteropoda</i> DC.	Compositae	Herb	Nagarjun and Manichur	1700-2100	Shahadeva shahadevi

17	<i>Ajuga lobata</i> D. Don		Labiatae	Creeping herb	Shivapuri	2100	
18	<i>Ajuga macrosperma</i> Wall. ex Benth in Wall.		Labiatae	Prostrate herb	Nagarjun	1500	Ghole ghans
19	<i>Alangium chinense</i> (Lour.) Harms	<i>Alangium begoniaefolium</i> (Roxb.) Baill	Alangiaceae	Tree	Shivapuri	1500	
20	<i>Albizia mollis</i> Boiv.	<i>Albizia julibrissin</i> var. <i>mollis</i> Benth. Ex Baker in Hook. f.	Leguminosae	Tree	Shivapuri	1500	Siris
21	<i>Alnus nepalensis</i> D. Don.		Betulaceae	Tree	Sundarijal	1500	Utis
22	<i>Alternanthera sessilis</i> (Linn.) DC.		Amaranthaceae	Herb	Gokarna	1300	Bhiringi jhar
23	<i>Amaranthus spinosus</i> Linn.		Amaranthaceae	Herb	Gokarna	1300	Ban lude
24	<i>Amaranthus viridis</i> Linn.		Amaranthaceae	Herb	Gokarna	1300	
25	<i>Ammania auriculata</i> Willd.		Lythraceae	Herb	Shivapuri	1400	
26	<i>Amoora decandra</i> Hiern		Meliaceae	Tree	Shivapuri	2000	Lahare lalgedi
27	<i>Ampelocissus glandulosa</i> (Wall.) Momoyama	<i>Vitis glandulosa</i> Wall.	Vitaceae	Climber	Nagarjun	1300	
28	<i>Ampelocissus sikkimensis</i> (Laws.) Planch. in DC.	<i>Vitis sikkimensis</i> Laws.	Vitaceae	Climber	Sundarijal and Shivapuri	1400-1800	
29	<i>Amphicarpaea bracteata</i> (Linn.) Fernald	<i>Amphicarpaea edgeworthii</i> Benth.	Leguminosae	Twining herb	Shivapuri	2000	Tanki
30	<i>Anagalis arvensis</i> Linn.		Primulaceae	Herb	Nagarjun	1400	
31	<i>Anaphalis adnata</i> DC.		Compositae	Herb	Nagarjun	1800	
32	<i>Anaphalis busua</i> (Ham.) Hand.	<i>Anaphalis araneosa</i> DC	Compositae	Herb	Sundarijal	1800	
33	<i>Anaphalis contorta</i> (D. Don) Hook. f.	<i>Anaphalis araneosa</i> DC	Compositae	Herb	Nagarjun	1500	
34	<i>Anaphalis margaritacea</i> (Linn.) Benth. et Hook. f.	<i>Anaphalis cinnamomea</i> C. B. Clarke	Compositae	Herb	Nagarjun	2100	
35	<i>Anaphalis triplinervis</i> (Sims.) C. B. Clarke		Compositae	Herb	Nagarjun and Shivapuri	1800-2700	
36	<i>Androsace saxifragaefolia</i> Bunge		Primulaceae	Herb	Nagarjun	1500	
37	<i>Anemone elongate</i> D. Don		Rannunculaceae	Herb	Sivapuri	2300	
38	<i>Anemone rivularis</i> Ham. ex DC.		Rannunculaceae	Herb	Sivapuri	2100	Seto bikh
39	<i>Anemone vitifolia</i> Ham. ex DC.		Rannunculaceae	Herb	Nagarjun	2200	

40	<i>Anisadenia saxitilis</i> Wall.		Linaceae	Herb	Shivapuri	1800	
41	<i>Anisomeles indica</i> O. Kuntze	<i>Anisomeles ovata</i> R. Br.	Labiatae	Herb	Nagarjun	1500	Rato charpate
42	<i>Anthocephalus cadamba</i> Miq. (lately added)		Rubiaceae	Tree	Gokarna	1400	Kadam
43	<i>Apios carnea</i> (Wall.) Benth. ex Baker		Leguminosae	Climber	Shivapuri	2000	
44	<i>Arachne cordifolia</i> (Decne.) Hurusawa	<i>Andrachne cordifolia</i> (Decne.) Muell.	Euphorbiaceae	Shrub	Nagarjun	1600	
45	<i>Archangelica officinalis</i> var. <i>himalaica</i> C. B. Clarke		Umbelliferae	Herb	Shivapuri	2200	
46	<i>Ardisia macrocarpa</i> Wall. in Roxb.		Myrsinaceae	Shrub	Nagarjun and Manichur	1500-2100	
47	<i>Argemone Mexicana</i> Linn.		Papavaraceae	Herb	Naturalized at Shivapuri	1400	Thakal
48	<i>Argostemma sarmentosum</i> Wall. in Roxb.		Rubiaceae	Herb	Shivapuri	1800	Satuwa ghans
49	<i>Aristolochia griffithii</i> Hook. f. et Thoms ex Ducharten in DC		Aristolochiaceae	Climber	Shivapuri	2600	Hans phul
50	<i>Artemisia dubia</i> Wall. ex DC.		Compositae	Herb	Nagarjun	1500	Tite pati
51	<i>Artemisia japonica</i> Thunb.		Compositae	Herb	Nagarjun	1800	Tite pati
52	<i>Artemisia japonica</i> Thunb.		Compositae	Herb	Nagarjun	1800	Tite pati
53	<i>Asclepias curassavica</i> Linn.		Asclepiadaceae	Herb	Gokarna	1300	
54	<i>Aster tricephalus</i> C. B. Clarke		Compositae	Herb	Gokarna	1700	
55	<i>Astilbe revularis</i> Buch.-Ham. in D. Don		Saxifragaceae	Herb	Shivapuri	2600	Budho okhati
56	<i>Astragalus khasianus</i> Benth. ex Bunge		Leguminosae	Shrub	Shivapuri	2200	
57	<i>Astragalus stipulatus</i> Don ex Sims.		Leguminosae	Herb	Shivapuri	2400	
58	<i>Asystasia macrocarpa</i> Nees in Wall		Acanthaceae	Shrub	Shivapuri	2300	
59	<i>Atylosis mollis</i> Benth.		Leguminosae	Twining herb	Shivapuri	1600	
60	<i>Atylosis volubilis</i> (Blanco) Gamble		Leguminosae	Twining herb	Nagarjun	1600	
61	<i>Barleria cristata</i> Linn.		Acanthaceae	Shrub	Gokarna	1300	Bhende kuro
62	<i>Bassia butyraceae</i> Roxb.	<i>Aesandra butyracea</i> (Roxb.) Baehni	Sapotaceae	Tree	Nagarjun	1400	Chiuri
63	<i>Bauhinia retusa</i> Roxb.		Leguminosae	Tree	Shivapuri	1500	
64	<i>Bauhinia variegata</i> Linn.		Leguminosae	Tree	Nagarjun	1500	Koiralo
65	<i>Begonia dioica</i> Hamilt. ex. D. Don	<i>Begonia amoena</i> Wall.	Begoniaceae	Herb	Shivapuri	2200	

66	<i>Begonia hatacoa</i> Hamilt. ex. D. Don	<i>Begonia rubro-venia</i> Hook. f.	Begoniaceae	Herb	Nagarjun	2000	
67	<i>Begonia picta</i> Smith	<i>Begonia rubro-venia</i> Hook. f.	Begoniaceae	Herb	Nagarjun	1400	Magar kanche
68	<i>Begonia rubella</i> Buch.-Ham. ex. D. Don		Begoniaceae	Herb	Shivapuri	2000	Magar kanche
69	<i>Begonia scutata</i> Wall. ex. DC.		Begoniaceae	Herb	Sundarijal	1600	
70	<i>Begonia sikkimensis</i> A. DC.		Begoniaceae	Herb	Shivapuri	2000	
71	<i>Berberis aristata</i> DC. Sensu Hook. f. et Thoms.		Berberidaceae	Shrub	Shivapuri	2400	Chutro
72	<i>Berberis asiatica</i> Roxb. ex DC.		Berberidaceae	Shrub	Shivapuri	1800	Chutro
73	<i>Berberis chitria</i>		Berberidaceae	Shrub	Shivapuri	2500	Chutro
74	<i>Berberis wallichiana</i> DC.		Berberidaceae	Shrub	Shivapuri	2500	Chutro
75	<i>Berchemia floribunda</i> (Wall.) Brongniart		Rhamnaceae	Shrub	Kakani	2200	
76	<i>Bergenia ciliata</i> (Haw.) Sternb.	<i>Saxifraga ligulata</i> Wall. var <i>ligulata</i> (Royle) C. B. Clarke	Saxifragaceae	Herb	Shivapuri	2400	Pakhan ved
77	<i>Betula alnoides</i> Buch.-Ham. ex D. Don		Betulaceae	Tree	Manichur	1800	Saur
78	<i>Bidens bipinnata</i> Linn.		Compositae	Herb	Nagarjun	1500	
79	<i>Bidens biternata</i> (Lour.) Merr. And Sheriff		Compositae	Herb	Nagarjun	1800	
80	<i>Blumea aromatic</i> DC.		Compositae	Herb	Nagarjun	1500	
81	<i>Blumea balsamifera</i> DC.		Compositae	Herb	Gokarna	1400	
82	<i>Blumea hieracifolia</i> (D. Don) DC.	<i>Erigeron hieracifolium</i> D. Don	Compositae	Herb	Gokarna	1600	
83	<i>Blumea lacera</i> (Burm. f.) DC.		Compositae	Herb	Shivapuri	1700	
84	<i>Blumea mollis</i> Merrill	<i>Erigeron molle</i> D. Don	Compositae	Herb	Nagarjun	1500	
85	<i>Blumea riparia</i> (Bl.) DC.		Compositae	Herb	Nagarjun	1500	
86	<i>Boehmeria hamiltoniana</i> Wedd.		Urticaceae	Shrub	Nagarjun	1800	
87	<i>Boehmeria platiphylla</i> D. Don		Urticaceae	Shrub	Nagarjun	1500	Gargalo
88	<i>Boehmeria rugulosa</i> Wedd.		Urticaceae	Tree	Nagarjun	1600	Getha
89	<i>Boehmeria ternifolia</i> D. Don	<i>Boehmeria platiphylla</i> D. Don var. <i>canescens</i> Wedd.	Urticaceae	Shrub or tree	Shivapuri	1500	
90	<i>Boenninghausenia albiflora</i> (Hook.) Meisner		Rutaceae	Herb	Shivapuri	2700	

91	<i>Bothriospermum tenellum</i> Fish. et May.		Boraginaceae	Herb	Shivapuri	1400	
92	<i>Brassaiopsis hainla</i> (Ham.) Seems		Araliaceae	Tree	Shivapuri	2000	
93	<i>Bryonopsis laciniosa</i> (Linn.) Naud.		Onagraceae	Herb	Shivapuri	1500	Shivalingi
94	<i>Buddleia asiatica</i> Lour.		Loganiaceae	Shrub or tree	Shivapuri	1800	Bhimsen pati
95	<i>Buddleia paniculata</i> Wall. in Roxb.		Loganiaceae	Shrub or tree	Shivapuri	1800	Narayan pati
96	<i>Bupleurum tenue</i> Buch.-Ham. ex D. Don		Umbelliferae	Herb	Nagarjun	1600	
97	<i>Butea monosperma</i> (Lamak.) Taub. in Engl. Et. Prantl.	<i>Butea frondosa</i> Roxb.	Leguminosae	Tree	Nagarjun	1300	
98	<i>Caesalia axillaris</i> Roxb.		Compositae	Herb	Gokarna	1400	
99	<i>Caesalpinia decapetala</i> (Roth.) Alston		Leguminosae	Shrub or climber	Manichur	2000	Arilo kanda
100	<i>Callicarpa arborea</i> Roxb. ex C. B. Clarke in Hook. f.		Verbenaceae	Tree	Nagarjun	1500	Mas gede
101	<i>Callicarpa macrophylla</i> Vahl.		Verbenaceae	Shrub	Gokarna, Nagarjun and Patibhanjyang	1300-1800	
102	<i>Callitriche stagnalis</i> Scop.		Callitrichaceae	Aquatic herb	Baghdwar	2500	
103	<i>Camellia kissi</i> Wall.		Theaceae	Shrub or tree	Nagarjun and Manichur	1500-2200	Chiapate, Hinguwa
104	<i>Campanula argyrottrica</i> Wall. ex DC.		Campanulaceae	Herb	Gokarna	1400	
105	<i>Campanula colorata</i> Wall. in Roxb.		Campanulaceae	Herb	Nagarjun and Shivapuri	1500-2100	Nepali bikh
106	<i>Campanula sylvatica</i> Wall. in Roxb.		Campanulaceae	Herb	Shivapuri	1700	
107	<i>Cannabis sativa</i> Linn.		Cannabinaceae	Herb	Nagarjun	1400	Bhang, Ganja
108	<i>Capsella bursa-pastoris</i> (Linn.) Medikus		Cruciferae	Herb	Manichur	2150	
109	<i>Cardamine scutata</i> Thunb.		Cruciferae	Herb	Shivapuri	1600	
110	<i>Carinus viminea</i> Wall.		Corylaceae	Tree	Nagarjun	2000	Khari
111	<i>Carpesium arbotanoides</i> Linn.		Compositae	Herb	Nagarjun	1500	
112	<i>Carpesium nepalense</i> Less. in Linn.		Compositae	Herb	Shivapuri	2100	
113	<i>Caryatia pedata</i> Gangnep.	<i>Vitis pedata</i> Vahl.	Vitaceae	Climber	Nagarjun	1400	
114	<i>Caryatia thomsonii</i> (Lawson) Sussenguth in Engl.	<i>Vitis thomsonii</i> Lawson	Vitaceae	Climber	Shivapuri	2000	
115	<i>Caryopteris foetida</i> (D. Don) Thellung.	<i>Clerodendron foetidum</i> D. Don	Verbenaceae	Shrub	Gokarna	1300	

116	<i>Caryopteris odorata</i> (Buch.-Ham ex D. Don) B. L. Robinson	<i>Caryopteris odoratum</i> Buch.-Ham ex D. Don	Verbenaceae	Shrub	Nagarjun	2100	
117	<i>Cassia fistula</i> Linn.		Leguminosae	Tree	Gokarna	1400	Rajbrikshya, Amaltas
118	<i>Cassia floribunda</i> Cav.		Leguminosae	Shrub	Sundarijal	1700	
119	<i>Cassia mimosoides</i> Linn.		Leguminosae	Shrub	Nagarjun	1800	Amala jhar
120	<i>Cassia occidentalis</i> Linn.		Leguminosae	Shrub	Nagarjun	1400	Powar
121	<i>Cassia tora</i> Linn.		Leguminosae	Shrub	Nagarjun	1400	Chakra mandi, Tapre
122	<i>Castanopsis indica</i> (Roxb.) A. DC.		Fagaceae	Tree	Nagarjun	1700	Dhale katus
123	<i>Castanopsis tribuloides</i> (Smith) A. DC.		Fagaceae	Tree	Gokarna	1300	Musure katus
124	<i>Casuarina stricta</i> (Dryand) Ait.		Casuarinaceae	Tree	?	1500	
125	<i>Cedrela toona</i> Roxb. et Rottl.		Meliaceae	Tree	Gokarna	1400	Tooni
126	<i>Celtis australis</i> Linn.		Ulmaceae	Tree	Nagarjun	1500	Khari
127	<i>Centella asiatica</i> (Linn.) Urban in Maritus	<i>Hydrotcotyl asiatica</i> Linn.	Umbelliferae	Herb	Sundarijal	1500	
128	<i>Centipeda minima</i> (Linn.) A. Br. et Asch.	<i>Centipeda orbicularis</i> Lour.	Compositae	Herb	Gokarna	1500	
129	<i>Centranthera nepalensis</i> D. Don	<i>Centranthera hispida</i> Br. Hook. f.	Scrophulariaceae	Herb	Nagarjun	1700	
130	<i>Cerastium grandiflorum</i> (Buch.-Ham. ex D. Don) Edgew. Et Hook.		Caryophyllaceae	Herb	Nagarjun	1500	
131	<i>Cerastium holosteoides</i> Fries		Caryophyllaceae	Herb	Nagarjun	1700	
132	<i>Ceropegia longifolia</i> Wall.		Asclepiadaceae	Climber	Shivapuri	1600	
133	<i>Ceropegia pubescens</i> Wall.		Asclepiadaceae	Climber	Shivapuri	2000	Mirke laharo
134	<i>Cestrum elegans</i> Schlecht		Solanaceae	Shrub	Budhanilkantha	1600	
135	<i>Cestrum nocturnum</i> Linn.		Solanaceae	Shrub	Gokarna	1600	Hasina
136	<i>Cestrum parqui</i> L'Herit		Solanaceae	Shrub	Gokarna	1400	
137	<i>Chaerophyllum reflexum</i> Lindl.		Umbelliferae	Herb	Shivapuri	2700	
138	<i>Chamaesyce hirta</i> (Linn.) Mill.	<i>Euphorbia hirta</i> Linn.	Euphorbiaceae	Prostrate herb	Gokarna	1600	Rato lahare ghans
139	<i>Chamaesyce prostrata</i> (Aiton.) Small.	<i>Euphorbia prostrata</i> Aiton.	Euphorbiaceae	Prostrate herb	Sundarijal	1700	Kanike ghans
140	<i>Chenopodium ambrosioides</i> Linn.		Amaranthaceae	Herb	Sundarijal	1300	Rato latte
141	<i>Chikrassia tabularis</i> A. Juss.		Meliaceae	Tree	Nagarjun	1500	
142	<i>Chirita urticaefolia</i> Buch.-Ham. ex D.		Gesneriaceae	Herb	Nagarjun and	1500-2000	Ankhle ghans

	Don				Manichur		
143	<i>Choerospondias axillaris</i> (Roxb.) B. L. Burt & A. W. Hill	<i>Spondias axillaris</i> Roxb.	Anacardiaceae	Tree	Nagarjun and Gokarna	1400-1800	Lapsi
144	<i>Chrysoplenium nepalense</i> D. Don		Saxifragaceae	Herb	Shivapuri	2500	
145	<i>Cinnamomum camphora</i> (Linn.) Sieb.		Lauraceae	Cultivated but naturalised Tree	Shivapuri	2100	Kapur
146	<i>Cinnamomum caudatum</i> Nees in Wall.		Lauraceae	Tree		1600	
147	<i>Cinnamomum glanduliferum</i> (Wall.) Meisn in DC.		Lauraceae	Tree	Gokarna	1400	
148	<i>Cinnamomum tamala</i> (Buch.-Ham.) Nees et Eern.		Lauraceae	Tree	Nagarjun	1500	
149	<i>Cirecaea alpine</i> Linn. subsp. <i>Imaicola</i> (Asch. et Magn.)		Onagraceae	Herb	Shivapuri	2200	
150	<i>Cirsium argyranthum</i> DC.	<i>Cnicus argyranthum</i> DC.	Compositae	Thistle	Gokarna and Nagarjun	1300-1500	
151	<i>Cirsium wallichii</i> DC.	<i>Cnicus wallichii</i> Hook. f.	Compositae	Thistle	Gokarna	1500	Thakal
152	<i>Cissampelos pareira</i> Linn.		Menispermaceae	Climber	Manichur	1800	Batule pat
153	<i>Clerodendron fragrans</i> Ventenat		Verbenaceae	Shrub	Nagarjun	1300	
154	<i>Clerodendron indicum</i> (Linn.) O. Kuntze	<i>Clerodendron siphonanthus</i> R. Brown	Verbenaceae	Shrub	Shivapuri	2100	
155	<i>Clerodendron japonicum</i> (Thunb.) Sweet	<i>Clerodendron squamatum</i> Vahl.	Verbenaceae	Shrub	Gokarna	1300	
156	<i>Cleyera ochracea</i> DC.		Theaceae	Tree	Gokarna and Manichur	1500-2200	Bakal pate
157	<i>Climatis acuminata</i> DC.		Ranunculaceae	Climber	Sivapuri	2000	
158	<i>Climatis buchananiana</i> DC.		Ranunculaceae	Climber	Sivapuri	1800	Junge lahara
159	<i>Climatis connata</i> DC.		Ranunculaceae	Climber	Sivapuri	2400	
160	<i>Climatis gouriana</i> Roxb.		Ranunculaceae	Climber	Sivapuri	1800	Junge lahara
161	<i>Climatis grewiaeflora</i> DC.		Ranunculaceae	Climber	Nagarjun and Manichur	1500 to 1800	
162	<i>Climatis Montana</i> Buch-Ham. ex DC.		Ranunculaceae	Climber	Sivapuri	1800	Junge lahara
163	<i>Climatis smilacifolia</i> Wall.		Ranunculaceae	Climber	Nagarjun	1500	
164	<i>Climatis tortuosa</i> Wall. ex Fischer		Ranunculaceae	Climber	Sivapuri	1800	
165	<i>Clinopodium longicaule</i> Benth. in Wall.	<i>Calamintha</i>	Labiatae	Slender	Nagarjun and	1400-2300	Pipermint

		<i>longicaulis</i> Benth.		herb	Manichur		
166	<i>Clinopodium umbrosum</i> (M. B.) C. Koch in <i>Linnaea</i>	<i>Calamintha umbrosa</i> Fish. et Mey	Labiatae	Prostrate herb	Gokarna and Nagarjun	1300-2000	
167	<i>Cocculus laurifolia</i> DC.		Menispermaceae	Shrub or Tree	Nagarjun	1500	
168	<i>Cochlianthus gracilis</i> Benth.		Leguminosae	Twining herb	Baghdwar	2300	Khosre laharo
189	<i>Codariocalyx motorium</i> (Houtt.) Ohashi	<i>Desmodium gyrans</i> (Linn. f.) DC.	Leguminosae	Shrub	Shivapuri	1700	
170	<i>Codonopsis inflata</i> Hook. f. et Thoms.		Campanulaceae	Herb	Shivapuri	2200	
171	<i>Codonopsis purpurea</i> Wall. in Roxb.		Campanulaceae	Herb	Shivapuri	2200	
172	<i>Colebrookea oppositifolia</i> Sm.	<i>Calamintha umbrosa</i> Fish. et Mey	Labiatae	Shrub	Gokarna and Nagarjun	1300-1400	Dhasure
173	<i>Coleus forskholii</i> (Willd.) Briq.	<i>Coleus barbatus</i> (Andr.) Benth.	Labiatae	Herb	Nagarjun	1500	
174	<i>Colquhounia coccinea</i> Willd.		Labiatae	Shrub	Sundarijal and Manichur	1700-2200	Sano tushare
175	<i>Combretum chinense</i> Roxb.		Combretaceae	Shrub	Nagarjun	1500	
176	<i>Conyza japonica</i> (Thunb.) Less.		Compositae	Herb	Gokarna	1300	
177	<i>Conyza stricta</i> Willd.		Compositae	Herb	Gokarna and Nagarjun	1300-1500	
178	<i>Coralloidiscus lanuginosus</i> (DC.) Burt. In Gard.	<i>Didissandra lanuginosa</i> (DC.) C. B. Clarke	Gesneriaceae	Herb	Sundarijal	1600	
179	<i>Coriaria nepalensis</i> Wall.		Coriariaceae	Shrub	Shivapuri	1500	Machhino
180	<i>Cornus oblonga</i> Wall. in Roxb.		Cornaceae	Tree	Nagarjun	1500	
181	<i>Corydalis chaerophylla</i> DC.		Fumariaceae	Herb	Baghdwar	2400	Okhre ghans
182	<i>Corydalis longipes</i> DC.	<i>Corydalis sibirica</i> Pers.	Fumariaceae	Herb	Baghdwar	2300	
183	<i>Corylus ferox</i> Wall.		Corylaceae	Tree	Nagarjun	1700	
184	<i>Cotoneaster acuminata</i> Lindl.		Rosaceae	Shrub	Baghdwar	2700	Dhalke phul
185	<i>Cotoneaster affinis</i> Lindl.	<i>Cotoneaster bacillaris</i> var. <i>affinis</i> (Lindl.) hook. f.	Rosaceae	Shrub	Shivapuri	2800	Kause phul
186	<i>Cotoneaster microphyllus</i> Wall. ex Lindl.		Rosaceae	Shrub	Shivapuri	2000	
187	<i>Cotula anthemoides</i> Linn.		Compositae	Herb	Sundarijal	1600	
188	<i>Cotylanthera paucisquama</i> Cl. in Hook. f.		Gentianaceae	Herb	Shivapuri	1800	
189	<i>Craniotome versicolor</i> Reichb.	<i>Craniotome furcata</i>	Labiatae	Herb	Nagarjun and	1400-2400	Batuli silam

		(Link.) O. Kuntze			Shivapuri		
190	<i>Crassocephalum crepidioides</i> (Benth.) S. Moore		Compositae	Herb	Manichur	2200	
191	<i>Cratava narvala</i> Buch.-Ham.	<i>Cratava religiosa</i> Forst.	Capparidaceae	Tree	Nagarjun	1500	Siplikan
192	<i>Crotolaria albida</i> Heyne ex Roth.		Leguminosae	Shrub	Nagarjun	1800	Bhendi phul
193	<i>Crotolaria bialata</i> Schrank	<i>Crotolaria alata</i> Ham. ex D. Don	Leguminosae	Shrub	Nagarjun	1800	
194	<i>Crotolaria cystisoides</i> Roxb. ex DC.	<i>Crotolaria psoralioides</i> D. Don	Leguminosae	Shrub	Manichur	2000	Silsile
195	<i>Crotolaria nana</i> Burm.		Leguminosae	Herb	Gokarna	1500	
196	<i>Crotolaria sessiliflora</i> Linn.		Leguminosae	Herb	Sundarijal	1400	
197	<i>Crotolaria spectabilis</i> Roth.	<i>Crotolaria eschenaultii</i> DC.	Leguminosae	Shrub	Shivapuri	2000	Chin chine
198	<i>Cryptolepis buchannani</i> Roem. ex Sch.		Asclepiadaceae	Climbing shrub	Gokarna	1300	
199	<i>Cuphia procumbens</i> Cav.		Lythraceae	Herb	Shivapuri	1500	
200	<i>Cuscuta reflexa</i> Pl.		Cuscutaceae	Parasitic twinning herb	Baghdwar	2300	
201	<i>Cyathula tomentosa</i> (Roth.) Moquin		Amaranthaceae	Straggling herb or shrub	Nagarjun	1300	
202	<i>Cynanchum glaucum</i> Wall. in Wight		Asclepiadaceae	Herb	Shivapuri	1300	
203	<i>Cynanchum vincetoxicum</i> Pers.		Asclepiadaceae	Herb	Shivapuri	1900	
204	<i>Cynoglossum lanceolatum</i> Forsk.	<i>Cynoglossum micranthum</i> Desf.	Boraginaceae	Herb	Nagarjun	1500	Kuro
205	<i>Cynoglossum zeylanicum</i> Thunb. ex Lehm.	<i>Cynoglossum furcatum</i> Wall. ex Roxb.	Boraginaceae	Herb	Nagarjun	1500	
206	<i>Daphne bholua</i> Buch.-Ham. ex D. Don	<i>Daphne cannabina</i> Wall.	Thymelaeaceae	Shrub	Manichur	2200	Kagat pate
207	<i>Daphniphyllum himalayens</i> Muell.-Arg. In DC.		Daphniphyllaceae	Tree	Shivapuri	1900	Rakchan
208	<i>Datura metel</i> Linn.		Solanaceae	Herb or shrub	Shivapuri	1500	Kalo dhaturu
209	<i>Datura stramonium</i> Linn.		Solanaceae	Herb or shrub	Gokarna	1300	Dhaturu

210	<i>Datura suaveolens</i> Humb. Et Bonpl. Ex Willd.		Solanaceae	Herb	Shivapuri	1500	Dhaturo
211	<i>Debregeasia longifolia</i> (Burm. f.) Wedd. In DC.	<i>Debregeasia velutina</i> Gaud.	Urticaceae	Shrub or tree	Gokarna	1500	Tushare
212	<i>Delphinium altissimum</i> Wall.		Rannunculaceae	Herb	Nagarjun	1400	Bishadi ghans
213	<i>Delphinium denudatum</i> Wall. ex Hook. f.		Rannunculaceae	Herb	Shivapuri	1400	
214	<i>Delphinium stapeliosum</i> Bruhl.		Rannunculaceae	Herb	Shivapuri	2700	
215	<i>Desmodium concinnum</i> DC.		Leguminosae	Shrub	Nagarjun	1900	
216	<i>Desmodium confertum</i> DC.		Leguminosae	Shrub	Sundarijal	1600	
217	<i>Desmodium elegans</i> DC.		Leguminosae	Shrub	Shivapuri	2000	
218	<i>Desmodium floribundum</i> G. Don		Leguminosae	Shrub	Shivapuri	2100	Bhatmase
219	<i>Desmodium gangeticum</i> (Linn.) DC.		Leguminosae	Shrub	Shivapuri	1600	
220	<i>Desmodium heterocarpon</i> (Linn.) DC.		Leguminosae	Shrub	Gokarna and Nagarjun	1300-1800	
221	<i>Desmodium laxiflorum</i> DC.		Leguminosae	Shrub	Nagarjun	1600	
222	<i>Desmodium microphyllum</i> DC.		Leguminosae	Shrub	Gokarna	1350	Bute kanike
223	<i>Desmodium oxyphyllum</i> DC.		Leguminosae	Herb	Nagarjun	1500	Gahare ghans
224	<i>Desmodium sequax</i> Wall.		Leguminosae	Shrub	Kakani	2000	
225	<i>Desmodium triflorum</i> (Linn.) DC.		Leguminosae	Herb or shrub	Gokarna	1350	
226	<i>Deutzia staminea</i> R. Br. ex Wall.		Hydrangeaceae	Shrub	Shivapuri	1500	
227	<i>Dicentra scandens</i> (D. Don) Walp.		Fumariaceae	Trailing herb	Shivapuri	2400	Bichkane
228	<i>Dichroa febrifuga</i> Lour.		Hydrangeaceae	Shrub	Nagarjun and Manichur	1500-1900	Ganaune pat
229	<i>Dichrocephala integrifolia</i> (Linn. f.) O. Kuntze	<i>Dichrocephala latifolia</i> DC.	Compositae	Herb	Gokarna	1600	
230	<i>Dicliptera bupleuroides</i> Nees in Wall	<i>Dicliptera roxburghiana</i> Nees var. <i>bupleuroides</i> (Nees) C. B. Clarke	Acanthaceae	Herb	Shivapuri	1700	
231	<i>Didymocarpus cinereus</i> D. Don		Gesneriaceae	Herb	Sundarijal	1500	
232	<i>Didymocarpus oblongus</i> Wall. ex D. Don		Gesneriaceae	Herb	Shivapuri	2300	
233	<i>Didymocarpus pedicellatus</i> R. Br.		Gesneriaceae	Herb	Shivapuri	1900	
234	<i>Didymocarpus villosus</i> D. Don		Gesneriaceae	Herb	Shivapuri	2200	
235	<i>Diplomorpha canescens</i> (Meissn.) C. A. Meissner		Thymelaeaceae	Shrub	Shivapuri	2200	Phurke pate

236	<i>Dipsacus mitis</i> D. Don	<i>Dipsacus inermis</i> Wall.	Dipsacaceae	Herb	Shivapuri	2700	Mula pat
237	<i>Dobinia vulgaris</i> Buch.-Ham. ex D. Don		Aceraceae	Shrub	Shivapuri	1700	
238	<i>Dodecadenia grandiflora</i> Nees in Wall.		Lauraceae	Tree	Borlang bhanjyang	2600	
239	<i>Drosera peltata</i> Smith in Willd.		Droseraceae	Herb	Shivapuri	1500	Pamga
240	<i>Drymeria diantra</i> Blume		Caryophyllaceae	Herb	Sundarijal	1700	
241	<i>Duchesnea indica</i> (Andr.) Focke	<i>Fragaria indica</i> Andr.	Rosaceae	Herb	Gokarna	1400	Sarpa ko kaphal
242	<i>Dysophylla auricularia</i> (Linn.) Blume		Labiatae	Slender herb	Nagarjun	1400	
243	<i>Eclipta prostrate</i> Linn.	<i>Eclipta alba</i> Hassk.	Compositae	Herb	Gokarna	1600	
244	<i>Edgeworthia gardneri</i> (Wall.) Meissner		Thymelaeaceae	Shrub	Shivapuri	2200	Argeli
245	<i>Ehretia acuminata</i> R. Br.		Boraginaceae	Tree	Gokarna	1400	Seto lodho
246	<i>Ehretia macrophyla</i> Wall. ex Roxb.		Boraginaceae	Tree	Shivapuri	1600	Thulo lodho
247	<i>Elaeagnus conferta</i> Roxb.	<i>Elaeagnus latifolia</i> Linn.	Elaeagnaceae	Shrub	Shivapuri	1900	Madilo
248	<i>Elaeocarpus sphaericus</i>		Elaeocarpaceae	Tree	Cultivated and naturalised at Sundarijal	1500	Rudrakshya
249	<i>Elatostema lineolatum</i> Wight		Urticaceae	Herb	Shivapuri	2000	
250	<i>Elatostema platyphyllum</i> Wedd.		Urticaceae	Herb	Nagarjun	1500	Sano gagleto
251	<i>Elatostema pusillum</i> C. B. Clarke		Urticaceae	Herb	Shivapuri	2200	
252	<i>Elatostema sessile</i> Forster		Urticaceae	Herb	Baghdwar	2500	
253	<i>Elephanthopus scaber</i> Linn.		Compositae	Herb	Nagarjun	1500	
254	<i>Elsholtzia blanda</i> Benth.		Labiatae	Herb	Nagarjun and Shivapuri	1500-2100	Ban silam
255	<i>Elsholtzia flava</i> Benth.		Labiatae	Shrub	Shivapuri	2400	Ban silam
256	<i>Elsholtzia incise</i> Benth.		Labiatae	Herb	Nagarjun	1500	Ban silam
257	<i>Elsholtzia pilosa</i> Benth.		Labiatae	Herb	Shivapuri	2300	
258	<i>Elsholtzia strobilifera</i> Benth.		Labiatae	Herb	Nagarjun	2000	
259	<i>Embelia nagushia</i> D. Don		Myrsinaceae	Climber or small tree	Shivapuri	1800	Amilo ghans
260	<i>Emilia sonchifolia</i> (Linn.) DC.		Compositae	Herb	Shivapuri	1500	
261	<i>Englehardtia spicata</i> Blume		Juglandaceae	Tree	Gokarna	1400	Mauwa
262	<i>Epilobium cylindricum</i> (D. Don) C. B. Clarke	<i>Epilobium roseum</i> var <i>cylindricum</i> (D.	Onagraceae	Herb	Kakani	1600	

		Don) C. B. Clarke					
263	<i>Eranthemum pulchellum</i> Andrews.	<i>Eranthemum nervosum</i> (Vahl.) R. Br.	Acanthaceae	Stragglng shrub	Shivapuri	1700	Nil gathe
264	<i>Erechtites valerianaefolia</i> DC.		Compositae	Herb	Gokarna	1400	
265	<i>Erigeron alpinus</i> Linn.		Compositae	Herb	Nagarjun	2000	
266	<i>Erigeron bellidiodes</i> (D. Don) Bentham		Compositae	Herb	Nagarjun	1700	
267	<i>Erigeron floribundus</i> (H. B. K.) Sch.		Compositae	Herb	Gokarna	1300	
268	<i>Eriobotrya dubia</i> Dcne.		Rosaceae	Tree	Sundarijal	1700	Jure kaphal
269	<i>Eriobotrya elliptica</i> Lindl.		Rosaceae	Tree	Nagarjun	2000	Maya
270	<i>Eriobotrya japonica</i> Lindl.		Rosaceae	Tree	Gokarna	1400	
271	<i>Eriosema himalaicum</i> Ohashi	<i>Crotolaria tuberosa</i> Hamilt. Ex D. Don	Leguminosae	Herb or shrub	Shivapuri	1800	
272	<i>Erythrina arborescens</i> Roxb.		Leguminosae	Shrub or tree	Nagarjun	1600	Kimsuka phul
273	<i>Euouymus echinatus</i> Wall. in Roxb.		Celastraceae	Climbing epiphyte	Manichur and Borlang bhanjyang	1900-2600	
274	<i>Euouymus grandiflorus</i> Wall. in Roxb.		Celastraceae	Shrub or tree	Shivapuri	1600	Sano jure mayal
275	<i>Euouymus hamiltonianus</i> Wall. in Roxb.		Celastraceae	Tree	Gokarna	1500	Ban chitu
276	<i>Euouymus pendulus</i> Wall. in Roxb.		Celastraceae	Shrub or tree	Shivapuri	1600	
277	<i>Euouymus tingens</i> Wall. in Roxb.		Celastraceae	Shrub or tree	Shivapuri	1800	Sim mayu
278	<i>Euouymus vagans</i> Wall. in Roxb.		Celastraceae	Epiphytic shrub	Shivapuri	1600	
279	<i>Eupatorium adenophorum</i> Spreng.	<i>Eupatorium glandulosum</i> H. B. K.	Compositae	Herb	Nagarjun and Manichur	1600-2000	
280	<i>Euphorbia heterophylla</i> Linn.		Euphorbiaceae	Herb	Nagarjun	1600	
281	<i>Euphorbia royleana</i> Boiss. In DC.		Euphorbiaceae	Shrub	Shivapuri	1600	
282	<i>Eurya acuminata</i> DC.		Theaceae	Tree	Sundrijal and Shivapuri	1400-2300	Jhingane
283	<i>Eurya cerasifolia</i> (D. Don) Kobuski	<i>Diospyros cerasifolia</i> D. Don	Theaceae	Tree	Manichur and Shivapuri	2000-2200	
284	<i>Eurya japonica</i> Thunb. sensu Dyer		Theaceae	Shrub or tree	Shivapuri	1700	
285	<i>Fagopyrum dibotrys</i> (D. Don) Hara	<i>Fagopyrum cymosus</i>	Polygonaceae	Herb	Sundarijal	1300	

		(Trev.) Meisn					
286	<i>Fagopyrum esculentum</i> Moench		Polygonaceae	Herb	Escape from cultivation at Sundarijal	1300	Phapar
287	<i>Ficus bengalensis</i> Linn.		Moraceae	Tree	Cultivated at Budhanilkantha	1500	Bar
288	<i>Ficus elastica</i> Linn.		Moraceae	Tree	Cultivated at Gokarna	1400	Rabar
289	<i>Ficus hederacea</i> Roxb.	<i>Ficus scandens</i> Roxb.	Moraceae	Scandent shrub	Cultivated at Gokarna	1400	
290	<i>Ficus neriifolia</i> J. E. Smith in Rees	<i>Ficus nemoralis</i> Wall.	Moraceae	Tree	Gokarna	1400	Dudhilo
291	<i>Ficus religiosa</i> Linn.		Moraceae	Tree	Cultivated at Gokarna	1400	Pipal
292	<i>Ficus sarmentosa</i> Buch.-Ham. ex J. E. Smith in Rees	<i>Ficus foveolata</i> Wall. ex Miz.	Moraceae	Climber	Gokarna	1300	Ban timila
293	<i>Fraxinus floribunda</i> Wall. in Roxb.		Oleaceae	Tree	Nagarjun and Shivapuri	1500-2000	Lankuri
294	<i>Fumaria vaillantii</i> Loiseleur		Fumariaceae	Herb	Manichur	2150	Dhukure
295	<i>Galinsoga ciliate</i> (Raf.) Blake		Compositae	Herb	Shivapuri	1800	
296	<i>Galinsoga parviflora</i> Cav.		Compositae	Herb	Shivapuri	2700	Chitlange ghans
297	<i>Galium acutum</i> Edgew.		Rubiaceae	Prostrate herb	Shivapuri	2000	
298	<i>Galium aparine</i> Linn.		Rubiaceae	Climbing herb	Manichur	2000	
299	<i>Galium asperifolium</i> Wall. ex Roxb.	<i>Galium mollugo</i> Linn., sensu	Rubiaceae	Herb	Shivapuri	1600	
300	<i>Galium elegans</i> Wall. ex Roxb.	<i>Galium rotundifolium</i> Linn., sensu	Rubiaceae	Herb	Shivapuri	1700	
301	<i>Galium hirtifolium</i> Req. ex DC.	<i>Galium mollugo</i> Linn., sensu	Rubiaceae	Herb	Nagarjun	1800	
302	<i>Gaultheria fragrantissima</i> Wall. in Asiat.		Ericaceae	Shrub	Nagarjun and Manichur	1500-2100	Dhasingare, Padkine
303	<i>Geniosporum coloratum</i> (D. Don) O. Kuntze	<i>Geniosporum strobiliferum</i> Wall.	Labiatae	Herb	Nagarjun	1600	
304	<i>Gentiana capitata</i> Buch.-Ham. ex D. Don		Gentianaceae	Herb	Manichur and Shivapuri	2100-2700	Hans phul
305	<i>Gentiana pedicellata</i> (D. Don) Wall. ex		Gentianaceae	Herb	Nagarjun	1700	

	Griseb						
306	<i>Geranium nepalense</i> Sweet		Geraniaceae	Herb	Nagarjun and Manichur	1500-2300	
307	<i>Gerbera maxima</i> (D. Don) Beauverd	<i>Gerbera macrophylla</i> Benth.	Compositae	Herb	Shivapuri	2100	
308	<i>Girardinia palmate</i> (Forsk.) Gaudich	<i>Girardinia heterophylla</i> Decne.	Urticaceae	Herb	Nagarjun	1700	Bhangre sisnu
309	<i>Glochidion velutinum</i> Wight.		Euphorbiaceae	Tree	Gokarna	1300	
310	<i>Gnaphalium hypoleucum</i> DC.		Compositae	Herb	Gokarna	1400	
311	<i>Gnaphalium luteo-album</i> Linn.	<i>Gnaphalium affine</i> D. Don	Compositae	Herb	Gokarna	1400	Kairo jhar
312	<i>Gonostegia hirta</i> (Bl.) Miq.	<i>Pouzolzia hirta</i> (Bl.) Hassk.	Urticaceae	Herb	Gokarna and Manichur	1300-2000	Mas lahare
313	<i>Gossypium herbaceum</i> Linn.		Malvaceae	Shrub	An escape at Sundrijal	1500	Kapas
314	<i>Gouania nepalensis</i> Wall. in Roxb.		Rhamnaceae	Climber	Shivapuri	1800	
315	<i>Grangea maderspatana</i> (Linn.) Poir.		Compositae	Herb	Shivapuri	1500	
316	<i>Grevillea robusta</i> A. Cunn. Ex R. Br.		Proteaceae	Tree	Cultivated at Budhanilkantha	1300	Kainyo phul
317	<i>Grewia asiatica</i> Linn.		Tiliaceae	Tree	Shivapuri	1500	
318	<i>Grewia oppositifolia</i> Ham. ex Roxb.		Tiliaceae	Tree	Nagarjun	1600	Syal phusre
319	<i>Guizotia abyssinica</i> Cass.		Compositae	Herb	An escape at Shivapuri	1500	
320	<i>Gynodropsis pentaphylla</i> DC.		Capparidaceae	Herb	Shivapuri	1500	
321	<i>Gynura cusimbua</i> (D. Don) S. Moore	<i>Gynura angulosa</i> DC.	Compositae	Herb	Manichur	2000	
322	<i>Hedera nepalensis</i> K. Koch.	<i>Hedera helix</i> Roxb.	Araliaceae	Climber	Gokarna and Manichur	1400-2400	
323	<i>Hedyotis corymbosa</i> (Linn.) Lamark	<i>Oldenlandia corymbosa</i> Linn.	Rubiaceae	Herb	Gokarna	1400	
324	<i>Hedyotis diffusa</i> Willd.	<i>Oldenlandia diffusa</i> (Willd.) Roxb.	Rubiaceae	Herb	Gokarna	1400	
325	<i>Hedyotis gracilis</i> Wall. in Roxb.	<i>Oldenlandia gracilis</i> (Wall.) DC.	Rubiaceae	Herb	Nagarjun	2000	
326	<i>Hedyotis lineata</i> Roxb.	<i>Oldenlandia gracilis</i> (Wall.) DC.	Rubiaceae	Herb	Gokarna	1400	
327	<i>Hedyotis paniculata</i> (Linn.) Dence. ex Kurtze	<i>Oldenlandia paniculata</i> Linn.	Rubiaceae	Herb	Sundarijal	1600	
328	<i>Hedyotis scandens</i> Roxb. ex D. Don		Rubiaceae	Climber	Nagarjun and	1500-1900	Dudhe laharo

					Sundarijal		
329	<i>Helixanthera ligustrina</i> (Wall.) Danser	<i>Loranthus ligustrinus</i> Wall. in Roxb.	Loranthaceae	Semiparasitic shrub	Nagarjun	1400	Ainjeru
330	<i>Hemenopogon parasiticus</i> Wall. in Roxb.		Rubiaceae	Epiphytic shrub	Manichur	2200	Gabre kath
331	<i>Hemiphragma heterophyllum</i> Wall.		Scrophulariaceae	Prostrate herb	Manichur	2300	
332	<i>Heracleum candicans</i> Wall. ex DC.		Umbelliferae	Herb	Shivapuri	2400	
333	<i>Heracleum nepalense</i> D. Don		Umbelliferae	Herb	Shivapuri	2600	
334	<i>Herpetospermum pedunculatum</i> (Ser.) C. B. Clarke	<i>Herpetospermum caudigerum</i> Wall. ex C. B. Clarke	Onagraceae	Herb	Shivapuri	2200	
335	<i>Hibiscus manihot</i> Linn.		Malvaceae	Herb	Shivapuri	2000	Ban lasun
336	<i>Holboellia latifolia</i> Wall.		Lardizabalaceae	Climber	Shivapuri	1400	Guphala
337	<i>Holmskiodia sanguinea</i> Retz.		Verbenaceae	Shrub	Shivapuri	2000	Jhule phul
338	<i>Houttuynia cordata</i> Thunb.		Saururaceae	Herb	Manichur	1900	Gane
339	<i>Hoya lanceolata</i> Wall. ex D. Don		Asclepiadaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	1500	
340	<i>Hoya longifolia</i> Wall. ex Wight		Asclepiadaceae	Epiphytic shrub	Shivapuri	1500	
341	<i>Hydrangia anomala</i> D. Don	<i>Hydrangia altissima</i> Wall.	Hydrangeaceae	Climber	Shivapuri	1800	Bauni kath
342	<i>Hydrangia aspara</i> D. Don		Hydrangeaceae	Shrub	Nagarjun	1700	Hansaraj, Firfire ghans
343	<i>Hydrangia heteromalla</i> D. Don	<i>Hydrangia vestita</i> Wall.	Hydrangeaceae	Shrub or tree	Shivapuri	2700	Phusre kath
344	<i>Hydrocotyl nepalensis</i> Hook.	<i>Hydrocotyl javanica</i> Thunb. sensu	Umbelliferae	Herb	Nagarjun and Manichur	1600-2100	
345	<i>Hydrocotyl podantha</i> Molkenboer	<i>Hydrocotyl javanica</i> var <i>podantha</i> (Molk.) C. B. Clarke	Umbelliferae	Herb	Shivapuri	2000	
346	<i>Hydrocotyl sibthorpiodes</i> Lamarck	<i>Hydrocotyl rotundifolia</i> Roxb. ex DC.	Umbelliferae	Herb	Sundarijal	1400	
347	<i>Hyoscyamus niger</i> Linn.		Solanaceae	Herb	Naturalised at Tarebhir	1800	Bajar bhang
348	<i>Hypericum elodeoides</i> Choisy in DC.		Hypericaceae	Herb	Shivapuri	1600	
349	<i>Hypoestes triflora</i> (Forsk.) Roemer et		Acanthaceae	Herb	Nagarjun	1300	Sim kuro

	Shultes						
350	<i>Ilex dipyrrena</i> Wall.		Aquifoliaceae	Tree	Shivapuri	2300	Seto khasru
351	<i>Ilex doniana</i> DC.	<i>Ilex excels</i> Wall. ex Hook.	Aquifoliaceae	Tree	Gokarna	1300	Punwale
352	<i>Ilex umbellulata</i> (Wall.) Loesener	<i>Ilex sulcata</i> Wall. ex Hook.	Aquifoliaceae	Tree	Sundarijal	1500	
353	<i>Indigofera bracteata</i> Grah. ex Baker		Leguminosae	Herb or shrub	Shivapuri	2400	
354	<i>Indigofera cylindracea</i> Wall. ex Baker		Leguminosae	Shrub	Shivapuri	1800	Rato mirmire, Phusro ghans
355	<i>Indigofera dosua</i> Buch. Ham. ex D. Don		Leguminosae	Shrub	Nagarjun	1500	
356	<i>Indigofera hebetata</i> Benth. ex Baker		Leguminosae	Shrub	Shivapuri	2100	
357	<i>Inula cappa</i> DC.		Compositae	Shrub	Nagarjun and Manichur	1500-1800	
358	<i>Inula rubricaulis</i> Benth. ex C. B. Clarke		Compositae	Shrub	Kakani	1800	
359	<i>Ipomea purpurea</i> (Linn.) Roth.		Convolvulaceae	Climber	Nagarjun	1300	
360	<i>Ipomea quamoclit</i> Linn.		Convolvulaceae	Climber	Nagarjun	1300	
361	<i>Ixeris gracilis</i> (DC.) Stebbins	<i>Lactuca gracilis</i> DC.	Compositae	Herb	Gokarna	1400	
362	<i>Ixeris polycephala</i> Cass.	<i>Lactuca polycephala</i> Benth. et Hook. f.	Compositae	Herb	Shivapuri	1450	
363	<i>Ixeris sagittarioides</i> (C. B. Clarke) Stebbins	<i>Lactuca sagittarioides</i> C. B. Clarke	Compositae	Herb	Nagarjun	2800	
364	<i>Jasminum dispernum</i> Wall. in Roxb.		Oleaceae	Climbing shrub	Shivapuri	1800	Lahare jai
365	<i>Jasminum heterophyllum</i> Roxb.		Oleaceae	Shrub	Nagarjun	1500	Ban jai
366	<i>Jasminum humile</i> Linn.		Oleaceae	Shrub	Nagarjun	1500	Jai
367	<i>Jasminum officinale</i> Linn.		Oleaceae	Climbing shrub	Shivapuri	2700	
368	<i>Jatropha curcas</i> Linn.		Euphorbiaceae	Shrub	Cultiated as hedge at Gokarna	1400	Sajiwan
369	<i>Juglans regia</i> Linn.		Juglandaceae	Tree	Nagarjun	1500	Okhar
370	<i>Justicia procumbens</i> Linn. var. <i>simplex</i> (D. Don) Yamazaki	<i>Justicia simplex</i> D. Don	Acanthaceae	Herb	Nagarjun and Mulkharka	1300-1800	
371	<i>Kalanchoe integra</i> (Medik.) O. K. Rev.	<i>Kalanchoe spathulata</i> DC.	Crassulaceae	Succulent herb	Gokarna	1300	

372	<i>Lactuca macrorhiza</i> Hook. f.		Compositae	Herb	Shivapuri	2700	
373	<i>Laggera alata</i> (D. Don) Schulz.- Bip. ex Oliver		Compositae	Herb	Gokarna	1400	
374	<i>Lamium amplexicaule</i> Linn.		Labiatae	Herb	Manichur	2200	
375	<i>Lantana camara</i> Linn.		Verbenaceae	Shrub	Naturalised at Nagarjun	1500	Gandhe phul
376	<i>Laportea terminalis</i> Wight.		Urticaceae	Herb	Baghdwar	2500	Sisnu
377	<i>Lathyrus aphaca</i> Linn.		Leguminosae	Herb	Naturalised at Nagarjun	1500	Bahabulba
378	<i>Lathyrus satuvus</i> Linn.		Leguminosae	Herb	Naturalised at Gokarna	1500	Khesari
379	<i>Lecanthus peduncularis</i> (Royle) Wedd. In DC.	<i>Lecanthus wightii</i> Wedd.	Urticaceae	Herb	Mulkharka	1900	Khole jhar
380	<i>Leea aspera</i>		Vitaceae	Shrub	Nagarjun	2200	
381	<i>Lepidagathis incurva</i> D. don	<i>Lepidagathis hyaline</i> Nees	Acanthaceae	Herb	Nagarjun	1400	
382	<i>Leptodermis lanceolata</i> Wall. in Roxb.		Rubiaceae	Shrub	Shivapuri	1800	
383	<i>Lepyrodiclis glandulosa</i> (Benth. Ex G. Don) H.Obha	<i>Arenaria benthami</i> Edgew.	Caryophyllaceae	Herb	Shivapuri	1400	
384	<i>Lespedeza eriocarpa</i> DC.		Leguminosae	Shrub	Shivapuri	1700	
385	<i>Leucas cephalotes</i> (Roth.) Spreng.		Labiatae	Herb	Gokarna	1400	
386	<i>Leucas ciliate</i> Benth. in Wall.		Labiatae	Herb	Shivapuri	2200	Drona puspa
387	<i>Leucas millissima</i> Wall.		Labiatae	Stragglng herb	Nagarjun	1600	
388	<i>Leucomeris spectabilis</i> D. Don		Compositae	Herb	Shivapuri	1700	
389	<i>Leucosceptrum canum</i> Sm.		Labiatae	Tree	Nagarjun and Shivapuri	1800-2300	Bhasure
390	<i>Leycesteria Formosa</i> Wall. in Roxb.		Caprifoliaceae	Shrub	Shivapuri	2300	Patpate
391	<i>Ligustrum confusum</i> Decaisne		Oleaceae	Shrub	Shivapuri	2100	Kanike phul
392	<i>Ligustrum indicum</i> (Lour.) Merrill	<i>Ligustrum nepalense</i> Wall.	Oleaceae	Shrub	Sundarijal	1300	Kanike phul
393	<i>Lindenbergia grandiflora</i> (Hamilt.) Benth.		Scrophulariaceae	Rambling herb	Nagarjun and Sundarijal	1500-1800	Bhendi phul
394	<i>Lindenbergia indica</i> (Linn.) O. Kuntze	<i>Lindenbergia urticaefolia</i> Lehm.	Scrophulariaceae	Herb	Sundarijal	1500	
395	<i>Lindera nacusua</i> (D. Don) Merrill	<i>Lindera bifaria</i> (Nees) Benth. ex Hook. f.	Lauraceae	Tree	Nagarjun and Bahgdwar	1500-2100	

396	<i>Lindera neesiana</i> (Nees) Kurtze	<i>Lindera bifaria</i> (Nees) Benth. ex Hook. f.	Lauraceae	Tree	Shivapuri	1800	Siltimur
397	<i>Lindera pulcherrima</i> (Nees) Benth. ex Hook. f.		Lauraceae	Tree	Manichur	2600	Phusre
398	<i>Lippia nodiflora</i> (Linn.) L. C. Richard ex Michaux		Verbenaceae	Creeping herb	Nagarjun	1300	
399	<i>Lithocarpus spicata</i> (Smith) Rehd.	<i>Quercus spicata</i> Smith	Fagaceae	Tree	Nagarjun	2000	Arkhaule
400	<i>Litsea cubeba</i> (Lour.) Pers.	<i>Litsea citrate</i> Bl.	Lauraceae	Tree	Shivapuri	1500	
401	<i>Litsea lancifolia</i> Roxb. ex Wall. sensu Hook. f.		Lauraceae	Tree	Gokarna and Shivapuri	1300-2500	
402	<i>Litsea oblonga</i> (Wall.) Hook. f.	<i>Litsea citrate</i> Bl.	Lauraceae	Tree	Nagarjun	1500	Paheli
402	<i>Litsea sericea</i> (Nees) Hook. f.	<i>Litsea citrate</i> Bl.	Lauraceae	Tree	Shivapuri	2200	Paheli
403	<i>Lobelia chinensis</i> Lour.	<i>Lobelia radicans</i> Thunb.	Lobeliaceae	Herb	Shivapuri	1800	
404	<i>Lobelia heuneana</i> Roem. Et shultes	<i>Lobelia trialata</i> Ham.	Lobeliaceae	Herb	Gokarna	1400	
405	<i>Lobelia pyramidalis</i> Wall.		Lobeliaceae	Herb	Manichur and Shivapuri	1800-2700	Eklebir
406	<i>Lonicera angustifolia</i> Wall. ex DC.		Caprifoliaceae	Shrub	Shivapuri	2700	
407	<i>Lonicera ligustrina</i> Wall. in Roxb.		Caprifoliaceae	Shrub	Nagarjun	1600	Masinu kanike
408	<i>Lonicera macrantha</i> (D. Don) Spreng.		Caprifoliaceae	Shrub	Shivapuri	2700	Ban juhi
409	<i>Loranthus odoratus</i> Wall. in Roxb.		Loranthaceae	Parasitic shrub	Nagarjun	1500	Ainjeru
410	<i>Loranthus pentapetalus</i> Roxb.		Loranthaceae	Semiparasitic shrub	Nagarjun	1600	Ainjeru
411	<i>Lotus corniculatus</i> Linn.		Leguminosae	Herb	Naturalised at Gokarna	1500	Khesari
412	<i>Luculia gratissima</i> (Wall.) Sweet		Rubiaceae	Shrub	Gokarna and Manichur	1300-2100	
413	<i>Lyonia ovalifolia</i> (Wall.) Drude	<i>Pieris ovalifolia</i> (Wall.) D. Don	Ericaceae	Tree	Nagarjun and Manichur	1400-2000	Angeri
414	<i>Lysimachia alternifolia</i> Wall. in Roxb.		Primulaceae	Herb	Nagarjun and Shivapuri	1500-2100	Butte ghans
415	<i>Lysimachia debilis</i> Wall. in Roxb.	<i>Lysimachia japonica</i> Thunb.	Primulaceae	Herb	Nagarjun	1500	
416	<i>Lysimachia evalvis</i> Wall. in Roxb.		Primulaceae	Herb	Nagarjun	1700	

417	<i>Lysimachia pyramidalis</i> Wall. in Roxb.	<i>Lysimachia japonica</i> Thunb.	Primulaceae	Herb	Gokarna and Nagarjun	1300-1500	
418	<i>Lysionotus serrata</i> D. Don		Gesneriaceae	Epiphytic herb	Gokarna	1300	
419	<i>Machilus bombycina</i> King ex Hook. f.		Lauraceae	Tree	Shivapuri	1300	
420	<i>Machilus duthiei</i> King ex Hook. f.		Lauraceae	Tree	Manichur	2100	
421	<i>Machilus gamblei</i> King ex Hook. f.		Lauraceae	Tree	Shivapuri	1800	Kathe kaulo
422	<i>Machilus gammieana</i> King ex Hook. f.		Lauraceae	Tree	Nagarjun	2100	
423	<i>Machilus odoratissima</i> Nees in Wall.		Lauraceae	Tree	Nagarjun	1500	Gobre kaulo, Kaulo
424	<i>Maclura cochinchinensis</i> (Lour.) Corner	<i>Cudrania javanensis</i> Trec.	Moraceae	Tree	Shivapuri	1800	Damaru, Dewar
425	<i>Macropanax dispermus</i> (Bl.) O. Kuntze	<i>Macropanax oreophilum</i> Miq.	Araliaceae	Tree	Shivapuri	2000	
426	<i>Maesa chisia</i> Buch.-Ham. ex D. Don		Myrsinaceae	Shrub or tree	Shivapuri	1800	Bilauni
427	<i>Maesa macrophylla</i> (Wall.) A. DC.		Myrsinaceae	Shrub	Nagarjun and Shivapuri	1500-2400	Paha phal
428	<i>Magnolia grandiflora</i> Linn.		Magnoliaceae	Tree	Cultivated around Shivapuri	1400	Rukh kamal
429	<i>Mahonia acanthifolia</i> G. Don		Berberiaceae	Shrub or small tree	Shivapuri	1600	Jamane mandro
430	<i>Mahonia nepaulensis</i> DC.	<i>Berberis nepaulensis</i> Spreng.	Berberiaceae	Shrub or small tree	Shivapuri	1600	Jamane mandro
431	<i>Majus dentatus</i> Wall. ex Benth.		Scrophulariaceae	Herb	Gokarna	1300	
432	<i>Majus japonicus</i> (Thunb.) O. Kuntze	<i>Majus rugosus</i> Lour.	Scrophulariaceae	Herb	Gokarna	1300	
433	<i>Majus surculosus</i> D. Don		Scrophulariaceae	Creeping herb	Sundarijal and Manichur	1600-2000	
434	<i>Mallotus nepalensis</i> Muell. Arg. In Linn		Euphorbiaceae	Tree	Nagarjun	1600	
435	<i>Mallotus philippinensis</i> (Lam.) Muell.-Arg.		Euphorbiaceae	Shrub or tree	Gokarna	1400	Sindure
436	<i>Malva sylvestris</i> Linn.		Malvaceae	Shrub	An escape at Sundrijal	1500	
437	<i>Mautia puya</i> (Hook. f.) Wedd.		Urticaceae	Shrub	Nagarjun	1600	
438	<i>Maytenus rufa</i> (Wall.) Hara		Celastraceae	Shrub or tree	Nagarjun	1600	
439	<i>Melastoma malabathricum</i> Linn.		Melastomataceae	Herb	Nagarjun and Manichur	1500-1800	

440	Melastoma normale D. Don		Melastomataceae	Shrub	Shivapuri	1500	
441	Melia axederach Linn.		Meliaceae	Tree	Nagarjun	1400	Bakaino
442	Meliosma dilleniifolia (Wall.) Walp.		Sabiaceae	Shrub or tree	Shivapuri	2000	
443	Meliosma pungens (Wall.) Walp.		Sabiaceae	Tree	Shivapuri	2000	
444	Meliosma simplicifolia (Roxb.) Walp.		Sabiaceae	Tree	Nagarjun	1500	
445	Melilotus albus Medikus ex Desr.		Leguminosae	Herb	Shivapuri	1700	
446	Melissa flava Benth. in Wall.		Labiatae	Herb	Nagarjun	1500	
447	Melothria heterophylla (Lour.) cogn.	Zheneria umbellate (Klein) Thwaites	Onagraceae	Climbing herb	Manichur	2100	Bankakri
448	Mercurialis leiocarpa Sieb. et Zucc.		Euphorbiaceae	Herb	Shivapuri	1600	
449	Michelia champaca Linn.		Magnoliaceae	Tree	Shivapuri	1300	Sun Champ
450	Michelia deltsopa Buch.-Ham.		Magnoliaceae	Tree	Shivapuri	2400	Champ
451	Michelia kisopa Buch.-Ham. ex DC.		Magnoliaceae	Tree	Gokarna	1300	Seto Champ
452	Michelia velutina DC.	Michelia lanuginose Wall.	Magnoliaceae	Tree	Gokarna	1300	
453	Micromeria biflora Benth.		Labiatae	Herb	Nagarjun and Shivapuri	1500-1800	
454	Mimosa rubicaulis Lamarck.		Leguminosae	Shrub	Nagarjun	1500	Boksi ghans
455	Mimulus nepalensis Benth.	Mimulus tenellus Bunge	Scrophulariaceae	Herb	Shivapuri	2100	
456	Mirabilis jalpa Linn.		Plantaginaceae	Herb	Shivapuri	1300	
457	Moghania macrophylla (Wild.) Kuntz.	Flemingia congesta Roxb.	Leguminosae	Shrub	Nagarjun	1500	
458	Moghania strobilifera (Linn.) J. St.-Hilaire ex Jackson	Flemingia strobilifera (Linn.) R. Brown ex Ait. Var bracteata (Roxb.) Baker	Leguminosae	Herb	Nagarjun	2000	
459	Mollugo pentaphylla Linn.	Molligo stricta Linn.	Aizoaceae	Herb	Shivapuri	1400	
460	Monotropa uniflora Linn.		Monotropaceae	Herb	Shivapuri	1700	
461	Morus alba Linn.		Moraceae	Tree	Shivapuri	1800	Kimbu
462	Mosla dianthera (Buch.-Ham.) Maxim.		Labiatae	Herb	Gokarna and Shivapuri	1300-2100	
463	Murrya exotica Linn.		Rutaceae	Shrub to tree	Nagarjun	1400	Kamini
464	Mussaenda macrophylla Wall. in Roxb.		Rubiaceae	Shrub	Nagarjun	1300	Dhobini
465	Mussaenda roxburghii Hook. f.		Rubiaceae	Shrub	Nagarjun	1300	

466	<i>Mussaenda treutleri</i> Stapf.	<i>Mussaenda frondosa</i> Linn. var. <i>gracilis</i> Hook. f.	Rubiaceae	Shrub	Nagarjun	1500	Dhobini
467	<i>Myriactis nepanesis</i> Less.	<i>Myriactis wallichii</i> Less.	Compositae	Herb	Nagarjun and Shivapuri	1500-2400	
468	<i>Myrica esculenta</i> Ham. ex D. Don	<i>Myrica nagi</i> Thunb.	Myricaceae	Tree	Nagarjun	1500	Kaphal
469	<i>Myrsine africana</i> Linn.		Myrsinaceae	Shrub	Nagarjun	1500	
470	<i>Myrsine capitellata</i> Wall. in Roxb.		Myrsinaceae	Tree	Nagarjun	1500	Seti kath
471	<i>Myrsine semiserrata</i> Wall. in Roxb.		Myrsinaceae	Tree	Nagarjun and Shivapuri	1500-2700	Kali kath
472	<i>Nasturtium officinale</i> R. Br. ex Aiton		Cruciferae	Herb	Shivapuri	2000	
473	<i>Neanotis gracilis</i> (Hook. f.) W. H. Lewis	<i>Anotis gracilis</i> Hook. f.	Rubiaceae	Herb	Borlang bhanjyang	2300	
474	<i>Neanotis ingrata</i> (Wall. ex Hook. f.) W. H. Lewis	<i>Anotis ingrata</i> Hook. f.	Rubiaceae	Herb	Shivapuri	1500	Pani ghans
475	<i>Neolitsea cuipala</i> (D. Don) Kosterm.		Lauraceae	Tree	Gokarna	1300	
476	<i>Neolitsea umbrosa</i> (Nees) Gamble		Lauraceae	Tree	Nagarjun	1400	
477	<i>Nerium indicum</i> Mill.	<i>Nerium odorum</i> Soland	Apocynaceae	Shrub	Gokarna	1400	Barhamase
478	<i>Nicandra physaloides</i> Gaertn.		Solanaceae	Herb	Gokarna	1300	
479	<i>Nicotiana plumbaginifolia</i> Viviani		Solanaceae	Herb	Sundarijal	1400	Kancho paat
480	<i>Nicotiana tabacum</i> Linn.		Solanaceae	Herb	Naturalised at Shivapuri	1400	Surti, Kancho paat
481	<i>Niellia thyrsoflora</i> D. Don		Rosaceae	Shrub	Borlang bhanjyang	2300	
482	<i>Norysca cordifolia</i> (Choisy) Blume		Hypericaceae	Shrub	Sundarijal	1600	
483	<i>Norysca hookeriana</i> (Wight et Arnott) Wight		Hypericaceae	Shrub	Shivapuri	2700	
484	<i>Norysca urale</i> (Buch.-Ham.) K. Koch	<i>Hypericum patulum</i> Thunb. sensu Dyer	Hypericaceae	Shrub	Nagarjun	2000	
485	<i>Notochaete hamosa</i> Benth. in Wall.		Labiatae	Herb	Shivapuri	2200	
486	<i>Nyctanthes arbor-tristis</i> Linn.		Oleaceae	Shrub or tree	Naturalised at Gokarna	1600	Parijat
487	<i>Ocimum basilicum</i> Linn.		Labiatae	Herb	Shivapuri	1500	Babari phul
488	<i>Oenanthe linearis</i> Wall. ex C. B. Clarke		Umbelliferae	Herb	Gokarna	1400	
489	<i>Oenothera rosea</i> Ait.		Onagraceae	Herb	Nagarjun	1600	
490	<i>Ophiorrhiza fasciculata</i> D. Don		Rubiaceae	Herb	Gokarna	1400	

491	<i>Ophiorrhiza prostrata</i> D. Don	<i>Ophiorrhiza harrisiana</i> Heyene var. <i>rugosa</i> (Wall.) Hook. f.	Rubiaceae	Herb	Pati bhanjyang	1800	
492	<i>Ophiorrhiza thomsonii</i> Hook. f.		Rubiaceae	Herb	Nagarjun	1600	
493	<i>Orobanche caerulescens</i> Stapf. Ex Wild.		Orobanchaceae	Parasitic herb	Shivapuri	1700	
494	<i>Orthosiphon incurvus</i> Benth. in Wall.		Labiatae	Herb	Nagarjun	1400	
495	<i>Osbeckia chinensis</i> Linn.		Melastomataceae	Herb	Shivapuri	1900	Chulsi
496	<i>Osbeckia nepalensis</i> Hook.		Melastomataceae	Shrub	Sundarijal	1500	Seto chulsi
497	<i>Osbeckia rostrata</i> D. Don		Melastomataceae	Herb	Shivapuri	2500	Rato chulsi
498	<i>Osbeckia stellata</i> D. Don		Melastomataceae	Shrub	Nagarjun	1500	Rato chulsi
499	<i>Osmanthus fragrans</i> Lour.		Oleaceae	Tree	Gokarna and Shivapuri	1300-2100	Siringe
500	<i>Osyris wightiana</i> Wall. ex Wight		Santalaceae	Shrub or tree	Sundarijal	1600	Nun dhiki
501	<i>Oxalis corniculata</i> Linn.		Oxalidaceae	Creeping herb	Manichur	2000	Chari amilo
502	<i>Oxalis latifolia</i> H. B. K.		Oxalidaceae	Herb	Nagarjun	1400	Thulo chari amilo
503	<i>Oxyspora paniculata</i> (D. Don) DC.		Melastomataceae	Shrub	Nagarjun	1500	
504	<i>Paederia scandens</i> (Lour.) Merril.	<i>Paederia tomentosa</i> Blume	Rubiaceae	Twinning shrub	Shivapuri	1600	
505	<i>Panax pseudo-ginseng</i> Wall.	<i>Aralia pseudo-ginseng</i> (Wall.) Benth. ex C. B. Clarke	Araliaceae	Herb	Baghdwar	2700	
506	<i>Parochetus communis</i> Buch.-Ham. ex D. Don		Leguminosae	Herb	Manichur and Shivapuri	2100-2600	Jangali badame jhar, Chungi phul
507	<i>Parthenocissus semicortata</i> (Laws.) Planch. in DC.	<i>Vitis himalayana</i> Brandis var. <i>semicordata</i> Lawson in Hook. f.	Vitaceae	Climber	Sundarijal and Mulkharka	1400-1900	
508	<i>Pedicularis gracilis</i> Wall. ex Benth.		Scrophulariaceae	Herb	Shivapuri	2100	
509	<i>Peperomia tetraphylla</i> (Forst. f) Hook. et Arn.	<i>Peperomia reflexa</i> (L. f.) A Dietrich	Aristolochiaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	2300	
510	<i>Peracarpa carnosus</i> (Wall.) Hook. f. &		Campanulaceae	Herb	Shivapuri	2200	

	Thoms.						
511	<i>Perilla frutescens</i> (Linn.) Brit.	<i>Perilla ocimoides</i> Linn.	Labiatae	Herb	Gokarna	1300	Silam
512	<i>Peristrophe speciosa</i> Nees in Wall.		Acanthaceae	Stragging herb	Shivapuri	1700	
513	<i>Phoebe lanceolata</i> (Nees) Nees		Lauraceae	Tree	Nagarjun	1600	
514	<i>Phoebe pallid</i> (Nees) Nees		Lauraceae	Tree	Nagarjun	1600	
515	<i>Phoebe paniculata</i> (Wall) Nees		Lauraceae	Tree	Gokarna	1300	
516	<i>Photinia integrifolia</i> Lindl.		Rosaceae	Tree	Sundarijal and Shivapuri	1700-2800	Gaja phul
517	<i>Phryma leptostachya</i> Linn. var. <i>oblongifolia</i> (Koidz.) Honda	<i>Phryma leptostachya</i> Linn. sensu C. B. Clarke	Phrymaceae	Herb	Shivapuri	1600	
518	<i>Phyllanthus clarkei</i> Hook. f.		Euphorbiaceae	Shrub	Manichur	2100	
519	<i>Phyllanthus emblica</i> Linn.		Euphorbiaceae	Tree	Gokarna	1500	Amala
520	<i>Phyllanthus niuri</i> Linn.		Euphorbiaceae	Herb or shrub	Sundarijal	1600	Amala
521	<i>Phyllanthus parviflorus</i> Buch.-Ham. ex D. Don		Euphorbiaceae	Shrub	Manichur	1900	Khareto
522	<i>Physalis peruviana</i> Linn.		Solanaceae	Herb	Budhanilkantha	1400	Jangali mewa
523	<i>Phytolaca acinosa</i> Roxb.		Phytolacaceae	Herb	Borlang bhanjyang	2400	Jaringo
524	<i>Picris hieracioides</i> Linn.		Compositae	Herb	Shivapuri	2100	
525	<i>Pieris formosa</i> (Wall.) D. Don		Ericaceae	Tree	Shivapuri	1700	Gineri
526	<i>Pilea peploides</i> Hook. & Arn.		Urticaceae	Herb	Gokarna	1400	
527	<i>Pilea scripta</i> (Buch.-Ham.) Wedd.		Urticaceae	Herb	Shivapuri	2100	
528	<i>Pilea symmeria</i> Wedd.		Urticaceae	Herb	Baghdwar	2300	
529	<i>Pilea umbrosa</i> Wedd.		Urticaceae	Herb	Baghdwar	2500	
530	<i>Pimpinella diversifolia</i> DC.		Umbelliferae	Herb	Baghdwar	2700	Bhooke phul
531	<i>Piper peepuloides</i> Roxb.		Aristolochiaceae	Climber	Shivapuri	2000	Pipla
532	<i>Piptanthus nepalensis</i> (Hook.) D. Don		Leguminosae	Shrub	Shivapuri	2500	
533	<i>Pittosporum napaulense</i> (DC.) Rehder et Wilson	<i>Pittosporum floribundum</i> Wight et Arnott sensu	Pittosporaceae	Medium sized tree	Shivapuri	1400	
534	<i>Plantago major</i> Linn.	<i>Plantago erosa</i> Wall.	Plantaginaceae	Herb	Nagarjun and Shivapuri	1500-2100	Isabgol
535	<i>Platystemma violoides</i> Wall.		Gesneriaceae	Herb	Shivapuri	2200	

536	<i>Plectranthus mollis</i> (Ait.) Spreng.	<i>Plectranthus incanus</i> Link.	Labiatae	Herb	Nagarjun	1400	
537	<i>Pleurospermum benthami</i> (DC.) C. B. Clarke in Hook. f.		Umbelliferae	Herb	Shivapuri	2200	
538	<i>Plumbago zeylanica</i> Linn.		Plumbaginaceae	Herb or shrub	Shivapuri	1600	Chitu
539	<i>Pogostemon amaranthoides</i> Benth. in DC.		Labiatae	Herb	Shivapuri	2200	
540	<i>Pogostemon glaber</i> Benth. in Wall.		Labiatae	Herb or shrub	Nagarjun and Manichur	1500-2100	Rudilo
541	<i>Polygala arillata</i> Buch-Ham. ex d. Don		Polygalaceae	Shrub	Shivapuri	2700	Luiche phool
542	<i>Polygala crotalarioides</i> Buch-Ham. ex d. Don		Polygalaceae	Herb	Nagarjun	1500	
543	<i>Polygala persicariaefolia</i> DC		Polygalaceae	Herb	Nagarjun	1800	
544	<i>Polygala triphylla</i> Buch-Ham. ex d. Don		Polygalaceae	Herb	Nagarjun	1500	Phapare ghans
545	<i>Polygonum amplexicaule</i> D. Don	<i>Bistorta amplexicaule</i> (D. Don) Greene	Polygonaceae	Herb	Shivapuri	1800	Ratnaule jhar
546	<i>Polygonum campanulatum</i> Hook. f.	<i>Aconogonum campanulatum</i> (Hook. f.) Hara	Polygonaceae	Herb	Shivapuri	2800	Rapate ghans
547	<i>Polygonum capitatum</i> Ham.-ex D. Don	<i>Persicaria capitata</i> (Ham.) H. Gross	Polygonaceae	Herb	Shivapuri	2500	Ratnaulo
548	<i>Polygonum chinense</i> Linn.	<i>Persicaria chinense</i> (Linn.) H. Gross	Polygonaceae	Shrub	Nagarjun	2100	Kukur thotne
549	<i>Polygonum flaccidum</i> (non Roxb.) sensu Meisner in DC	<i>Persicaria pubescens</i> (Blume) Hara	Polygonaceae	Herb	Nagarjun and Manichur	1800-2100	
550	<i>Polygonum hydropiper</i> Linn.	<i>Persicaria hydropiper</i> (Linn.) Spach	Polygonaceae	Herb	Gokarna	1300	Pire jhar
551	<i>Polygonum microcephalum</i> D. Don	<i>Persicaria microcephala</i> (D. Don) H. Gross	Polygonaceae	Shrub	Nagarjun	1500	Thulo ratnaule
552	<i>Polygonum minus</i> Hudson	<i>Persicaria kawagoeana</i> (Makino) Nakai	Polygonaceae	Shrub	Gokarna	1300	
553	<i>Polygonum molle</i> D. Don	<i>Aconogonum molle</i> (D. Don) Hara	Polygonaceae	Shrub	Manichur	2000	Thotne
554	<i>Polygonum nepalense</i> Meisn.	<i>Polygonum alata</i> Buch. Ham.- ex D.	Polygonaceae	Herb	Nagarjun	1500	Thulo ratnaulo

		Don					
555	<i>Polygonum perfoliatum</i> Linn.	<i>Persicaria perfoliata</i> (Linn.) H. Gross	Polygonaceae	Climber	Nagarjun	1300	
556	<i>Polygonum plebejum</i> R. Br.	<i>Aconogonum molle</i> (D. Don) Hara	Polygonaceae	Shrub	Shivapuri	1800	
557	<i>Polygonum posumba</i> Ham. ex D. Don	<i>Persicaria posumba</i> (D. Don) H. Gross	Polygonaceae	Herb	Nagarjun	1500	Seto pire ghans
558	<i>Polygonum runcinatum</i> Ham. ex D. Don	<i>Persicaria runcinatum</i> Ham. ex D. Don	Polygonaceae	Herb	Shivapuri	2000	
559	<i>Polygonum sphaerocephalum</i> Wall. ex Meisn.		Polygonaceae	Trailing herb	Shivapuri	1500	
560	<i>Polygonum viscosum</i> Buch.-Ham. ex D. Don		Polygonaceae	Herb	Manichur	1500	
561	<i>Poorana grandiflora</i> Wall. in Roxb.		Convolvulaceae	Climber	Borlang bhanjyang	2400	
562	<i>Poorana racemosa</i> Roxb.		Convolvulaceae	Creeping herb	Nagarjun	1400	
563	<i>Portulaca olearacea</i> Linn.		Portulacaceae	Herb	Shivapuri	1400	
564	<i>Potentillia fulgens</i> Wall. in Lehm.		Rosaceae	Herb	Manichur	2400	Bajradanti
565	<i>Potentillia kleiniana</i> Wight.		Rosaceae	Herb	Shivapuri	2200	Bajradanti
566	<i>Pouzolzia zeylanica</i> (Linn.) J. Bennet et Brown	<i>Pouzolzia indica</i> (Linn.) Gaudich	Urticaceae	Herb or shrub	Gokarna	1400	
567	<i>Pratia nummuraria</i> (Lam.) A. Br. et Aschersen	<i>Pratia begonifolia</i> (Wall.) Lind.	Lobeliaceae	Herb	Nagarjun and Manichur	1500-2300	Nilo ghodtapre
568	<i>Primula denticulate</i> Sm.		Primulaceae	Herb	Shivapuri	2100	
569	<i>Primula filipes</i> Watt		Primulaceae	Herb	Shivapuri	2300	
570	<i>Primula petiolaris</i> Wall. in Roxb.		Primulaceae	Herb	Baghdwar	2100	
571	<i>Principia utilis</i> Royle		Rosaceae	Shrub	Manichur	2000	Dhatelo
572	<i>Priscasma quassioides</i> (Don) Benn.		Rutaceae	Shrub or tree	Nagarjun	2100	Nim kath
573	<i>Prunella vulgaris</i> Linn.		Labiatae	Herb	Baghdwar	2400	
574	<i>Prunus carmesina</i> Hara	<i>Prunus cerasoides</i> D. Don var <i>rubea</i> C. Ingram	Rosaceae	Tree	Baghdwar	2400	Jangali paiyun
575	<i>Prunus cerasoides</i> D. Don	<i>Prunus pudum</i> Roxb. ex Wall.	Rosaceae	Tree	Sundarijal and Shivapuri	1700-2600	Ban paiyun
576	<i>Prunus nepalensis</i> (Ser.) Steudel	<i>Prunus pudum</i> Roxb. ex Wall.	Rosaceae	Tree	Pati bhanjyang and Borlang	1800-2400	

					bhanjyang		
577	<i>Prunus wallichii</i> Steudel	<i>Prunus accuminata</i> (Wall.) D. Dietrich	Rosaceae	Tree	Shivapuri	2700	Khosini
578	<i>Pueraria peduncularis</i> (Benth.) Grah. Ex Benth.		Leguminosae	Twinning herb	Shivapuri	2300	
579	<i>Pyracantha crenulata</i> (D. Don) Roemer	<i>Cratageus crenulata</i> Roxb.	Rosaceae	Shrub	Gokarna	1400	Ghangaru
580	<i>Pyrularia edulis</i> (Wall.) DC		Santalaceae	Tree	Nagarjun	1300	
581	<i>Pyrus pashia</i> Buch.- Ham. ex D. Don		Rosaceae	Tree	Nagarjun	1600	Mayal
582	<i>Quercus glauca</i> Thunb.		Fagaceae	Tree	Sundarijal	1900	Phalat
583	<i>Quercus incana</i> Roxb.		Fagaceae	Tree	Sundarijal	1900	Tikhe banjh
584	<i>Quercus lamellosa</i> Smith in Rees		Fagaceae	Tree	Shivapuri	2100	Banjh
585	<i>Quercus lanuginosa</i> D. Don		Fagaceae	Tree	Nagarjun	2000	Banjh
586	<i>Quercus lineate</i> Bl.		Fagaceae	Tree	Shivapuri	1800	
587	<i>Quercus semecarpifolia</i> Smith in Rees		Fagaceae	Tree	Manichur	2500	Khasru
588	<i>Randia tetrasperma</i> (Roxb.) Brandis	<i>Himalrandia tetrasperma</i> (Wall. ex Roxb.) Yamazaki	Rubiaceae	Shrub	Shivapuri	2100	
589	<i>Rannunculus diffuses</i> DC.		Rannunculaceae	Herb	Shivapuri	1600	Sano saro
590	<i>Rannunculus muricatus</i> Linn.		Rannunculaceae	Herb	Gokarna	1400	
591	<i>Rannunculus scleratus</i> Linn.		Rannunculaceae	Herb	Shivapuri	1400	
592	<i>Reinwardtia indica</i> Dumortier	<i>Reinwardtia trigyna</i> (Roxb.) Planch.	Linaceae	Herb to shrub	Shivapuri	1600	Pyauli, Bakhre ghans
593	<i>Rhabdosia coesta</i> (Buch.-Ham.) Kudo	<i>Plectranthus coesta</i> Buch.-Ham. ex D. Don.	Labiatae	Herb	Nagarjun	1500	
594	<i>Rhabdosia lophanthoides</i> (Buch.-Ham. ex D. Don) Hara	<i>Isodon striatus</i> (Benth.) Kudo	Labiatae	Herb	Nagarjun	1500	Masinu charpate
595	<i>Rhabdosia lophanthoides</i> (Buch.-Ham. ex D. Don) Hara var. <i>gerardiana</i> (Benth.) Hara	<i>Plectranthus gerardianus</i> Benth.	Labiatae	Herb	Shivapuri	1600	Seto silam
596	<i>Rhabdosia scrophularioides</i> Wall.	<i>Isodon scrophularioides</i> Wall.	Labiatae	Herb	Baghdwar	2400	
597	<i>Rhabdosia ternifolia</i> (D. Don) Hara	<i>Isodon tenuifolius</i> (D. Don) Kudo	Labiatae	Shrub	Nagarjun	1800	
598	<i>Rhamnus nepanensis</i> Wall. ex Lawson in Hook. f.		Rhamnaceae	Shrub	Nagarjun	1500	Chile kath

599	<i>Rhamnus persicus</i> Boiss.		Rhamnaceae	Shrub	Shivapuri	2600	
600	<i>Rhamnus virgatus</i> Roxb.	<i>Rhamnus dahuricus</i> Palla sensu Laws.	Rhamnaceae	Shrub or tree	Manichur	2000	Kande paiyu
601	<i>Rhododendron arboreum</i> Sm		Ericaceae	Tree	Sundarijall and Shivapuri	1700-2800	Lali gurans
602	<i>Rhus javanica</i> Linn.	<i>Rhus semialata</i> Murray	Anacardiaceae	Shrub or tree	Shivapuri	1800	Dudhe bhalayo, Bhaki amilo
603	<i>Rhus parviflora</i> Roxb.		Anacardiaceae	Shrub	Nagarjun	1500	Sati bayar
604	<i>Rhus succedanea</i> Linn.		Anacardiaceae	Tree	Manichur	2400	Rani bhalayo
605	<i>Rhus wallichii</i> Hook. f.		Anacardiaceae	Tree	Shivapuri	1500	Thulo bhalayo
606	<i>Rhynchoglossum obliquum</i> Blume	<i>Rhynchoglossum</i> <i>obliquum</i> var. <i>parvifolia</i> C. B. Clarke	Gesneriaceae	Herb	Gokarna and Nagarjun	1400-1700	
607	<i>Rhynchospermum verticillatum</i> Reinw. ex Blume		Compositae	Herb	Nagarjun	1600	
608	<i>Ribes acuminatum</i> Wall. ex G. Don	<i>Ribes glaciale</i> Wall.	Grossulariaceae	Shrub	Shivapuri	2600	Tanfu
609	<i>Ricinus communis</i> Linn.		Euphorbiaceae	Shrub or tree	Nagarjun	1600	Ander
610	<i>Rorippa dubia</i> (Persoon) Hara		Cruciferae	Herb	Gokarna	2000	Tori ghans
611	<i>Rosa brunonii</i> Lindl.		Rosaceae	Shrub	Nagarjun	1600	Mayal
612	<i>Rotala indica</i> (Willd.) Koehne	<i>Ammania peploides</i> Spreng.	Lythraceae	Herb	Shivapuri	1400	
613	<i>Rotala rotundifolia</i> (Roxb.) Koehne	<i>Ammania</i> <i>rotundifolia</i> Ham.	Lythraceae	Herb	Manichur	1800	
614	<i>Rubia manjith</i> Roxb. ex Fleming	<i>Rubia cordifolia</i> Linn. sensu	Rubiaceae	Climbing herb	Nagarjun and Manichur	1500-2300	Majitho
615	<i>Rubus acuminatus</i> Smith		Rosaceae	Shrub	Shivapuri	2200	
616	<i>Rubus biflorus</i> Buch.- Ham. ex Smith		Rosaceae	Shrub	Shivapuri	2200	Sano gulaf
617	<i>Rubus calicynus</i> Wall. ex D. Don		Rosaceae	Herb	Shivapuri	2000	Bhuin ainselu
618	<i>Rubus ellipticus</i> Smith		Rosaceae	Shrub	Nagarjun	1600	Ainselu
619	<i>Rubus foliolosus</i> D. Don		Rosaceae	Shrub	Nagarjun	1600	Kalo ainselu
620	<i>Rubus paniculatus</i> Smith		Rosaceae	Climber	Pati bhanjyang and Borlang bhanjyang	1800-2300	Kalo ainselu, Rukh ainselu
621	<i>Rubus pentagonus</i> Wall. ex Focke		Rosaceae	Shrub	Shivapuri	2000	

622	<i>Rubus rugosus</i> Smith	<i>Rubus moluccanus</i> Linn.	Rosaceae	Shrub	Shivapuri	2000	Goru ainselu
623	<i>Rumex nepalensis</i> Spreng.		Polygonaceae	Herb	Manichur	2000	Halhale
624	<i>Rungia parviflora</i> Nees in Wall.		Acanthaceae	Herb	Nagarjun	1500	
625	<i>Sabia campanulata</i> Wall. ex Roxb.		Sabiaceae	Climbing shrub	Shivapuri	2000	
626	<i>Sabia purpurea</i> Hook. f. & Thoms.		Sabiaceae	Climbing shrub	Shivapuri	2100	
627	<i>Sageretia oppositifolia</i> (Wall.) Brongn.		Rhamnaceae	Shrub or tree	Shivapuri	1900	
628	<i>Sagina saginoides</i> (Linn.) Karsten		Caryophyllaceae	Herb	Shivapuri	2000	
629	<i>Salix babylonica</i> Linn.		Salicaceae	Tree	Cultivated at Sundarijal	1600	Bains
630	<i>Salix elegans</i> Wall. ex Anders. In DC.		Salicaceae	Shrub or tree	Manichur	2300	
631	<i>Salix tetrasperma</i> Roxb.		Salicaceae	Tree	Cultivated at Sundarijal	1700	Bains
632	<i>Salix wallichiana</i> Anderson in Svensk.		Salicaceae	Shrub or tree	Sundarijal	1700	
633	<i>Salomonina edentula</i> DC		Polygalaceae	Herb	Shivapuri	1700	Methi ghans
634	<i>Salvia coccinea</i> Linn.		Labiatae	Herb	Gokarna	1300	
635	<i>Sambucus adnata</i> Wall. ex DC.		Caprifoliaceae	Shrub	Sundarijal	1400	
636	<i>Sambucus hookeri</i> Rehder in Pl. Wilson.	<i>Sambucus javanica</i> Rein. sensu	Caprifoliaceae	Shrub or tree	Gokarna	1400	Kanike ful
637	<i>Sanicula elata</i> Hamilt. ex D. Don.	<i>Sanicula europea</i> Linn.	Umbelliferae	Herb	Gokarna and Baghdwar	1400-2400	
638	<i>Sapindus mukorossi</i> Geartn.		Sapindaceae	Tree	Gokarna	1400	Rittha
639	<i>Sapium insigne</i> (Royle) Benth. ex Hook. f.		Euphorbiaceae	Tree	Gokarna	1400	Khirro
640	<i>Sarcococca coriacea</i> (Hook.) Sweet	<i>Sarcococca pruniformis</i> Lindl.	Buxaceae	Shrub	Gokarna and Shivapuri	1300-2500	Fitti fiya
641	<i>Sarcococca hookeriana</i> Baillon	<i>Sarcococca pruniformis</i> var. <i>hookeriana</i> (Baill.) Hook. f.	Buxaceae	Shrub	Manichur	2100	Khursani pat
642	<i>Sarothra laxa</i> (Bl.) Y. Kimura	<i>Hypericum japonicum</i> Thunb.	Hypericaceae	Shrub	Sundarijal and Shivapuri	1500 -2100	
643	<i>Saurauia napaulensis</i> DC.		Saurauiaceae	Tree	Nagarjun	1800	Gogan

644	<i>Saussurea deltoids</i> (DC.) C. B. Clarke		Compositae	Herb	Shivapuri	2700	
645	<i>Saxifraga diversifolia</i> Wall. ex Seringe in DC.		Saxifragaceae	Herb	Shivapuri	2700	
646	<i>Schefflera impressa</i> (c. B. Clarke) Harms		Araliaceae	Tree	Shivapuri	2000	
647	<i>Schima wallichii</i> (DC.) Korth.		Theaceae	Tree	Nagarjun and Shivapuri	1500-2100	Chilaune
648	<i>Schisandra grandiflora</i> (Wall.) Hook. f. et Thoms.		Schisandraceae	Climber	Shivapuri	2500	Theki phal
649	<i>Schisandra propinqua</i> (Wall.) Baill.		Schisandraceae	Climber	Shivapuri	2000	Pahenlo singalto
650	<i>Scrophulria urticaefolia</i> Wall. ex Benth.		Scrophulariaceae	Herb	Shivapuri	2300	Mokhi ghans
651	<i>Scurrula elata</i> (Edgew.) Danser	<i>Loranthus elatus</i> Edgew.	Loranthaceae	Parasitic shrub	Manichur	2400	Ainjeru
652	<i>Scurrula parasitica</i> Linn.	<i>Loranthus scurrula</i> Linn.	Loranthaceae	Parasitic shrub	Manichur	2100	
653	<i>Scurrula pulverulenta</i> (Wall.) G. Don	<i>Loranthus pulverulentus</i> Wall.	Loranthaceae	Parasitic shrub	Gokarna	1400	Ainjeru
654	<i>Scurrula umbellifer</i> (Schult.) G. Don	<i>Loranthus umbellifer</i> Schult.	Loranthaceae	Parasitic shrub	Shivapuri	1800	
655	<i>Scutellaria barbata</i> D. Don	<i>Scutellaria barbata</i> D. Don	Labiatae	Herb	Gokarna	1400	
656	<i>Scutellaria discolor</i> Colebr. in Wall.		Labiatae	Herb	Nagarjun and Manichur	1500-2000	Nilo butte ghans
657	<i>Scutellaria quadrifarium</i> Buch.-Ham. ex D. Don ex D. Don		Labiatae	Herb	Nagarjun	1500	Kalo rudilo
658	<i>Scutellaria repens</i> Buch.-Ham. ex D. Don		Labiatae	Herb	Nagarjun	1500	
659	<i>Scutellaria scandens</i> D. Don	<i>Scutellaria angulosa</i> Benth.	Labiatae	Under shrub	Shivapuri	1800	
660	<i>Securinega virosa</i> (Roxb. ex Willd.) Baill.	<i>Fluggea microcarpa</i> Bl.	Euphorbiaceae	Shrub or tree	Shivapuri	1800	Sano nundhiki
661	<i>Selinum tenuifolium</i> Wall. ex C. B. Clarke I Hook. f.		Umbelliferae	Herb	Nagarjun and Shivapuri	1600-2600	
662	<i>Senecio chrysanthemoides</i> DC.		Compositae	Herb	Manichur	2300	
663	<i>Senecio densiflorus</i> Wall. ex DC.		Compositae	Herb	Manichur	2000	
664	<i>Senecio nudicaulis</i> Buch.-Ham. ex D. Don		Compositae	Herb	Nagarjun	1700	
665	<i>Senecio triligulatus</i> Buch.-Ham. ex D. Don		Compositae	Herb	Shivapur	1700	

666	<i>Senecio wallichii</i> DC.		Compositae	Herb	Shivapuri	1700	
667	<i>Sesamum indicum</i> Linn.		Pedaliaceae	Herb	Gokarna	1300	
668	<i>Shuteria vestita</i> Wiegth et Arnott		Leguminosae	Climber	Manichur	1900	
669	<i>Sida rhombifolia</i> Linn.		Malvaceae	Herb	Nagarjun	1500	Sano chillya
670	<i>Siegesbeckia orientalis</i> Linn.		Compositae	Herb	Shivapur	1400	
671	<i>Skimmia arborescens</i> T. and ex. Gamble		Rutaceae	Shrub to tree	Shivapuri	1800	
672	<i>Skimmia melanocarpa</i> Rehd. Wils.		Rutaceae	Tree	Baghdwar	2500	
673	<i>Sloanea tomentosa</i> (Benth.) Rehd. et Wils.	<i>Echinocarpus tomentosus</i> Benth.	Elaeocarpaceae	Tree	Nagarjun	1700	
674	<i>Smithia sensitiva</i> Aiton.		Leguminosae	Herb or under shrub	Shivapuri	1300	
675	<i>Solanum aculeatissimum</i> Jacq.		Solanaceae	Herb or shrub	Gokarna	1300	
676	<i>Solanum crassipetalum</i> Wall. in Roxb.		Solanaceae	Shrub	Shivapuri	1400	Ban bihi
677	<i>Solanum indicum</i> Linn.		Solanaceae	Herb or shrub	Manichur	1600	Bihi
678	<i>Solanum ingrum</i> Linn.		Solanaceae	Herb	Nagarjun and Manichur	1700-2000	Bihi
679	<i>Solanum pseudo-capsicum</i> Linn.		Solanaceae	Herb	Shivapuri	1700	
680	<i>Solanum torvum</i> Swartz		Solanaceae	Shrub	Nagarjun	1500	Thulo bihi
681	<i>Solanum verbascifolium</i> Linn.		Solanaceae	Shrub	Nagarjun	1500	
682	<i>Sonchus arvensis</i> Linn.		Compositae	Herb	Sundarijal	1500	
683	<i>Sonchus olearaceus</i> Linn.		Compositae	Herb	Gokarna	1500	
684	<i>Sorbus cuspidate</i> (Spach) Hedlund	<i>Pyrus vestita</i> Wall. ex Hook. f.	Rosaceae	Tree	Shivapuri	2600	
685	<i>Spermadicton suaveolens</i> Roxb.	<i>Hamiltonia suaveolens</i> Roxb.	Rubiaceae	Shrub	Shivapuri	1600	
686	<i>Spillanthus acmella</i> (Linn.) Murr.		Compositae	Herb	Nagarjun and Tarebhir	1300-2100	
687	<i>Spillanthus pseudo-acmella</i> (Linn.) Murr.		Compositae	Herb	Shivapuri	1500	
688	<i>Spiraea bella</i> Sims		Rosaceae	Shrub	Shivapuri	1600	Seto khareto
689	<i>Spiraea micrantha</i> Hook. f.		Rosaceae	Shrub	Shivapuri	1600	
690	<i>Spiraea vacciniifolia</i> D. Don		Rosaceae	Shrub	Shivapuri	2600	
691	<i>Stachyurus himalaicus</i> Hook. et Thoms. ex Benth.		Stachyuraceae	Shrub	Shivapuri	1800	Chunitro, Seto bhasak
692	<i>Stellaria alsine</i> Grimm	<i>Stellaria uliginosa</i>	Caryophyllaceae	Herb	Shivapuri	1400	

		Murr. Sensu Edgew. Et Hook. f.					
693	<i>Stellaria himalayensis</i> Majumdar	<i>Stellaria latifolia</i> (Benth.) Edgew. & Hook. f.	Caryophyllaceae	Herb	Shivapuri	1400	
694	<i>Stellaria monosperma</i> Buch.-Ham. ex D. Don	<i>Stellaria paniculata</i> Edgew.	Caryophyllaceae	Herb	Shivapuri	2400	
695	<i>Stellaria patens</i> D. Don	<i>Stellaria longissima</i> Wall. ex Edgew. Et Hook. f.	Caryophyllaceae	Herb	Sundaridal and Shivapuri	1450-2450	
696	<i>Stellaria visita</i> Kurtze.	<i>Stellaria paniculata</i> Edgew.	Caryophyllaceae	Herb	Shivapuri	1500	
697	<i>Stephania elegans</i> Hook. f. et Thoms.		Menispermaceae	Climber	Shivapuri	1500	Batule pat
698	<i>Stephania glandulifera</i> Miers.		Menispermaceae	Climber	Shivapuri	2100	Gurjo
699	<i>Stephania japonica</i> (Thunb.) Miers	<i>Staphania</i> <i>hernandifolia</i> (Wild.) Walp.	Menispermaceae	Shrub or climbing shrub	Shivapuri	1500	
700	<i>Stranvaesia nussia</i> (D. Don.) Decne.	<i>Stranvaesia</i> <i>glaucescens</i> Lindl.	Rosaceae	Tree	Nagarjun	1600	Jure mayal
701	<i>Strobilanthes atropurpureus</i> Nees in Wall.		Acanthaceae	Straggling herb	Nagarjun and Shivapuri	1500-2400	
702	<i>Swertia angustifolia</i> Buch.-Ham. ex D. Don		Gentianaceae	Herb	Nagarjun	1700	Chiraito
703	<i>Swertia chirayita</i> (Roxb.) Karsten		Gentianaceae	Herb	Nagarjun	1700	Chiraito
704	<i>Swertia dilatata</i> C. B. Clarke		Gentianaceae	Herb	Manichur	2000	Chiraito
705	<i>Swertia nervosa</i> (D. Don) C. B. Clarke		Gentianaceae	Herb	Shivapuri	2600	Chiraito
706	<i>Symplocos crataegoides</i> Buch.-Ham. ex D. Don	<i>Symplocos paniculata</i> Wall.	Symplocaceae	Tree	Manichur	2300	Lodh
707	<i>Symplocos phyllocalyx</i> C. B. Clarke		Symplocaceae	Tree	Shivapuri	2500	
708	<i>Symplocos purifolia</i> Wall. ex G. Don		Symplocaceae	Tree	Sundaridal and Manichur	1500-2300	Seto birauli
709	<i>Symplocos ramosissima</i> Wall. ex G. Don		Symplocaceae	Tree	Manichur	2000	Kharane
710	<i>Symplocos sumuntia</i> Buch.-Ham. ex D. Don		Symplocaceae	Tree	Manichur	2100	Hakulal
711	<i>Symplocos theaefolia</i> D. Don		Symplocaceae	Tree	Manichur	2200	Bakal pate, Ghole
712	<i>Syzygium cumini</i> (Linn.) Skeel	<i>Eugenia jambolana</i> Lam.	Myrtaceae	Tree	Nagarjun	1500	

713	<i>Talauma hodgsonii</i> Hook. f. et Thoms.		Magnoliaceae	Tree	Nagarjun	1800	
714	<i>Taraxacum officinale</i> Weber		Compositae	Herb	Manichur	2000	Tuki phul
715	<i>Tetrastigma obtectum</i> (Wall.) Planch. in DC	<i>Vitis obtecta</i> Wall.	Vitaceae	Creeping herb	Shivapuri	1600-2500	
716	<i>Tetrastigma serrulatum</i> (Roxb.) Planch. in DC	<i>Vitis capriolata</i> D. Don	Vitaceae	Climber	Nagarjun and Manichur	1800-2100	
717	<i>Thalictrum chelidonii</i> DC.		Rannunculaceae	Herb	Shivapuri	2200	
718	<i>Thalictrum folliolosum</i> DC.		Rannunculaceae	Herb	Nagarjun and Shivapuri	1900 to 2200	Dampate
719	<i>Thalictrum javanicum</i> Blume		Rannunculaceae	Herb	Shivapuri	2500	
720	<i>Thalictrum minus</i> (Linn.) DC.		Rannunculaceae	Herb	Shivapuri	2200 to 2700	
721	<i>Thalictrum virginatum</i> Hook. f. et Thoms.		Rannunculaceae	Herb	Shivapuri	2400	
722	<i>Thevetia peruviana</i> (Pers.) Merr.	<i>Nerium odorum</i> Soland	Apocynaceae	Tree	Gokarna	1400	
723	<i>Thunburgia coccinea</i> Wall.		Acanthaceae	Climber	Manichur and Nagarjun	1800-2000	Singarne lahara
724	<i>Thunburgia fragrans</i> Roxb.		Acanthaceae	Climber	Nagarjun	1300	
725	<i>Tiarella polyphylla</i> D. Don		Saxifragaceae	Herb	Shivapuri	2600	Sisne jhar
726	<i>Tiliacora acuminata</i> (Lamk.) Miers.	<i>Tiliacora racemosa</i> Coleb.	Menispermaceae	Climbing shrub	Shivapuri	1500	Rukh kane
727	<i>Toddalia asiatica</i> (Linn.) Lam	<i>Todallia aculeate</i> Pers.	Rutaceae	Shrub	Gokarna	1400	
728	<i>Torenia cordifolia</i> Roxb.		Scrophulariaceae	Herb	Nagarjun	1500	
729	<i>Torenia diffusa</i> D. Don	<i>Torenia vegans</i> Roxb.	Scrophulariaceae	Herb	Sundarijal and Manichur	1500-2300	
730	<i>Toricellia tiliaefolia</i> DC.		Cornaceae	Tree	Shivapuri	1500	
731	<i>Trachelospermum lucidum</i> (D. Don) K. Shum	<i>Trachelospermum fragrans</i> (Wall) Hook. f.	Apocynaceae	Climbing shrub	Gokarna	1800	
732	<i>Tragopogon gracile</i> D. Don		Compositae	Herb	Budhanilkantha	16000	
733	<i>Trichosanthes wallichiana</i> (Ser.) Wight	<i>Trichosanthes multiloba</i> Miq. sensu C. B. Clarke	Onagraceae	Climbing herb	Manichur	2200	Banpharsi, Indraini ko lahara
734	<i>Tridax procumbens</i> Linn.		Compositae	Herb	Nagarjun	1300	
735	<i>Trifolium pratens</i> Linn.		Leguminosae	Herb	Shivapuri	1800	
736	<i>Trifolium repens</i> Linn. sensu		Leguminosae	Herb	Baghdwar	2400	
737	<i>Trigonotis macrocarpa</i> (Wall.) Benth. ex		Boraginaceae	Herb	Sundarijal	1600	

	C. B. Clarke						
738	<i>Tripterospermum volubile</i> (D. Don) Hara	<i>Gentiana volubilis</i> D. Don	Gentianaceae	Climbing herb	Manichur	2100	
739	<i>Triumfetta annua</i> Linn.		Tiliaceae	Herb	Shivapuri	1400	
740	<i>Triumfetta bartramia</i> Linn.	<i>Triumfetta rhomboidea</i> Jacq.	Tiliaceae	Shrub	Nagarjun	1500	
741	<i>Triumfetta pilosa</i> Roth.		Tiliaceae	Herb	Sundarijal	1400	Ban kuro
742	<i>Turpinia nepalensis</i> Wall. ex Wight et Arnott	<i>Turpinia pomifera</i> DC sensu Hiern	Staphyleaceae	Tree	Nagarjun	1600	
743	<i>Tylophora hirsuta</i> (Wall.) Wight	<i>Gynura hirsutum</i> Wal.	Asclepiadaceae	Climber	Gokarna and Nagarjun	1300-1500	
744	<i>Tylophora tenerrima</i> Wight	<i>Gynura hirsutum</i> Wal.	Asclepiadaceae	Climber	Baghdwar	2350	
745	<i>Uraria lagopus</i> DC.		Leguminosae	Shrub	Shivapuri	1800	
746	<i>Urena lobata</i> Linn.		Malvaceae	Shrub	Nagarjun	1500	Nalu kuro
747	<i>Urtica dioica</i> Linn.		Urticaceae	Herb	Nagarjun	1300	
748	<i>Urticularia aurea</i> Lour.		Lentibulariaceae	Aquatic herb	Gokarna	1500	
749	<i>Urticularia bifida</i> Lour.		Lentibulariaceae	Herb	Shivapuri	2100	
750	<i>Urticularia capillaries</i> D. Don		Lentibulariaceae	Herb	Gokarna	1300	
751	<i>Urticularia scandens</i> Benjamin	<i>Urticularia wallichiana</i> (non Benjamin) Wight	Lentibulariaceae	Herb	Gokarna	1300	
752	<i>Urticularia striatula</i> Smith in Rees	<i>Urticularia orbiculata</i> Wall. ex A. DC.	Lentibulariaceae	Herb	Sundarijal	1600	
753	<i>Valeriana hardwickii</i> Wall. in Roxb.		Valerianaceae	Herb	Nagarjun and Shivapuri	1500-2700	Nakkali jatamansi
754	<i>Valeriana jatamansi</i> Jones	<i>Valeriana wallichii</i> DC.	Valerianaceae	Herb	Shivapuri	1500	Sugandhawal
755	<i>Vallis solanacea</i> (Roth.) O. Kuntze	<i>Vallis heynei</i> Spreng.	Apocynaceae	Twinning shrub	Gokarna	1300	
756	<i>Verbena officinalis</i> Linn.		Verbenaceae	Herb	Nagarjun	1300	
757	<i>Vernonia cinerea</i> (Linn.) Less		Compositae	Herb	Gokarna	1600	
758	<i>Vernonia extensa</i> (Wall.) DC.		Compositae	Tree	Shivapuri	1800	
759	<i>Vernonia volkmeriaefolia</i> DC.		Compositae	Tree	Shivapuri	2000	
760	<i>Veronica cana</i> Wall. ex D. Don		Scrophulariaceae	Herb	Shivapuri	2000	
761	<i>Veronica javinca</i> Bl.		Scrophulariaceae	Herb	Shivapuri	1300	

762	<i>Viburnum coriaceum</i> Blume		Caprifoliaceae	Shrub or tree	Nagarjun and Shivapuri	1500-2100	Ghode khari
763	<i>Viburnum erubescens</i> Wall. ex DC.		Caprifoliaceae	Shrub or tree	Nagarjun and Manichur	1500-2300	Ganamane
764	<i>Viburnum mullaha</i> Buch.-Ham. ex D. Don	<i>Viburnum stellulatum</i> Wall. ex DC.	Caprifoliaceae	Shrub	Shivapuri	1800	Maulo, Kapase
765	<i>Viburnum punctatum</i> Ham. ex D. Don	<i>Viburnum stellulatum</i> Wall. ex DC.	Caprifoliaceae	Tree	Gokarna	1500	
766	<i>Vicatia coniifolia</i> DC.		Umbelliferae	Herb	Kakani	2000	
767	<i>Vicia hirsuta</i> (Linn.) S. F. Gray		Leguminosae	Herb	Sundarijal	1500	Munmun, Akata
768	<i>Vicoa indica</i> (Linn.) DC.		Compositae	Herb	Shivapuri	1500	
769	<i>Vigna vexillata</i> (Linn.) A. Rich.		Leguminosae	Herb	Shivapuri	2000	
770	<i>Viola biflora</i> Linn.		Violaceae	Herb	Baghdwar	2700	Siplikan
771	<i>Viola serpens</i> Wall.		Violaceae	Herb	Nagarjun and Manichur	1300-2000	Ghatte ghans
772	<i>Viscum album</i> Linn.		Loranthaceae	Parasitic shrub	Manichur	2100	Hadchur
773	<i>Viscum articulatum</i> Burm. f.		Loranthaceae	Parasitic shrub	Manichur	2100	Hadchur
774	<i>Vitex negundo</i> Linn.		Verbenaceae	Shrub	Shivapuri	1600	Simali
775	<i>Vitis lanata</i> Roxb.		Vitaceae	Climbing shrub	Nagarjun	2200	
776	<i>Vitis parviflora</i> Roxb.		Vitaceae	Climbing shrub	Shivapuri	1800	
777	<i>Wahlenbergia gracilis</i> DC.		Campanulaceae	Herb	Gokarna	1400	
778	<i>Walsura trijuga</i> (Roxb.) Kurz	<i>Heynea trijuga</i> Roxb.	Meliaceae	Tree	Nagarjun	1500	Aankh Taruwa
779	<i>Wedelia biflora</i> (Linn.) DC.		Compositae	Herb	Shivapuri	1800	
780	<i>Wedelia calendulacea</i> Less		Compositae	Herb	Shivapuri	1600	
781	<i>Wendlandia coriacea</i> DC.		Rubiaceae	Small tree	Nagarjun	1500	
782	<i>Wendlandia puberula</i> DC.		Rubiaceae	Small tree	Shivapuri	1600	
783	<i>Wightia speciosissima</i> (D. Don) Merrill	<i>Gmelina speciosissima</i> D. Don	Scrophulariaceae	Epiphytic climbing herb	Gokarna	1300	
784	<i>Woodfordia fruticosa</i> (Linn.) Kurtz	<i>Woodfordia floribunda</i> Salisb.	Lythraceae	Shrub	Nagarjun	1600	Amar phul, Dhayaro
785	<i>Xanthium strumarium</i> Linn.		Compositae	Herb	Shivapuri	1600	
786	<i>Xylosma controversum</i> Clos		Flacourtiaceae	Tree	Gokarna and	1300-1800	Dhade kanda

787	<i>Youngia japonica</i> (Linn.) DC.	<i>Crepis japonica</i> Benth.	Compositae	Herb	Nagarjun Gokarna	1400	
788	<i>Zanthoxylum armatum</i> DC.	<i>Zanthoxylum alatum</i> Roxb.	Rutaceae	Shrub	Gokarna and Nagarjun	1400-1600	Timur
789	<i>Zanthoxylum oxyphyllum</i> Edgew.	<i>Fragaria oxyphylla</i> (Edgew.) Gngl.	Rutaceae	Shrub	Shivapuri	2300	Ban timur
790	<i>Zizyphus incurve</i> Roxb.		Rhamnaceae	Tree	Gokarna and Shivapuri	1300-1500	Hade bayar
791	<i>Zizyphus mauritiana</i> Lam.	<i>Ziziphus jujuba</i>	Rhamnaceae	Tree	Shivapuri	1500	Bayar

Checklist of Vascular plants of Shivapuri-Nagarjun National Park: Gymnosperm

S N	Species	Synonym	Family	Habit	Place of occurrence	Altitude (m)	Local name
1	<i>Podocarpus neriifolius</i> D. Don in Lamb.	<i>Podocarpus macrophylla</i> Wall.	Podocarpaceae	Tree	Cultivated at Manichur	1700	
2	<i>Taxus wallichiana</i> Zucc. In Abhandl.		Taxaceae	Tree	Manichur and Bagdwar	2100 to 2800	Lauth salla, Silangi
3	<i>Abies spectabilis</i> (D. Don) Mirb.	<i>Abies webbiana</i> Lindl.	Pinaceae	Tree	Shivapuri	2800	Gobre salla
4	<i>Cedrus deodara</i> (Roxb. ex D. Don) G. Don	<i>Abies webbiana</i> Lindl.	Pinaceae	Tree	Cultivated at Nagarjun	1500	Devdar
5	<i>Pinus roxburghii</i> Sargent	<i>Pinus longifolia</i> Roxb.	Pinaceae	Tree	Shivapuri	1500 to 2100	Khote salla
6	<i>Pinus wallichiana</i> A. B. Jacks	<i>Pinus longifolia</i> Roxb.	Pinaceae	Tree	Shivapuri	2000	Khote salla

Checklist of Vascular plants of Shivapuri-Nagarjun National Park: Monocotyledons

SN	Valid name	Synonym	Family	Habit	Place of occurrence	Altitude (m)	Local name
1	<i>Acorus calamus</i> Linn.		Araceae	Herb	Hile dhap, Shivapuri	2200	Bojho
2	<i>Aerides longicornu</i> Hook. f.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Sundarijal	1500	
3	<i>Agave americana</i> Linn.		Agavaceae	Shrub	Cultivated at Shivapuri	1500	Ketuke
4	<i>Agropyron semicostatum</i> Nees et Staud		Gramineae	Herb	Nagarjun	1500	

5	<i>Agrostis pilosa</i> Trin. in Mem	<i>Calamagrostis pilosula</i> (Trin.) Hook. f.	Gramineae	Herb	Shivapuri	2200	
6	<i>Agrostophyllum callosum</i> Reichb. F.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	2100	
7	<i>Allium wallichii</i> Kunth		Liliaceae	Herb	Shivapuri	2700	Ban lasun
8	<i>Alopecurus aequalis</i> Sobol.	<i>Alopecurus aaristulatus</i> Michx.	Gramineae	Herb	Manichur	1500	
9	<i>Amischophacelus axillaris</i> (Linn.) Rolla	<i>Cyanotis axillaris</i> (Linn.) J. A. et J. H. Schultes	Commelinaceae	Herb	Gokarna	1500	Kane
10	<i>Amorphophallus bulbifer</i> (Roxb.) Blume	<i>Arum bulbifer</i> Roxb.	Araceae	Herb	Nagarjun	1400	
11	<i>Anoectochilus lanceolatus</i> Lind.	<i>Odontochilus lanceolatus</i> (Lindl.) Benth. ex Hook. f.	Orchidaceae	Epiphytic herb	Nagi, Shivapuri	2000	
12	<i>Anthogonium gracile</i> Lindl.		Orchidaceae	Herb	Gokarna	1800	
13	<i>Apluda mutica</i> Linn.	<i>Apluda varia</i> Hack.	Gramineae	Herb	Shivapuri	1800	
14	<i>Apocopsis paleacea</i> (Trin.) Hochr.	<i>Apocopsis royleanus</i> Nees	Gramineae	Herb	Shivapuri	1500	
15	<i>Ariopsis peltata</i> J. Grah.		Araceae	Herb	Gokarna	1500	
16	<i>Arisaema concinnum</i> Schott		Araceae	Herb	Nagarjun	1600	
17	<i>Arisaema consanguineum</i> Schott		Araceae	Herb	Sundarijal	1700	
18	<i>Arisaema costatum</i> (Wall.) Martius	<i>Arum costatum</i> Wall.	Araceae	Herb	Sundarijal	1600	
19	<i>Arisaema echinatum</i> (Wall.) Schott	<i>Arum echinatum</i> Wall.	Araceae	Herb	Shivapuri	2600	
20	<i>Arisaema erubescens</i> (Wall.) Schott	<i>Arum erubescens</i> Wall.	Araceae	Herb	Shivapuri	2200	Sarpa makai
21	<i>Arisaema intermedium</i> Blume		Araceae	Herb	Shivapuri	2800	
22	<i>Arisaema nepenthoides</i> (Wall.) Martius	<i>Arum nepenthoides</i> Wall.	Araceae	Herb	Shivapuri	2200	Sarpa makai
23	<i>Arisaema propinquum</i> Schott	<i>Arum wallichianum</i> Hook. f.	Araceae	Herb	Shivapuri	2500	
24	<i>Arisaema speciosum</i> (Wall.) Martius	<i>Arum speciosum</i> Wall.	Araceae	Herb	Baghdwar	2700	
25	<i>Arisaema tortuosum</i> (Wall.) Schott	<i>Arum tortuosum</i> Wall.	Araceae	Herb	Shivapuri	1800	
26	<i>Arisaema utile</i> Hook. f. ex Schott		Araceae	Herb	Shivapuri	2700	Tinpate
27	<i>Arthraxon lancifolius</i> (Trin.) Hochst.	<i>Arthraxon microphyllus</i> (Trin.) Hochst.	Gramineae	Herb	Gokarna	1400	
28	<i>Arthraxon quartinianus</i> (A. Rich.) Nash	<i>Arthraxon ciliare</i> Beauv.	Gramineae	Herb	Gokarna	1400	
29	<i>Arundina graminifolia</i> (D. Don) Hochr.	<i>Arundina bambusifolia</i> Lindl.	Orchidaceae	Herb	Shivapuri	2100	Gava
30	<i>Arundinaria falcata</i> Nees		Gramineae	Herb	Nagarjun	1500	

31	<i>Arundinella bengalensis</i> (Sreng.) Druce	<i>Arundinella wallichii</i> Nees ex Steud.	Gramineae	Herb	Gokarna	1400	
32	<i>Arundinella nepalensis</i> Trin.	<i>Arundinella brasiliensis</i> Raddi	Gramineae	Herb	Sundarijal	1800	Phurke khar
33	<i>Arundo donax</i> Linn.		Gramineae	Herb	Gokarna	1500	
34	<i>Asparagus filicinus</i> Hamilton ex D. Don		Liliaceae	Climbing shrub	Sundarijal	1800	Kurilo
35	<i>Asparagus racemosus</i> Willdenow		Liliaceae	Climbing shrub	Manichur	1800	Kurilo, Satawari
36	<i>Bothriochloa assimilis</i> (Steud.) Ohwi	<i>Andropogon micranthus</i> Kunth	Gramineae	Herb	Sundarijal	1800	
37	<i>Bothriochloa bladhii</i> (Retz.) S. T. Blake	<i>Andropogon intermedius</i> R. Br.	Gramineae	Herb	Shivapuri	1400	
38	<i>Bothriochloa ischaemum</i> (Linn.) keng	<i>Andropogon ischaemum</i> Linn.	Gramineae	Herb	Budhanilkantha	1400	
39	<i>Bothriochloa parviflora</i> (R. Br.) Ohwi	<i>Andropogon micrantha</i> Kunth	Gramineae	Herb	Gokarna	1400	
40	<i>Brachiaria villosa</i> (Lamk.) A. Camus	<i>Panicum villosum</i> Lamk.	Gramineae	Herb	Sundarijal	1400	
41	<i>Bulbophyllum affine</i> Lindl.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	1800	
42	<i>Bulbophyllum cylindraceum</i> Lindl.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Chitre, Shivapuri	2300	
43	<i>Bulbophyllum hirtum</i> Lindl.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	1800	
44	<i>Bulbophyllum polyrhizum</i> Lindl.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	2100	
45	<i>Bulbophyllum reptans</i> Lindl.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Manichur	2500	
46	<i>Bulbophyllum secundum</i> Hook. f.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	2100	
47	<i>Bulbophyllum wallichii</i> (Lindl.) Reichb. f.	<i>Cirrhopetalum wallichii</i> Lindl.	Orchidaceae	Epiphytic herb	Baghdwar	2400	
48	<i>Bulbostylis densa</i> (Wall. ex Roxb.) Hand.-Mzt ex Karsten & Schenk	<i>Bulbostylis capillaries</i> Kunth var. <i>trifida</i> C. B. Clarke	Cyperaceae	Herb	Manichur	1500	
49	<i>Calanthe brevicornu</i> Lindl.		Orchidaceae	Herb	Shivapuri	2100	
50	<i>Calanthe mannii</i> Hook. f.		Orchidaceae	Herb	Shivapuri	1800	
51	<i>Calanthe masuca</i> (D. Don) Lindl.		Orchidaceae	Herb	Shivapuri	1800	
52	<i>Calanthe puberula</i> Lindl.		Orchidaceae	Herb	Shivapuri	2100	
53	<i>Calanthe tricarinata</i> Lindl.		Orchidaceae	Herb	Borlang bhanjyang	2300	
54	<i>Campulandra aurantiaca</i> (Wall.) Baker	<i>Tupistra aurantiaca</i> Wall.	Liliaceae	Herb	Manichur	2000	

55	<i>Cardiocrinum giganteum</i> (Wall.) Makino	<i>Lilium giganteum</i> Wall.	Liliaceae	Herb	Shivapuri	2000	
56	<i>Carex baccans</i> Nees ex Wight		Cyperaceae	Herb	Gokarna	1300	
57	<i>Carex brunnea</i> Thunb.		Cyperaceae	Herb	Shivapuri	1500	
58	<i>Carex cruciata</i> Wahlenb.	<i>Carex condensate</i> Nees ex Wight	Cyperaceae	Herb	Nagarjun	1400	
59	<i>Carex daltonia</i> Boot		Cyperaceae	Herb	Gokarna	1400	
60	<i>Carex filicina</i> Nees ex Wight	<i>Carex meiogyna</i> Nees	Cyperaceae	Herb	Borlang bhanjyang	2400	
61	<i>Carex foliosa</i> D. Don	<i>Carex muricata</i> var. <i>foliosa</i> (D. Don) C. B. Clarke	Cyperaceae	Herb	Shivapuri	2200	
62	<i>Carex inanis</i> Kunth	<i>Carex schlangivtweitiana</i> Boekl.	Cyperaceae	Herb	Shivapuri	2000	
63	<i>Carex indica</i> Linn. sensu C. B. Clarke		Cyperaceae	Herb	Nagarjun	2000	
64	<i>Carex japonica</i> Thunb.		Cyperaceae	Herb	Gokarna	1400	
65	<i>Carex ligulata</i> Nees ex Wight		Cyperaceae	Herb	Shivapuri	1500	
66	<i>Carex longipes</i> D. Don	<i>Carex longipes</i> var. <i>nepalensis</i> (Spr.) Boott	Cyperaceae	Herb	Nagarjun	1500	
67	<i>Carex myosurus</i> Nees ex Wight		Cyperaceae	Herb	Manichur	1900	
68	<i>Carex nubigena</i> D. Don		Cyperaceae	Herb	Shivapuri	1600	
69	<i>Carex setigera</i> D. Don		Cyperaceae	Herb	Baghdwar	2600	
70	<i>Carex stramentita</i> Boott ex Bockeler		Cyperaceae	Herb	Nagarjun	1500	
71	<i>Carex vesiculosa</i> Boott		Cyperaceae	Herb	Nagarjun	1800	
72	<i>Cautleya gracilis</i> (Smith) Dandy	<i>Cautleya lutea</i> Royle	Zingiberaceae	Herb	Manichur	2100	Sano saro, Pani saro
73	<i>Cautleya spicata</i> (Smith) Baker	<i>Cautleya lutea</i> Royle	Zingiberaceae	Herb	Shivapuri	2100	Sano saro,
74	<i>Cephalanthera esnifolia</i> Rich. in Mem.		Orchidaceae	Herb	Shivapuri	2600	
75	<i>Cephalostachyum capitatum</i> Munro		Gramineae	Herb	Shivapuri	1400	Gopi bans
76	<i>Chiloschista asneoides</i> (Don) Lindl.	<i>Sarcophilus usneoides</i> Reichb. f.	Orchidaceae	Epiphytic herb	Sundarijal	1700	
77	<i>Chiloschista lunifera</i> (Reichb. f) J. J. Smith	<i>Sarcophilus luniferus</i> (Reichb. f.) Hook. f.	Orchidaceae	Epiphytic herb	Sundarijal	1700	
78	<i>Chiloschista lunifera</i> (Reichb. f) J. J. Smith	<i>Sarcophilus luniferus</i> (Reichb. f.) Hook. f.	Orchidaceae	Epiphytic herb	Sundarijal	1700	
79	<i>Chlorophytum arundinaceum</i> Baker		Liliaceae	Herb	Nagarjun	1800	

80	<i>Chlorophytum nepalense</i> (Lind.) Baker	<i>Chlorophytum undulatum</i> Wall. ex Hook. f.	Liliaceae	Herb	Gokarna	1300	
81	<i>Chrysopogon aciculatus</i> (Retz.) Trin.	<i>Andropogon aciculatus</i> Retz.	Gramineae	Herb	Gokarna	1300	
82	<i>Cirrhopetalum elatum</i> Hook. f.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	2100	
83	<i>Cirrhopetalum guttatum</i> Hook. f.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Sundarijal	1500	
84	<i>Cirrhopetalum hookeri</i> Duthie		Orchidaceae	Epiphytic herb	Baghdwar	2500	
85	<i>Cirrhopetalum maculosum</i> Lindl.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	1800	
86	<i>Cirrhopetalum refractum</i> Zolling		Orchidaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	1800	
87	<i>Coelogyne corymbosa</i> Lindl.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Baghdwar	2500	
88	<i>Coelogyne cristata</i> Lindl.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	1800	
89	<i>Coelogyne flaccid</i> Lindl.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Sundarijal	1800	
90	<i>Coelogyne flavida</i> Wall. ex Hook. f.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	2100	
91	<i>Coelogyne fuscescens</i> Lindl.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Sundarijal	1800	
92	<i>Coelogyne ovalis</i> Lindl.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Sundarijal	1800	
93	<i>Coelogyne uniflora</i> Lindl.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	2300	
94	<i>Coix lachryma-jobi</i> Linn.		Gramineae	Herb	Gokarna	1300	Bhrikaulo
95	<i>Commelina bengalensis</i> Linn.		Commelinaceae	Herb	Nagarjun	1500	Ban kane
96	<i>Commelina hasskarlii</i> C. B. Clarke		Commelinaceae	Herb	Nagarjun	1400	
97	<i>Commelina paludosa</i> Blume		Commelinaceae	Herb	Sundarijal	1600	
98	<i>Crinum amoenum</i> Roxb.		Amaryllidaceae	Herb	Gokarna	1300	Hare lasun
99	<i>Cryptochilus lutea</i> Lindl.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Borlang bhanjyang	2300	
100	<i>Cryptochilus sanguine</i> Wall.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	2100	
101	<i>Cryptococcum accrescens</i> (Trin.) Stapf I Hook.	<i>Panicum accrescens</i> Trin.	Gramineae	Herb	Shivapuri	2100	
102	<i>Cryptococcum patens</i> (Linn.) A. Camus	<i>Panicum patens</i> Linn.	Gramineae	Herb	Shivapuri	1700	
103	<i>Curculigo orchioides</i> Gaertn.		Hypoxidaceae	Herb	Gokarna	1300	Musali
104	<i>Curcuma angustifolia</i> Roxb.		Zingiberaceae	Herb	Gokarna	1300	Bakhre saro
105	<i>Cyanotis cristata</i> (Linn.) D. Don		Commelinaceae	Herb	Gokarna	1300	
106	<i>Cyanotis vaga</i> (Lour.) J. A. et J. H. Schultes	<i>Cyanotis barbata</i> D. Don.	Commelinaceae	Herb	Nagarjun	1500	
107	<i>Cymbidium cyperifolium</i> Wall. ex Hook. f.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	1700	
108	<i>Cymbidium elegans</i> Lindl.	<i>Cypeorchis elegans</i> Blume	Orchidaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	2400	

109	<i>Cymbidium gigantum</i> Wall. et Lindl.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Sundarikal	1500	
110	<i>Cymbidium lancifolium</i> Hook.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	1800	
111	<i>Cymbidium longifolium</i> D. Don		Orchidaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	2400	
112	<i>Cymbopogon pendulus</i> (Nees ex Steud.) Wats.	<i>Andropogon nardus</i> var. <i>grandis</i> Hack.	Gramineae	Herb	Gokarna	1300	Bhrikaulo
113	<i>Cynodon dactylon</i> (Linn.) Pers.		Gramineae	Herb	Manichur	2100	Dubo
114	<i>Cyperus aristatus</i> Rottb.		Cyperaceae	Herb	Gokarna	1300	
115	<i>Cyperus difformis</i> Linn.		Cyperaceae	Herb	Gokarna	1300	
116	<i>Cyperus haspan</i> Linn.		Cyperaceae	Herb	Sundarikal	1400	
117	<i>Cyperus iria</i> Linn.		Cyperaceae	Herb	Gokarna	1300	
118	<i>Cyperus niveus</i> Retz.		Cyperaceae	Herb	Nagarjun	1500	
119	<i>Cyperus pilosus</i> Vahl.		Cyperaceae	Herb	Shivapuri	1600	
120	<i>Cyperus rotundus</i> Linn.		Cyperaceae	Herb	Gokarna	1300	Mothe
121	<i>Cyperus tenuispica</i> Steudel.		Cyperaceae	Herb	Gokarna	1400	
122	<i>Dendrobium amoenum</i> Wall. ex Lindl.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	1700	
123	<i>Dendrobium bicameratum</i> Lindl.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	2100	
124	<i>Dendrobium candidum</i> Wall. ex Lindl.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	2100	
125	<i>Dendrobium clavatum</i> Wall. ex Lindl.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	1600	
126	<i>Dendrobium densiflorum</i> Lindl. ex Wall.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	1800	Sun gava
127	<i>Dendrobium denudans</i> D. Don		Orchidaceae	Epiphytic herb	Sundarikal	1800	
128	<i>Dendrobium heterocarpum</i> Wall. ex Lindl.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	2100	
129	<i>Dendrobium longicornu</i> Lindl.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Manichur	2500	
130	<i>Dendrobium pierardi</i> Roxb. in Hook. f.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	1600	
131	<i>Dendrobium porphyrochilum</i> Lindl.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Manichur	2300	
132	<i>Dendrocalamus hamiltonii</i> Nees et Arn. Ex Munro		Gramineae	Arborescent bamboo	Manichur	1700	Tama bans
133	<i>Digitaria adscendens</i> (HBK) Henr. In Blumea	<i>Pasalum sanguinale</i> Lamk.	Gramineae	Herb	Gokarna	1300	
134	<i>Digitaria timorensis</i> (Kunth.) Bal.	<i>Pasalum sanguinale</i> Lamk. var. <i>debile</i> Hook. f.	Gramineae	Herb	Gokarna	1400	

135	<i>Digitaria violascens</i> Link.		Gramineae	Herb	Manichur	2000	
136	<i>Dimeria ornithopoda</i> Trin.		Gramineae	Herb	Gokarna	1400	
137	<i>Dioscorea bulbifera</i> Linn.		Dioscoreaceae	Herb	Nagarjun	1400	Ban tarul
138	<i>Dioscorea deltoidea</i> Wall.		Dioscoreaceae	Herb	Shivapuri	2100	Ban tarul, Bhyakur
139	<i>Dioscorea kamoonsensis</i> Kunth		Dioscoreaceae	Herb	Shivapuri	2100	Rani bhyakur
140	<i>Dioscorea melanophyma</i> Prain et Burkil		Dioscoreaceae	Herb	Kakani	2200	
141	<i>Dioscorea pentaphylla</i> Linn.	<i>Dioscorea jacquemontii</i> Hook. f.	Dioscoreaceae	Herb	Nagarjun	1400	
142	<i>Diplomeris hirsute</i> Lindl.		Orchidaceae	Herb	Shivapuri	2100	
143	<i>Disporum cantoniense</i> (Lour.) Merrill	<i>Disporum pullum</i> Salisb.	Liliaceae	Herb	Manichur	1800	Sano kukur daino
144	<i>Doritis taenialis</i> (Lindl.) Benth. in Benth ex Hook. f.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	2100	
145	<i>Echinochloa crusgalli</i> (Linn.) P. Beauv.	<i>Panicum crusgalli</i> Linn.	Gramineae	Herb	Shivapuri	1600	
146	<i>Eleocharis congesta</i> D. Don		Cyperaceae	Herb	Shivapuri	1600	
147	<i>Eleocharis palustris</i> (Linn.) R. Br.		Cyperaceae	Herb	Gokarna	1300	
148	<i>Eleusine indica</i> (Linn.) Gaertn.		Gramineae	Herb	Nagarjun	1400	
149	<i>Epigeneium amplum</i> (Lindl.) Summerh.	<i>Dendrobium amplum</i> Lindl.	Orchidaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	2000	
150	<i>Epigeneium rotundatum</i> (Benth.) Summerh.	<i>Dendrobium rotundatum</i> (Lindl.) Benth. ex Hok. f.	Orchidaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	1800	
151	<i>Eragrostiella bifaria</i> (Vahl.) Bor	<i>Eragrostis coromandelina</i> (Koen. ex Rottl.)	Gramineae	Herb	Shivapuri	1900	
152	<i>Eragrostis atrovirens</i> (Desf.) Trin. ex Steud.		Gramineae	Herb	Budhanilkanth a	1500	
153	<i>Eragrostis gangetica</i> (Roxb.) Steud.	<i>Eragrostis stenophylla</i> Hochst.	Gramineae	Herb	Shivapuri	2100	
154	<i>Eragrostis japonica</i> (Thunb.) Trin.	<i>Eragrostis interrupta</i> P. Beauv. var. <i>tenuissima</i> Stapf ex Hook. f.	Gramineae	Herb	Shivapuri	1800	
155	<i>Eragrostis tenella</i> (Linn.) P. Beauv.	<i>Eragrostis tenella</i> Roem. et Schult. var. <i>plumosa</i> (Retz.) Stapf ex Hook. f.	Gramineae	Herb	Gokarna	1300	
156	<i>Eragrostis unioides</i> (Retz.) Nees ex Steud.	<i>Eragrostis amabilis</i> Wight et Arn. Sensus Hook. f.	Gramineae	Herb	Gokarna and Nagarjun	1300- 1700	

157	<i>Eria bractescens</i> Lindl.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	1800	
158	<i>Eria confuse</i> Hook. f.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	1800	
159	<i>Eria convallarioides</i> Lindl.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	2400	
160	<i>Eria coronaria</i> (Lindl.) Reichb. f.	<i>Trichosma suavis</i> Lindl.	Orchidaceae	Epiphytic herb	Manichur	2000	
161	<i>Eria excavat</i> Lindl. ex Hook. f.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	1800	
162	<i>Eria graminifolia</i> Lindl.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	1800	
163	<i>Eria paniculata</i> Lindl. ex Wall.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Gokarna	1300	
164	<i>Erianthus longisetosus</i> Anderss.		Gramineae	Herb	Shivapuri	1700	
165	<i>Eriocaulon kathmanduense</i> Satake		Eriocaulaceae	Aquatic herb	Sundarijal	1600	
166	<i>Eriocaulon luzulaefolium</i> Mart. in Wall.		Eriocaulaceae	Herb	Gokarna	1500	
167	<i>Eriocaulon nepalense</i> Prescott ex Bong.		Eriocaulaceae	Herb	Gokarna	1500	Bhuri ghans
168	<i>Eriophorum comosum</i> Wall. ex Nees in Wight	<i>Scirpus comosus</i> Wall. ex Roxb.	Cyperaceae	Herb	Sundarijal	1800	Rani babio
169	<i>Esmeralda clarkei</i> Reichb.	<i>Arachnanthe clarkei</i> Rolfe	Orchidaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	2000	
170	<i>Eulalia mollis</i> (Griseb.) O. Kuntze	<i>Pollinia mollis</i> (Griseb.) Hack.	Gramineae	Herb	Shivapuri	2200	
171	<i>Festuca leptopogon</i> Stapf. In Hook. f.		Gramineae	Herb	Shivapuri	1700	
172	<i>Fimbristylis complanata</i> (Reitz.) Link		Cyperaceae	Herb	Shivapuri	2400	
173	<i>Fimbristylis dichotoma</i> (Linn.) Vahl	<i>Fimbristylis diphylla</i> (Retz.) Vahl	Cyperaceae	Herb	Nagarjun	2500	
174	<i>Floscopa scandens</i> Lour.		Commelinaceae	Herb	Shivapuri	2100	Simkane ghans
175	<i>Gastrochilus calceolaris</i> (Sm.) D. Don	<i>Saccolabium calceolare</i> (Sm.) Lindl.	Orchidaceae	Epiphytic herb	Nagarjun	1800	
176	<i>Gastrochilus distichus</i> (Lindl.) O. Kuntze	<i>Saccolabium distichum</i> Lindl.	Orchidaceae	Epiphytic herb	Manichur	2500	
177	<i>Globba clarkei</i> Baker		Zingiberaceae	Herb	Gokarna	1400	Devi saro
178	<i>Globba racemosa</i> Sm.		Zingiberaceae	Herb	Nagarjun	2000	Lahare pria ghans
179	<i>Gonatanthus pumilus</i> (D. Don) Engler et Krause	<i>Gonatanthus sarmentosus</i> Klotzsch	Araceae	Herb	Shivapuri	1700	
180	<i>Goodyera foliosa</i> (Lindl.) Benth. ex Hook. f.		Orchidaceae	Herb	Shivapuri	2200	
182	<i>Goodyera hemsleyana</i> King et Pantl.		Orchidaceae	Herb	Baghdwar	2200	
183	<i>Goodyera repens</i> (Lindl.) R. Brown		Orchidaceae	Herb	Baghdwar	2200	
184	<i>Goodyera secundiflora</i> Lindl.		Orchidaceae	Herb	Shivapuri	2200	

185	<i>Habenaria arietina</i> Hook. f.		Orchidaceae	Herb	Shivapuri	2400	
186	<i>Habenaria aristata</i> Hook. f.		Orchidaceae	Herb	Baghdwar	2300	
187	<i>Habenaria bicornuta</i> Hook. f.		Orchidaceae	Herb	Shivapuri	2000	
188	<i>Habenaria densa</i> Wall. ex Lindl.		Orchidaceae	Herb	Shivapuri	2700	
189	<i>Habenaria dentata</i> (Sw.) Schlecht.	<i>Habenaria geniculata</i> D. Don	Orchidaceae	Herb	Nagarjun	1600	
190	<i>Habenaria galeandra</i> (Reichb. f.) Benth.		Orchidaceae	Herb	Shivapuri	2000	
191	<i>Habenaria latilabris</i> (Lindl.) Hook. f.		Orchidaceae	Herb	Shivapuri	2100	
192	<i>Habenaria pectinata</i> D. Don		Orchidaceae	Herb	Shivapuri	2100	
193	<i>Habenaria stenantha</i> Hook. f.		Orchidaceae	Herb	Shivapuri	2700	
194	<i>Habenaria stenopetala</i> Lindl.		Orchidaceae	Herb	Shivapuri	2100	
195	<i>Habenaria triflora</i> D. Don		Orchidaceae	Herb	Nagarjun	1700	
196	<i>Hedychium ellipticum</i> Hamilt. ex Rees		Zingiberaceae	Herb	Nagarjun	1900	Rato saro
197	<i>Hedychium spicatum</i> Buch.-Ham. ex Rees		Zingiberaceae	Herb	Shivapuri	1900	Pankha phul
198	<i>Hemarthria compressa</i> (Linn. f.) R. Br.	<i>Rollboellia compressa</i> Linn. f.	Gramineae	Herb	Nagarjun	1400	
199	<i>Herminium angustifolium</i> (Lindl.) Benth. ex Hook.		Orchidaceae	Herb	Shivapuri	2600	
200	<i>Herminium monophyllum</i> (D. Don) Hunt et Summerhayes		Orchidaceae	Herb	Shivapuri	2000	
201	<i>Herminium quinquelobum</i> King et Pantl.		Orchidaceae	Herb	Chitre, Shivapuri	2300	
202	<i>Heteropogon contortus</i> (Linn.) P. Beauv. ex Roem. et Schult.	<i>Andropogon contortus</i> Linn.	Gramineae	Herb	Shivapuri	1500	Khar ghans
203	<i>Hydrilla verticillata</i> (L. f.) Royle		Hydrocharitaceae	Aquatic floating herb	Sundarijal	1600	
204	<i>Hypoxis aurea</i> Loureiro	<i>Hypoxis minor</i> D. Don	Hypoxidaceae	Herb	Gokarna	1400	Karsul, Ban siru
205	<i>Imperata cylindrical</i> (Linn.) P. Beauv.	<i>Imperata arundinacea</i> Cyrill.	Gramineae	Herb	Gokarna	1300	Siru
206	<i>Ione bicolor</i> Lindl.	<i>Bulbophyllum bicolor</i> (Lindl.) Hook. f.	Orchidaceae	Ephiphytic herb	Shivapuri	1800	
207	<i>Ione paleacea</i> Lindl.	<i>Bulbophyllum paleaceum</i> Benth.	Orchidaceae	Ephiphytic herb	Shivapuri	1800	
208	<i>Isachne albens</i> Trin.		Gramineae	Herb	Sundarijal	1800	

209	<i>Isachne globosa</i> (Thunb.) O. Kuntze	<i>Isachne australis</i> Br.	Gramineae	Herb	Nagarjun	1500	
210	<i>Isachne miliaceae</i> Roth.		Gramineae	Herb	Gokarna	1400	
211	<i>Ischaemum rugosum</i> Salisb.		Gramineae	Herb	Shivapuri	1600	
212	<i>Juncus elegans</i> Saun.	<i>Juncus cocinnus</i> sensu Hook. f.	Orchidaceae	Herb	Shivapuri	2700	
213	<i>Juncus monticola</i> Steud.	<i>Juncus prismatocarpus</i> R. Br.	Orchidaceae	Herb	Gokarna	1300	
214	<i>Kyllinga brevifolia</i> Rottb.	<i>Cyperus brevifolius</i> (Rottb.) Hassk	Cyperaceae	Herb	Gokarna	1300	
215	<i>Kyllinga monocephala</i> Rottb.	<i>Cyperus kyllinga</i> Endlicher	Cyperaceae	Herb	Shivapuri	1500	
216	<i>Lemna perpusilla</i> Torrey		Lemnaceae	Herb	Nagarjun	1400	
217	<i>Lilium nepalense</i> D. Don		Liliaceae	Herb	Shivapuri	2400	Khiraule
218	<i>Liparis cordifolia</i> Hook. f.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Sundarijal	1700	
219	<i>Liparis perpusilla</i> Hook. f.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Borlang bhanjyang	2400	
220	<i>Liparis resupinata</i> Ridely		Orchidaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	2600	
221	<i>Liparis viridiflora</i> (Blume) Lindl.	<i>Liparis longipes</i> Lindl.	Orchidaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	2100	
222	<i>Lipocarpa chinensis</i> (Osbeck) Kern	<i>Lipocarpa argentea</i> (Vahl) Steud	Cyperaceae	Herb	Shivapuri	2100	Bhakunde ghans
223	<i>Lolium perenne</i> Linn.		Gramineae	Herb	Shivapuri	1700	
224	<i>Luisia teretifolia</i> Gaud.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Nagarjun	1700	
225	<i>Malaxis acuminata</i> D. Don	<i>Microstylis wallichii</i> Lindl.	Orchidaceae	Herb	Nagarjun	1700	
226	<i>Malaxis cylindrostachya</i> (Lindl.) Kuntze	<i>Microstylis wallichii</i> Lindl.	Orchidaceae	Herb	Shivapuri	2300	
227	<i>Malaxis josephiana</i> (Reichb. f.) O. Kuntze	<i>Microstylis josephiana</i> Reichb. f.	Orchidaceae	Herb	Nagarjun	1300	
228	<i>Malaxis khasiana</i> (Hook. f.) O. Kuntze	<i>Microstylis khasiana</i> Hook. f.	Orchidaceae	Herb	Shivapuri	1500	
229	<i>Malaxis muscifera</i> (Lindl.) O. Kuntze	<i>Microstylis muscifera</i> (Lindl.) Ridley	Orchidaceae	Herb	Baghdwar	2500	
230	<i>Mariscus sieberianus</i> Nees ex C. B. Clarke	<i>Cyperus cyperoides</i> (Linn.) O. Kuntze	Cyperaceae	Herb	Gokarna	1300	
231	<i>Microstegium ciliatum</i> (Trin.) A. Camus		Gramineae	Herb	Gokarna	1300	
232	<i>Microstegium nudum</i> (Trin.) A. Camus	<i>Pollinnia nuda</i> Trin.	Gramineae	Herb	Nagarjun	1500	

233	<i>Miscanthus nepalensis</i> (Trin.) Hack. in DC.		Gramineae	Herb	Shivapuri	2100	
234	<i>Monochoria vaginalis</i> (Burm. f.) Presl		Pontederiaceae	Aquatic herb	Nagarjun	1400	
235	<i>Monomeria barbata</i> Lindl.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	1800	
236	<i>Murdannia blumei</i> (Hassk.) Brenan in Hook.	<i>Aneilema hamiltonianum</i> Wall. ex C. B. Clarke	Commelinaceae	Herb	Gokarna	1400	
237	<i>Murdannia japonica</i> (Thunb.) Faden	<i>Murdannia elata</i> (Vahl.) Bruckner	Commelinaceae	Herb	Shivapuri	1800	Nigale gava
238	<i>Murdannia nudiflora</i> (Linn.) Brenan	<i>Aneilema radicans</i> D. Don	Commelinaceae	Herb	Nagarjun	1800	
239	<i>Murdannia spirata</i> (Linn.) Bruckner	<i>Aneilema spiratum</i> (Linn.) Wight ex Wall.	Commelinaceae	Herb	Nagarjun	1500	
240	<i>Nervillia scottii</i> (Reichb. f.) Schltr.	<i>Pogonia scottii</i> Reichb. f.	Orchidaceae	Epiphytic herb	Nagarjun	1400	
241	<i>Neyraudia reynaudiana</i> (Kunth) Keng ex Hitch.	<i>Neyraudia madagascariensis</i> Hook. f. var. <i>Zollingeri</i> (Busse) Hook. f.	Gramineae	Herb	Shivapuri	1500	
242	<i>Oberonia ensiformis</i> (Sm.) Lindl.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	1400	
243	<i>Oberonia iridifolia</i> (Roxb.) Lindl.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Manichur	1300	
244	<i>Oberonia myosurus</i> Lindl.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Nagarjun	1700	
245	<i>Oberonia rufilabris</i> Lindl.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Nagarjun	1700	
246	<i>Ophiopogon intermedium</i> D. Don		Liliaceae	Herb	Gokarna	1300	Ban kasur
247	<i>Ophiopogon wallichianus</i> (Kunth.) Hook. f.		Liliaceae	Herb	Baghdwar	2700	
248	<i>Oplismenus burmanii</i> (Retz.) P. Beauv.		Gramineae	Herb	Gokarna	1300	
249	<i>Oplismenus composites</i> (Linn.) P. Beauv.		Gramineae	Herb	Sundarijal	1500	
250	<i>Oreorchis foliosa</i> (Lindl.) Lindl.		Orchidaceae	Herb	Baghdwar	2400	
251	<i>Otochilus alba</i> Lindl.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	2100	
252	<i>Otochilus fusca</i> Lindl.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	1800	
253	<i>Otochilus porrecta</i> Lindl.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	2400	
254	<i>Panicum psilopodium</i> Trin.		Gramineae	Herb	Gokarna	1400	
255	<i>Panisea parviflora</i> Lindl.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	2100	
256	<i>Paris cirrhifolium</i> (Wall.) Royle		Liliaceae	Herb	Shivapuri	2700	
257	<i>Paris oppositifolium</i> (Wall.) Royle		Liliaceae	Herb	Sundarijal	1700	

258	<i>Paris polyphylla</i> Smith in Rees		Liliaceae	Herb	Manichur	2200	Satuwa
259	<i>Paspalum distichum</i> Linn.		Gramineae	Herb	Manichur	1600	
260	<i>Paspalum scrobiculatum</i> Linn.		Gramineae	Herb	Gokarna	1300	
261	<i>Peristylus constrictus</i> Lindl.	<i>Habenaria constricta</i> Hook. f.	Orchidaceae	Herb	Nagarjun	1600	
262	<i>Peristylus falax</i> Lindl.	<i>Habenaria falax</i> Lindl. ex Hook. f.	Orchidaceae	Herb	Tarebhir	1700	
263	<i>Peristylus goodyeroides</i> (D. Don) Lindl.	<i>Habenaria goodyeroides</i> D. Don	Orchidaceae	Herb	Gokarna	1400	
264	<i>Phalaris minor</i> Retz.		Gramineae	Herb	Manichur	1600	
265	<i>Pholidota articulata</i> Lindl.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	2100	
266	<i>Pholidota griffithii</i> Hook. f.	<i>Pholidota ariculata</i> Lindl. var <i>griffithii</i> (Hook. f.) King et Prantl.	Orchidaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	2100	
267	<i>Pholidota imbricate</i> (Roxb.) Lindl. in Hook. f.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Sundarijal	1700	
268	<i>Pholidota protracta</i> Hook. f.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	2100	
269	<i>Phragmites karka</i> (Karka.) Trin. ex Steud.	<i>Phragmites maxima</i> (Forsk.) Blatt. & Mcc.	Gramineae	Herb	Planted at Shivapuri	1600	
270	<i>Platanthera bakeriana</i> (King et Pantl.) Kraenzl.	<i>Habenaria bakeriana</i> King et Prantl.	Orchidaceae	Herb	Shivapuri	2100	
271	<i>Pleione hookeriana</i> (Lindl.) O. Kuntze		Orchidaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	2600	
272	<i>Pleione humilis</i> (Sm.) D. Don	<i>Ceologyne humile</i> (Sm.) Lindl.	Orchidaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	2600	
273	<i>Pleione praecox</i> (Sm.) D. Don	<i>Ceologyne praecox</i> (Sm.) Lindl.	Orchidaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	2000	
274	<i>Pogonatherum crinitum</i> (Thunb.) Kunth		Gramineae	Herb	Nagarjun	1500	
275	<i>Pogonatherum paniceum</i> (Lamk.) Hack.	<i>Pogonatherum</i> <i>saccharoideum</i> P. Beauv.	Gramineae	Herb	Nagarjun	1500	
276	<i>Polygonatum punctatum</i> Royle ex Kunth		Liliaceae	Herb	Manichur	2100	
277	<i>Polygonatum verticillatum</i> (Linn.) Allioni		Liliaceae	Herb	Shivapuri	2100	
278	<i>Polypogon fugax</i> Nees ex Steud.	<i>Polypogon littoralis</i> Sm. Var. <i>higegaweri</i> Hook. f.	Gramineae	Herb	Manichur	2300	
279	<i>Polypogon monspeliensis</i> (Linn.)		Gramineae	Herb	Shivapuri	1600	

	Desf.						
280	<i>Potamogeton crispus</i> Linn.		Potamogetonaceae	Aquatic submerged herb	Sundarijal	1600	
281	<i>Potamogeton polygonifolius</i> Pourr	<i>Potamogeton oblongus</i> Viv.	Potamogetonaceae	Aquatic, floating or submerged herb	Gokarna	1400	
282	<i>Pothos cathcarti</i> Schott		Araceae	Climbing shrub	Nagarjun	1700	
283	<i>Pseudechinolaena polystachya</i> (HBK) Stapf. in Prain	<i>Panicum uncinatum</i> Raddi	Gramineae	Herb	Nagarjun	1500	
284	<i>Pycreus globosus</i> Reich.	<i>Pycreus capillaries</i> Nees	Cyperaceae	Herb	Gokarna	1300	
285	<i>Pycreus sanguinolentus</i> (Vahl) Nees	<i>Cyperus sanguinolentus</i> Vahl	Cyperaceae	Herb	Shivapuri	1600	
286	<i>Raphidophora glauca</i> (Wall.) Schott	<i>Pothos glaucus</i> Wall.	Araceae	Climbing shrub	Sundarijal	1700	
287	<i>Remusatia vivipara</i> (Loddiges) Schott		Araceae	Herb	Shivapuri	1500	
288	<i>Rhynchostylis retusa</i> Blume		Orchidaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	2000	
289	<i>Roscoea alpina</i> Royle		Zingiberaceae	Herb	Baghdwar	2600	
290	<i>Roscoea purpurea</i> J. E. Smith		Zingiberaceae	Herb	Shivapuri	2200	Rasgari
291	<i>Saccharum spontaneum</i> Linn.		Gramineae	Herb	Nagarjun	1400	Kans
292	<i>Sacciolepis indica</i> (Linn.) A. Chase	<i>Panicum indicum</i> Linn.	Gramineae	Herb	Nagarjun	1500	
293	<i>Satyrium nepalense</i> D. Don		Orchidaceae	Herb	Chitre, Shivapuri	2100	
294	<i>Sauromatum brevipes</i> (Hook. f.) N. E. Brown in Gard.	<i>Typhonium brevipes</i> Hook. f.	Araceae	Herb	Shivapuri	2700	
295	<i>Scirpus mucronatus</i> Linn.		Cyperaceae	Herb	Gokarna	1300	
296	<i>Setaria forbesiana</i> (Nees ex Steud.) Hook. f.		Gramineae	Herb	Gokarna	1300	
297	<i>Setaria geniculata</i> (Lamk.) P. Beauv.		Gramineae	Herb	Gokarna	1400	
298	<i>Setaria glauca</i> (Linn.) P. Beauv.		Gramineae	Herb	Shivapuri	1500	
299	<i>Setaria pallidifusca</i> (Schumach.) Stapf et C. E. Hubb	<i>Setaria glauca</i> Beauv.	Gramineae	Herb	Gokarna	1300	
300	<i>Setaria plicata</i> (Lamk.) T. Cooke	<i>Panicum plicatum</i> Lamk.	Gramineae	Herb	Nagarjun	1500	
301	<i>Smilax aspera</i> Linn.		Smilacaceae	Climbing shrub	Nagarjun	1500	Kukur daino
302	<i>Smilax ferox</i> Wall. ex Kunth		Smilacaceae	Climbing shrub	Manichur	2000	
303	<i>Smilax glaucophylla</i> Klozsch in Reise	<i>Smilax parvifolia</i> Wall. ex Hook. f.	Smilacaceae	Climbing shrub	Shivapuri	1900	
304	<i>Smilax lancaefolia</i> Roxb.		Smilacaceae	Climbing shrub	Nagarjun	1500	Chhatiwan
305	<i>Smilax menispermoidea</i> A. DC.	<i>Smilax elegans</i> Wall. ex	Smilacaceae	Climbing shrub	Nagarjun	1500	Kukur daino

		Hook. f.					
306	<i>Smilax osmastonii</i> Wang and Tang		Smilacaceae	Climbing shrub	Shivapuri	2000	
307	<i>Smilax perfoliata</i> Loureiro	<i>Smilax prolifera</i> Wall. ex Roxb.	Smilacaceae	Climbing shrub	Nagarjun	1500	
308	<i>Smilax rigida</i> Wall. ex Kunth	<i>Smilax prolifera</i> Wall. ex Roxb.	Smilacaceae	Shrub	Baghdwar	2500	
309	<i>Spiranthes sinensis</i> (Pers.) Ames	<i>Spiranthes australis</i> (R. Br.) Lindl.	Orchidaceae	Herb	Chitre, Shivapuri	2100	
310	<i>Sporobolus diander</i> (Retz.) P. Beauv.		Gramineae	Herb	Nagarjun	1300	
311	<i>Sporobolus fertilis</i> (Steud.) W. D. Clayton	<i>Sporobolus indicus</i> R. Br. sensu Bor	Gramineae	Herb	Nagarjun	1300	
312	<i>Sporobolus piliferus</i> (Trin.) Kunth.		Gramineae	Herb	Gokarna	1300	
313	<i>Sunipia scariosa</i> Lindl.	<i>Spiranthes australis</i> (R. Br.) Lindl.	Orchidaceae	Epiphytic herb	Sundarijal	1400	
314	<i>Thamnocalamus aristatus</i> (Gamble) E. G. Camus	<i>Arundinaria aristata</i> Gamble	Gramineae	Herb	Shivapuri	2500	Ban nigalo
315	<i>Themeda hookeri</i> (Griesb.) A. Camus	<i>Andhistiria hookeri</i> Griseb.	Gramineae	Herb	Shivapuri	1800	
316	<i>Thomsonia nepalensis</i> Wall.		Araceae	Herb	Shivapuri	1500	
317	<i>Thunia alba</i> (Lindl.) Reichb. f.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	2100	
318	<i>Thysanolaena maxima</i> (Roxb.) O. Kuntze	<i>Thysanolaena agrostis</i> Nees	Gramineae	Herb	Shivapuri	1800	Amriso
319	<i>Tripogon filiformis</i> Nees ex Steud.		Gramineae	Herb	Borlang bhanjyang	2600	
320	<i>Tripogon trifidus</i> Munro ex Stapf		Gramineae	Herb	Gokarna	1300	
321	<i>Typhonium diversifilium</i> Wall. ex Schott		Araceae	Herb	Shivapuri	2400	
322	<i>Vanda alpine</i> Lindl.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	1400	
323	<i>Vanda cristata</i> Lindl.		Orchidaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	1700	
324	<i>Vandopsis undulata</i> (Lindl.) J. J. Smith	<i>Vanda undulata</i> Lindl.	Orchidaceae	Epiphytic herb	Shivapuri	2100	
325	<i>Zephyranthes citrine</i> Baker		Amaryllidaceae	Herb	Shivapuri	2700	

Checklist of Vascular plants of Shivapuri-Nagarjun National Park: Pteridophytes

SN	Species	Synonym	Family	Habit	Place of occurrence	Altitude (m)	Local name
----	---------	---------	--------	-------	---------------------	--------------	------------

1	<i>Adiantum capillus-veneris</i> Linn.		Pteridaceae	Terrestrial herb	Shivapuri	1500	Pakhale unyu
2	<i>Adiantum caudatum</i> Linn.		Pteridaceae	Terrestrial herb	Sundaridal	1500	
3	<i>Adiantum edgeworthii</i> Hook.		Pteridaceae	Terrestrial herb	Shivapuri	1500	
4	<i>Adiantum philippense</i> Linn.		Pteridaceae	Terrestrial herb	Nagarjun	2000	Kani unyu
5	<i>Antrophyum reticulatum</i> (Forst.) Kalf.		Vittariaceae	Epiphytic	Nagarjun	1400	
6	<i>Arachniodes spectabilis</i> (Ching) Ching		Cytheaceae	Terrestrial	Shivapuri	1300	
7	<i>Araiostegia delavayi</i> (Bedd. ex. Cl. et Bak.) Ching	<i>Leucostegia delavayi</i> (Bedd. ex. Cl. et Bak.) Ching ex. Chr.	Pteridaceae	Terrestrial	Shivapuri	1800	
8	<i>Araiostegia pseudo-cystopteris</i> (Kunze) Copel	<i>Leucostegia pseudocystopteris</i> Kunze	Pteridaceae	Terrestrial	Shivapuri	1800	
9	<i>Araiostegia pulchra</i> (D. Don) Copel	<i>Davallia pulchra</i> D. Don	Pteridaceae	Terrestrial	Shivapuri	2100	
10	<i>Arthromeris himalayensis</i> (Hook.) Ching	<i>Pleopeltis himalayensis</i> (Hook.) Bedd.	Polypodaceae	Terrestrial and epiphytic	Shivapuri	2200	
11	<i>Arthromeris wallichiana</i> (Spr.) Ching	<i>Polypodium wallichianum</i> Spr.	Polypodaceae	Terrestrial and epiphytic	Sundaridal and Nagarjun	1400-1450	
12	<i>Asplenium bullatum</i> Wall. ex Mett.	<i>Asplenium bulbiferum</i> Forst. Senu Bedd.	Aspleniaceae	Terrestrial	Nagarjun	1800	
13	<i>Asplenium ensiforme</i> Wall. ex Hook. et. Grev.		Aspleniaceae	Terrestrial and epiphytic	Manichur and Baghdwar	2100-2700	
14	<i>Asplenium indicum</i> Sledge		Aspleniaceae	Terrestrial and epiphytic	Manichur and Baghdwar	2100-2700	
15	<i>Asplenium laciniatum</i> D. Don		Aspleniaceae	Mostly epiphytic	Sundaridal and Manichur	1500-2100	
16	<i>Asplenium tenuifolium</i> D. Don.		Aspleniaceae	Terrestrial	Baghdwar	2500	
17	<i>Asplenium unilateral</i> Lam.		Aspleniaceae	Terrestrial	Baghdwar	2600	
18	<i>Asplenium varians</i> Wall. ex Hook. et. Grev.		Aspleniaceae	Terrestrial	Nagarjun	1500	
19	<i>Athyrium drepanopterum</i> (Kunze)		Cytheaceae	Terrestrial	Sundaridal	1500	
20	<i>Athyrium foliolosum</i> (Wall.) Moore		Cytheaceae	Terrestrial	Borlang Bhyanjyang	2500	
21	<i>Athyrium macrocarpon</i> (Bl.) Bedd.		Cytheaceae	Terrestrial	Manichur	2000	
22	<i>Athyrium nigripes</i> (Bl.) Moore		Cytheaceae	Terrestrial	Nagarjun	1500	
23	<i>Athyrium pectinatum</i> (Wall. ex Mett.) Bedd.		Cytheaceae	Terrestrial	Shivapuri	1800	

24	<i>Athyrium schimperi</i> (A. Br.) Moug. Ex Free		Cytheaceae	Terrestrial	Nagarjun	1550	
25	<i>Athyrium setiferum</i> C. Chr.		Cytheaceae	Terrestrial	Shivapuri	2300	
26	<i>Athyrium thalypteroides</i> (Michx.)		Cytheaceae	Terrestrial	Shivapuri	2150	
27	<i>Botrychium lanuginosum</i> Wall. ex Hook. & Grev		Ophioglossaceae	Terrestrial herb	Nagarjun	1500	
28	<i>Botrychium multifidum</i> (Gmel.) Rupr.	<i>Sceptridium multifidum</i> (Gmel.) Nishida ex Tagawa	Ophioglossaceae	Terrestrial herb	Sundarijal	1800	
29	<i>Chilianthes albomarginata</i> Cl.		Pteridaceae	Terrestrial herb	Nagarjun	1500	Rani syuka
30	<i>Chilianthes anceps</i> Blandford		Pteridaceae	Terrestrial herb	Shivapuri	1500	Rani unyu
31	<i>Chilianthes farioosa</i> (Frost.) Kaulf.		Pteridaceae	Terrestrial herb	Nagarjun	1800	
32	<i>Chilianthes rufa</i> D. Don		Pteridaceae	Terrestrial herb	Nagarjun	1800	Sunauli unyu
33	<i>Chilianthes tenuifolium</i> (Burm.) Sw.		Pteridaceae	Terrestrial herb	Nagarjun	1800	
34	<i>Colysis hemionitidea</i> Presl.	<i>Pleopeltis hemionitidea</i> (Presl) Moore	Polypodaceae	Terrestrial	Sundarijal	1400	
35	<i>Colysis latiloba</i> (Ching) Ching	<i>Polypodium latiloba</i> Ching	Polypodaceae	Terrestrial	Sundarijal and Nagarjun	1300- 1500	
36	<i>Coniogramme caudate</i> (Wall ex. Ettingsch) Ching		Pteridaceae	Terrestrial herb	Bagwdar	2500	
37	<i>Coniogramme intermedia</i> Hieron.		Pteridaceae	Terrestrial herb	Nagarjun	1700	
38	<i>Crepidomanes latealatum</i> (V. D. Bosch) Copel		Hymenophyllaceae	Herb	Gokarna	1400	
39	<i>Crypsinus ebinepis</i> (Hook.) Copel.	<i>Polypodium ebinepis</i> Hook.	Polypodaceae	Terrestrial and epiphytic	Shivapuri	2200- 2700	
40	<i>Crypsinus hastatus</i> Thunb.	<i>Polypodium hastatum</i> Thunb.	Polypodaceae	Terrestrial and epiphytic	Nagarjun and Shivapuri	2100- 2500	
41	<i>Crypsinus malacodon</i> (Hook.)	<i>Polypodium malacodon</i> Hook.	Polypodaceae	Epiphytic	Nagarjun	1700	
42	<i>Ctenopteris subfalcata</i> (Bl.) Kuntze	<i>Polypodium subfalcata</i> Bl.	Polypodaceae	Epiphytic and terrestrial	Baghdwar	2200- 2600	
43	<i>Cythea spinulosa</i> Wall. ex Hook.		Cytheaceae	Terrestrial	Sundarijal	2000	
44	<i>Davallodes membranulosum</i> (Wall. ex Hook.) Copel	<i>Leucostegia</i> <i>membranulosum</i> J. Smith	Pteridaceae	Terrestrial	Sundarijal	1900	
45	<i>Dennstaedtia appendiculata</i> (Wall.) J. Smith		Pteridaceae	Terrestrial	Nagarjun	1600	
46	<i>Dennstaedtia scabra</i> (Wall.) Moore		Pteridaceae	Terrestrial	Nagarjun	1600	
47	<i>Dicranopteris linearis</i> (Burm.)		Schizaeaceae	Creeping herb	Nagarjun	1800	

	Undrew.						
48	Diplazium esculentum (Retz.) Presl.		Cytheaceae	Terrestrial	Sundarijal	2000	
49	Diplazium japonicum (Thunb.) Bedd.		Cytheaceae	Terrestrial	Gokarna	2000	
50	Diplazium lanceum (Thunb.) Presl.		Cytheaceae	Terrestrial	Shivapuri	1400	
51	Diplazium polypodioides Bl.		Cytheaceae	Terrestrial	Gokarna	1450	
52	Diplazium spectabile (Wall. ex Mett.) Ching		Cytheaceae	Terrestrial	Shivapuri	2000	
53	Diplazium stoliczkae Bedd.		Cytheaceae	Terrestrial	Shivapuri	2700	
54	Dryneria mollis Bedd.		Polypodaceae	Mostly epiphytic	Sundarijal	2100	
55	Dryneria propinqua (Wall. ex Mett.) J. Smith	Polypodium propinqua Wall. ex Mett.	Polypodaceae	Epiphytic and terrestrial	Sundarijal	1500	
56	Dryoathyrium boryanum (Willd.) Ching	Lastrea boryana (Willd.) Moore	Cytheaceae	Terrestrial	Nagarjun and Shivapuri	1500-2400	Kalo neuro
57	Dryopteris apiciflora (Wall.) O. Kuntze	Lastrea apiciflora (Wall.) Presl.	Cytheaceae	Terrestrial	Bagdwar	2600	
58	Dryopteris atrata (Wall. ex Kuntze) Ching	Lastrea hirtipes (Bl.) sensu Bedd.	Cytheaceae	Terrestrial	Bagdwar	2600	
59	Dryopteris chrysocoma (Christ) c. Chr.		Cytheaceae	Terrestrial	Sundarijal	1700	
60	Dryopteris cochleata (D. Don) C. Chr.	Nephrodium cochleatum D. Don	Cytheaceae	Terrestrial	Nagarjun	1600	
61	Dryopteris khasiana Chr.		Cytheaceae	Terrestrial	Shivapuri	1400	
62	Dryopteris marginata (Wall. ex Christ) Christ		Cytheaceae	Terrestrial	Sundarijal	2700	
63	Dryopteris sparsa (D. Don) O. Kuntze	Nephrodium sparsum D. Don	Cytheaceae	Terrestrial	Nagarjun and Sundarijal	1600 - 1800	
64	E. diffusion D. Don		Equisetaceae	Herb	Shivapuri	2000	Kukure jhar, Ankhe jhar
65	Equisetum debile Roxb.		Equisetaceae	Herb	Shivapuri	2000	Thalche jhar, Ankhe jhar
66	Gleichenia glauca (Thunb.) Hook.		Schizaeaceae	Very large fern	Shivapuri	2700	
67	Lepisorus kashypii (Mehra) Mehra		Polypodaceae	Epiphytic and terrestrial	Manichur	2000	
68	Lepisorus loriformis (Wall. ex Mett) Ching	Pleopeltis linearis sensu Bedd.	Polypodaceae	Epiphytic and terrestrial	Nagarjun	1600	
69	Lepisorus nudus (Hook. Ching		Polypodaceae	Epiphytic and	Nagarjun	1550	

				terrestrial			
70	<i>Leucostegia immerse</i> (Wall.) Presl		Pteridaceae	Terrestrial	Sundarikal	1800	Chamsure unyu
71	<i>Lindsaea odorata</i> Roxb.	<i>Lindsaea cultrate</i> (Wild.) Sw.	Pteridaceae	Terrestrial	Sundarikal	1800	
72	<i>Loxogramme involuta</i> (D. Don) Presl.		Polypodaceae	Epiphytic and terrestrial	Nagarjun	1550	
73	<i>Lycopodium cernuum</i> Linn.		Lycopodaceae	Creeping herb	Shivapuri	1500	Naagbeli
74	<i>Lycopodium clavatum</i> Linn.		Lycopodaceae	Creeping herb	Baagdwar	2500	Naagbeli
75	<i>Lycopodium hamiltonii</i> Spreng.		Lycopodaceae	Epiphytic herb	Manichur	2100	
76	<i>Lycopodium serratum</i> Thunb.		Lycopodaceae	Terrestrial herb	Manichur	2100	
77	<i>Lycopodium subulifolium</i> Wall. ex Hook. et Grev.		Lycopodaceae	Epiphytic herb	Sundarikal	1950	
78	<i>Lygodium japonicum</i> (Thunb.) Sw.		Schizaeaceae	Climbing herb	Gokarna	1300	
79	<i>Mecodium badium</i> (Hook. et Grev.) Copel		Hymenophyllaceae	Herb	Bagdwar	2600	
80	<i>Mecodium polyanthus</i> (Sw.) Copel	<i>Hymenophyllum polyanthos</i> Sw.	Hymenophyllaceae	Herb	Shivapuri	2500	
81	<i>Micropelia speluncea</i> (Linn.) Moore		Pteridaceae	Terrestrial	Nagarjun	1600	
82	<i>Micropelia strigosa</i> (Thunb.) Presl		Pteridaceae	Terrestrial	Nagarjun	1600	
83	<i>Microsorium cuspidatum</i> (D. Don) Tagawa	<i>Polypodium cuspidatum</i> D. Don	Polypodaceae	Epiphytic and terrestrial	Nagarjun	1800	
84	<i>Microsorium normale</i> (D. Don) Ching	<i>Polypodium normale</i> D. Don	Polypodaceae	Epiphytic and terrestrial	Shivapuri	2000	
85	<i>Nephrolepis cordifolia</i> (Linn.) Presl		Pteridaceae	Terrestrial	Sundarikal	1800	
86	<i>Olendra neriiformis</i> (Hook.)		Pteridaceae	Terrestrial	Manichur	1800	
87	<i>Olendra neriiformis</i> Cav.		Pteridaceae	Terrestrial	Sundarikal	1400	
88	<i>Onychium contiguum</i> (Wall.) Hope		Pteridaceae	Terrestrial	Sundarikal	1600	
89	<i>Onychium japonicum</i> (Thunb.) Kunze	<i>Trichomonanthes japonicum</i> Thunb.	Pteridaceae	Terrestrial	Nagarjun	1800	
90	<i>Onychium lucidum</i> (D. Don) Spreng.	<i>Leucostegia lucida</i> D. Don	Pteridaceae	Terrestrial	Nagarjun	1100	
91	<i>Onychium siliculosum</i> (Desv.) C. Chr.	<i>Onychium auratum</i> Kaulf.	Pteridaceae	Terrestrial	Shivapuri	1800	
92	<i>Ophioglossum petiolatum</i> Hook.	<i>Ophioglossum vulgatum</i> Linn. sensu Bedd.	Ophioglossaceae	Terrestrial herb	Shivapuri	2000	Jibre saag

93	<i>Ophioglossum reticulatum</i> Linn.		Ophioglossaceae	Terrestrial herb	Shivapuri	2000	Jibre saag
94	<i>Peranema cyatheoides</i> D. Don		Cytheaceae	Terrestrial	Baghdwar	2600	
95	<i>Polypodium amoenum</i> Wall. ex Mett.	<i>Goniophlebium amoenum</i> J. Smith	Polypodaceae	Epiphytic and terrestrial	Sundarijal	1800	
96	<i>Polypodium argutum</i> Wall. ex Hook.	<i>Goniophlebium argutum</i> (Wall) J. Smith	Polypodaceae	Epiphytic and terrestrial	Nagarjun	2130	
97	<i>Polypodium lachnopus</i> Wall. ex Hook.	<i>Goniophlebium lachnopus</i> J. Smith in Hook	Polypodaceae	Epiphytic and terrestrial	Nagarjun	1500	
98	<i>Polystichum lantum</i> D. Don	<i>Aspicum lentum</i> D. Don	Cytheaceae	Terrestrial	Nagarjun	1600	
99	<i>Polystichum neobatum</i> Nakai		Cytheaceae	Terrestrial	Baghdwar	2700	
100	<i>Polystichum obliquum</i> (D. Don) Moore	<i>Aspidium obliquum</i> D. Don	Cytheaceae	Terrestrial	Baghdwar	2500	
101	<i>Polystichum setiferum</i> (Forsk.) Moore		Cytheaceae	Terrestrial	Baghdwar	2500	
102	<i>Polystichum squarrosum</i> (D. Don) Fee	<i>Aspidium squarraosum</i> D. Don	Cytheaceae	Terrestrial	Nagarjun and Sundarijal	1300-1800	
103	<i>Polystichum thomsonii</i> (Hook. f.) Bedd.		Cytheaceae	Terrestrial	Shivapuri	2500	
104	<i>Pteridium aquilinum</i> (Linn.) Kuhn	<i>Pteris aquiline</i> Linn.	Pteridaceae	Terrestrial	Nagarjun	1800	
105	<i>Pteris aspericaulis</i> Wall ex. Agardh		Pteridaceae	Terrestrial	Sundarijal	1500	
106	<i>Pteris biureta</i> Linn.	<i>Campteris biureta</i> (Linn.) Hook.	Pteridaceae	Terrestrial	Gokarna to Sundarijal	1400	
107	<i>Pteris cretica</i> Linn.		Pteridaceae	Terrestrial	Nagarjun	1550	
108	<i>Pteris geminata</i> Wall.		Pteridaceae	Terrestrial	Shivapuri	1400	
109	<i>Pteris pellucida</i> Presl.		Pteridaceae	Terrestrial	Baghdwar	2600	
110	<i>Pteris quadriaurita</i> Retz.		Pteridaceae	Terrestrial	Baghdwar	2600	
111	<i>Pteris wallichiana</i> Agardh	<i>Campteris wallichiana</i> (Agardh) Moore	Pteridaceae	Terrestrial	Baghdwar	2600	
112	<i>Pyrrosia beddomeana</i> (Gies.) Ching	<i>Niphobolus stigosus</i> Bedd.	Polypodaceae	Epiphytic and terrestrial	Shivapuri	1400	
113	<i>Pyrrosia flocculosa</i> (D. Don) Ching	<i>Polypodium flocculosum</i> D. Don	Polypodaceae	Epiphytic	Nagarjun	1550	
114	<i>Pyrrosia mannii</i> (Gies.) Ching	<i>Niphobolus fissus</i> Hook.	Polypodaceae	Epiphytic	Shivapuri	1500	
115	<i>Pyrrosia mollis</i> (Kuntze) Ching	<i>Niphobolus stigosus</i> Bedd.	Polypodaceae	Epiphytic and terrestrial	Nagarjun	1500	
116	<i>Selaginella biformis</i> A. Br. ex Kuhn		Selaginellaceae	Creeping herb	Shivapuri		
117	<i>Selaginella chrysocaulos</i> Hook. et		Selaginellaceae		Shivapuri	1500	

	Grev.						
118	<i>Selaginella monospora</i> Spring		Selaginellaceae		Shivapuri	2400	
119	<i>Selaginella subdiaphana</i> (Wall.) Spring		Selaginellaceae		Nagarjun	2100	
120	<i>Sphenomeris chinensis</i> (Linn.)	<i>Sphenomeris chusana</i> (Linn.) Copel	Pteridaceae	Terrestrial	Nagarjun	1550	
121	<i>Tecteria macrodonta</i> (Fee) C. Chr.		Cytheaceae	Terrestrial	Nagarjun	1800	
122	<i>Tecteria polymorpha</i> (Wall.) Copel.	<i>Aspidium polymorphum</i> Wall.	Cytheaceae	Terrestrial	Nagarjun	1550	
123	<i>Thelypteris auriculata</i> (J. Smith) K. Iwats.		Cytheaceae	Terrestrial	Shivapuri	2700	
124	<i>Thelypteris dentata</i> (Forsk.) St. John.	<i>Nephrodium procurrans</i> (Meet.) Bak.	Cytheaceae	Terrestrial	Nagarjun	1500	
125	<i>Thelypteris erubescens</i> (Wall. ex Hook) Ching	<i>Phegopteris erubescens</i> (Hook.) J. Smith	Cytheaceae	Terrestrial	Nagarjun	1700	
126	<i>Thelypteris esquirolli</i> (Christ) Ching		Cytheaceae	Terrestrial	Nagarjun	1700	
127	<i>Thelypteris molliuscula</i> (Kuhn) K. Iwats.	<i>Nephrodium microsorum</i> (Cl.) Bedd.	Cytheaceae	Terrestrial	Sundarijal and Nagarjun	1300-1550	
128	<i>Thelypteris xyloides</i> (Kuntze) Ching		Cytheaceae	Terrestrial	Nagarjun	1500	
129	<i>Vandenboschia radicans</i> (Sw.) Copel	<i>Trichomanes radicans</i> (Sw.) Copel	Hymenophyllaceae	Herb	Shivapuri	2400	
130	<i>Vittaria elongata</i> Sw.		Vittariaceae	Epiphytic	Nagarjun	1800	
131	<i>Vittaria flexuosa</i> Fee	<i>Vittaria lanata</i> (Sw.) sensu Bedd.	Vittariaceae	Epiphytic	Nagarjun	1800	
132	<i>Woodwardia unigemmata</i> (Makino) Nakai		Blechnaceae	Terrestrial	Shivapuri	1350	Danthe unyu